645

A 33

NOVOČESKÁ KNIHOVNA.
Č. I.

SEBRANÉ SPISY FRANTIŠKA VLADISLAVA HEKA.

I.

PRÁCE VERŠOVANÉ.

VYDAL

JAN JAKUBEC.

4105

V PRAZE.
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.
1917.

V KOMISI:
BURSÍK & KOHOUT,
KNIHKUPCI ČESKÉ AKADEMIE V PRAZE.

LIPSIAE
VENDIT
O. HARRASOWITZ, BIBLIOPOLA.

NOVOČESKÁ KNIHOVNA.

Č. I.

SEBRANÉ SPISY FRANTIŠKA VLADISLAVA HEKA.

I.

PRÁCE VERŠOVANÉ.

VYDAL

JAN JAKUBEC.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

1917.

SEBRANÉ SPISY

FRANTIŠKA VLADISLAVA HEKA.

[SV.]

I.

PRÁCE VERŠOVANÉ.

V PRAZE.
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.
1917.

LIBRARY
SEP 21 1912
UNIVERSITY OF TORONTO

PG
5038
H355
1917
sv. 1

Tiskem Edvarda Leschingra v Praze.

PANU

ALOISOVI JIRÁSKOVI,

AUKTORU ROMÁNU »F. L. VĚK«,

PŘIPISUJE TUTO KNIHU

VYDAVATEL.

ÚVOD.

Jiráskův veliký román »F. L. Věk« a mé studie časopisův obrozenských daly podněty k této sbírce. Představuje se v ní známý studovaný dobrušský kupec, František Vladislav Hek — Jiráskův »Věk« — jako básník.

Knížka sama, trvám, podá důkaz, že Hekovi v zátiší českého obrozenského básnictva náleží místo. Nestrhne zářivým leskem pozornost od větších hvězd, ale jeho barvitý paprsek přispěje k celkovému světlu znatelným podílem. Asi čtvrt stovky epigramův a asi deset rozsáhlejších veršovaných skladeb obstojí též se stanoviska esthetického. Zajisté tedy neprávem zapomínáváme na Heka básníka. Není jediný z českých spisovatelů, jejichž jméno se nám zasulo v troskách časopisův a novin, málo přístupných.

Vydávám z veršovaných prací Hekových, co vůbec bylo lze sebrati. »Novočeská knihovna« chce přispívati ke znalosti doby obrozenské hlavně po stránce literárně historické. A k tomu náleží také úkol osvětlovati mezi českými buditeli zjevy, které se samy neprobojovaly do pozornosti širšího čtenářstva. Z nich jest i Hek. Je svůj rázem své poesie, její tendencí, zejména pak význačnou českou řečí a vnější formou.

Životopisný náčrt Hekův a rozbor jeho činnosti spisovatelské ponechávám si do úvodu ke

druhému svazku jeho spisů, jenž přinese práce psané prósou. Děje se tak proto, aby obraz o Hekovi zůstal jednotný.

Zatím jen nejnutnější poznámky.

Postup v uspořádání prací Hekových jest celkem chronologický v každém oddíle pro sebe: v epigramech a v delších básních Hekových. Epigram je tu pojat v nejširším významu: zahrnuty v něj i gnómické průpovědi a veršované anekdotické příběhy, epigramaticky přihrocené. Dvě básně, u nichž původství Hekovo pokládám za nejisté, připojil jsem raději vzadu k poznámkám. Pod názvem každé básně uveden jest časopis, v němž poprvé byla uveřejněna. Ale za základ bývá brán text pozdější, nebyl-li redaktorem pokažen.

K Hekovým básním jsem připojil také verše, podepsané jmény jeho dcer: Lidmily (6 epigramů) a Vlasty (11 epigramů a 1 delší báseň). Jsou tak proniklé názory a duchem otcovým, podobny jeho plodům co do vnější formy a řeči, že se zdají míti otce ne-li auktorem, aspoň vlivným spolupracovníkem.

Práce Hekovy v časopisech bývaly podpisovány jeho plným jménem: František Hek — psával se také Heck (v Prvotinách 1815, str. 122, 298; ve Vlastenských novinách 1815, list 9. a j.), František Vladislav Hek, Vladislav Hek, nebo jen začátečními písmeny: F. H. — F. V. H. — V. H. — H-k-, H. a velmi často jen přijatým jménem vlasteneckým Vladislav. I se šifrou -o-k (snad místo původního psaného -e-k) se potkáváme. Při práci samostatně vyšlé »Řídí-li se svět novým rokem« volil pseudonym Dobrota Smí-

chorád. Hek zpravidla redakcím odevzdával několik věcí najednou a bývají obyčejně uveřejňovány hromadně; podpis bývá až za kusem posledním. Je také do sbírky pojato několik básní, které byly otištěny anonymně. K některým se původce přihlašoval při novém otištění. Než i Hekovy skladby nepodepsané lze určiti dosti bezpečně. Jeť Hek smýšlením, náměty svých veršů, formou, svou řečí spisovatel tak osobitý, jako málokterý z doby obrozenské. V »Poznámkách« připomínám vždy, které básně Hekovy vyšly anonymně; zároveň udávám důvody, proč je připisuji Hekovi.

Vedle znaků uvedených pomáhají objevovati původce anonymních básní Hekových dvě jména, přečastá v Hekových básních podepsaných. Jsou to jména Sulcius a Popelka. Nevím, že by jich byl v tomto významu užíval který jiný tehdejší spisovatel český. Vyložím je na tomto místě, abych si ušetřil v Poznámkách časté opakování, po případě četné odkazy. Slovo Sulcius je přejato z Horatiových Satir (I. kn., IV. sat., v. 65 n.). Upozornil na něj v poznámce ke svému překladu Horatiových Satir J. L. Ziegler v Prvotinách 1813, list V., str. 18—19: »Sulcius a Caprius, dva rozkřičení nevlídníci a udavači vinníků.« Hek si charakter Sulciův rozšířil a utvořil z něho typ zištného sobce, materialisty bez mravních zásad, přetvařeče podle potřeby. Zdá se, že někdy jménem Sulcius přiodíval skutečné osoby ze svého okolí (na př. v básni »Soužení«). Popelku Sulciovi Hek připojil jako důstojnou družku.

Pro Hekovy veršované práce je nad jiné význačná jejich vnější forma. Kromě dvou prvních

epigramů a poslední básně, nehledíme-li ke dvěma básním nejistým, Hek napořád užíval rozměrů staroklassických, veršů přízvučných nerýmovaných. Z nich u něho nejčastěji se vyskytuje přízvučný šestiměr a přízvučné dvojverší (spojení šestiměru a pětiměru). Dosti častá bývá u Heka druhá sapfická sloha, která má u něho tvar dvojí:

— ⏑ — ⏑ — ⏑ ⏑ — ⏑
— ⏑ — ⏑ — ⏑ ⏑ — ⏑
— ⏑ — ⏑ — ⏑ ⏑ — ⏑
— ⏑ ⏑ — ⏑

nebo:

— ⏑ — ⏑ ⏑ — ⏑ — ⏑ (opakuje se třikrát)
— ⏑ ⏑ — ⏑

Hek tu následoval příkladů starších: Vojtěcha Nejedlého a Jiřího Palkoviče. Dobrovský v rozpravě o české prosodii, připojené k Pelclově mluvnici českého jazyka (Grundsätze der böhmischen Sprache, 1795), upozornil na podobný pokus již ve starší české literatuře, od Mikuláše Konáče v »Juditě« (v Praze 1547). Ale podrobnější poučení o této strofě a jejích českých obměnách Hek našel v stati »Přídavek k prozodii české«, kterou Puchmajer připojil ke IV. svazku »Nových básní« z r. 1802 (O sloze sapfické na str. 30 n.). Byla to obměna řecké strofy sapfické. Českým básníkům dělala nesnáze přestávka (caesura), které proto opomíjeli. Touto slohou Hek psal nejen delší básně, nýbrž i epigramy. V několika málo pokusech, zejména v rozsáhlejší skladbě satirické »Bitva u Lipska«, Hek užil první strofy Archilochovy, skládající se z hexametru

a z polovice hexametru až k přestávce. Schema její jest:

— ⏑ ⏑ — ⏑ ⏑ — ⏑ ⏑ — ⏑ ⏑ — ⏑ ⏑ — ⏑
— ⏑ ⏑ — ⏑ ⏑ —

(v prvních čtyřech stopách šestiměru mohou býti též trocheje místo daktylů).

Dcery Hekovy v užívání antických meter věrně následovaly otce.

*

Ponechávaje si rozbor řeči básníkovy do druhého svazku spisů Hekových, promluvím zde podrobněji o pravopise jeho prací a o zásadách, kterými jsem se řídil při svém vydání. Básní Hekových ovšem neotiskuji diplomaticky.

Můj úkol vystihnouti jazyk básníkův co možná věrně, ztížen je tím, že práce jeho jsou vesměs roztroušeny po časopisech, jejichž redaktoři, po případě korrektoři, měli své zvláštnosti. Odtud tolik nedůsledností v Hekově pravopise. Nadto časopisy, v nichž Hek otiskoval své práce, hemží se chybami tiskovými. Zejména se vrstevníci horšili na nešetrnou nedbalost redaktora Hromádky v příloze k. jeho Vídeňským novinám, »Prvotinám pěkných umění«. Od 1814 zavládá v tomto časopise zmatek pravopisný: redaktor ponechával každému, aby psal, jak chtěl a uměl. R. 1816 zvůle pravopisná v Prvotinách dostoupila vrcholu, když Hromádko zavedl pravopis svůj; držel se v celku pravopisu analogického, ale délek nad samohláskami neoznačoval. Bylo by křivdou přispěvatelům jeho, kdybychom práce jejich otiskovali tak, jak jsou uveřejněny v Prvotinách, zejména když sami novotaření Hromádkovo odsuzovali. Tak činil také Hek.

Ovšem nelze za chyby tiskové prohlašovati všeho, co se nesrovnává s řečí spisovnou. Často bývají to zvláštnosti mluvy spisovatelovy. K nim se nutno probírati kritickým rozborem.

Ve vydání jsem odstraňoval i zjevné chyby spisovatelovy. Piseckou zvláštností Hekovou bylo asi, že jeho psané ą se podobalo o, ų — z, nebo j (= í); tím zaviněno je mnoho chyb. Jaký zisk by nám přinesl objev, že dobrušský kupec, vzdělaný na německolatinských školách, neuměl správně skloňovati náměstku ona (mátl si *ji* a *jí*), že při množném podmětu ženském psal -i (na př. mísy se střídali, děti šli), zamíká a j. Takových chyb dopouštěli se tehdy také odborníci, jako byl Jungmann a jiní. V celku však nutno přiznati Hekovi, že si soukromým studiem na svou dobu osvojil znalost české mluvnice neobyčejnou; snažil se dbáti ryzosti české mluvy co nejvíce. Tvarové chyby, jako: stromy se kácí (m. -ejí; Dobré připom. ř. 23.), jsou řídké. Raději píše podle živé mluvy; na př.: šediny se klon*ějí* (Poznání sebe samého), slouž*ejí* (Satyr. v. 131.), ztrop*ějí* (Řídí-li se svět v. 59.), o syn*ovém* příchodu (lidové: synovím, Dobré přip. ř. 44.) a j. Častější bývají chyby při užívání přechodníků.

Logickým důsledkem toho, že bratrský pravopis Hekův v celku převádím na náš pravopis nynější, jest, že jsem opomíjel jistých zvláštností dobových. Posavadní praxí vydavatelskou stanovil jsem si za pravidlo, že nutno rozeznávati mezi pravopisem řekl bych vnějším a vnitřním. Vnější je výrazem ustáleného zvyku při volbě znaků pro hlásky a pro vystihování mluveného

slova; vnitřní dotýká se podstaty mluvy (na př. kvantita samohlásek a j.). Uvedu doklady.

Pravopisem se odchyluji od způsobu ve psaní velikých písmen. Nezachovávám staršího zvyku tisknouti velikými písmeny začátky veršů. Nejednou získává tím i zřetelnost. Držím se našeho pravopisu, když otiskuji na př. z řeckého místo původního z *Ř*eckého (Dva rybáři), v češtině m. v *Č*eštině (Na husu, pozn.), český chleb m. *Č*eský (epigr. Utěšení), slovanské jméno m. *S*lovanské (Rozjímání v. 74.), kovář krahulecký m. *K*rahulecký (Jaká ctnost, pozn.). Ponechal jsem veliké písmeno ve slově: *B*oží, poněvadž je pokládám za projev náboženského smýšlení básníkova.

Hek mívá ve psaní velikých písmen své zvláštnosti; píše na př. velikým písmenem slova: *U*měna, *U*mky (v epigr. Vrchnost), když *S*pojenci k Lipsku se hnali (Bitva u Lipska v. 1.); v nadpise: Povýšenému *S*lamotrusovi, Pokřik z *O*mylu a j. Na tehdejší dobu působil tu příklad pravopisu německého. Zvláštní způsob ve psaní velikých písmen Hek zachovává při slově pán. Je-li míněn tímto slovem něčí chlebodárce, vrchnost, bývá toto slovo zpravidla psáno velikým písmenem: zpívá *P*ánovou notou (Dobrý zpěvák), co mu *P*án dí (Leknutí a smích; v Satyryku ve v. 31., 34., 74. a j.); pán ve významu všeobecném malým p.: muž a pán by nezůstal pánem (Na husu; v Satyryku v. 84., 85., 93. a j.). Podobně slovo *B*arón (Jak v Čechách) psáno velikým písmenem. V překladu »Dva rybáři« Hek modernisuje ve smyslu křesťanském, když píše: *P*áně, *T*vůrce, *B*oží, ač tu jde o dobu pohanskou.

Naopak zase proti našemu zvyku Hek píše malým začátečním písmenem: na *n*ovém Hradě,

litý šváb, allegorické: *h*ladolet (Takhle to máme). Jednou i jméno *h*ospodin (Rozjímání ř. 133.), jindy však s *H*.

Původní pravopis je zaznamenáván v poznámkách.

Naproti tomu se mluvy samé, a ne pouze vnějších znaků týká přepisování cizích slov do češtiny. Nejstarší generace buditelská, majíc na mysli vzdělávání prostého českého lidu, snažila se zameziti nesprávnou výslovnost cizích slov tím, že pro ně užívala českého pravopisu hlavně při výslovnosti tvrdých souhlásek před *-i*; pomáhala si tím, že tu psala *-y*. Ve spisech člena této generace ponechával jsem tedy psaní cizích slov, u Heka ostatně velmi řídkých, jako: studye (epigr. Laciná učenost), tytule (Na husu v. 10., Řídí-li se svět, pozn. ř. 37. a 38.), Satyryk (nadpis básně). I slovo feryna Hek důsledně píše s *-y-* (epigr. Jak slávy dojdem, Jak v Čechách v. 1.). Výslovnosti tehdy běžné hoví psaní slova E*j*ipt (Rozjímání v. 12.), E*j*ipčanům (Řídí-li se svět v. 27.). Ale později psáno: z Egypta (Dobré připomenutí ř. 64.).

Podstaty řeči Hekovy se zajisté nedotýkám, odlučuji-li po našem zvyku příklonnou spojku *-li* lehmou čárkou: může-li, je-li, víc-li atd. místo tehdejšího psaní: můželi, jeli, vícli atd. Často tím získává i zřetelnost.

Odchylně bývá tištěna spojka *-by*. Naši buditelé dobře vyciťovali, že tato spojka je v živé řeči bezpřízvučnou částicí příklonnou a psali ji se slovem, o něž se opírala, dohromady, asi jako činíme my ve spojkách aby, kdyby, nebo v příklonné spojce *-že* (jestliže, protože; u Heka u těchto dvou spojek odstraňuji nedůslednost, že

je odděloval: jestli že, proto že). Měli oporu také u theoretiků, zejména v mluvnici českého jazyka (Lehrgebäude der böhmischen Sprache, 1809) Josefa Dobrovského. Tento jazykový zákonodárce pro většinu českých spisovatelův obrozenských také píše dohromady: nebyloby dříví, onby, ať by atd. (str. 179). Příklonné -by nacházíme u Heka pravidlem (žeby, ačby, chtělby, jenžby, moudrýby, na místěby a j.); některé nedůslednosti vyskýtají se zejména v pracích tištěných ve Vlastenských novinách (byl by, však by, husa by, bratra by, a j.); snad je takto opravoval redaktor Václav Rodomil Kramérius nebo korrektor jeho. Než i v orgánu Kramériusově *-by* s předcházejícím slovem nesražené nacházíme řidčeji. Otiskuji pro větší zřetelnost podle našeho zvyku pravopisného.

Dobrovského mluvnicí se asi Hek řídil ve psaní pomocného slovesa jsem. Samostatné sloveso Dobrovský ve vzorci píše: *j*sem, *j*si, jest, *j*sme, *j*ste, *j*sou, ale jako pomocné sloveso pro tvoření minulého času přizpůsobil výslovnosti živé mluvy a podává vzorec: byl *sem, si,* byli *sme, ste, sou* (str. 176, na str. 298 n. a. j.). Hek přidržoval se učení Dobrovského asi věrně; nečetné odchylky (jako: *j*sou držely a j.) připisuji na vrub redaktorů. Ponechávám pravopis tak, jak jsem jej našel v pracích otištěných.

K pravopisu vnějšímu náleží také psaní příslovečných výrazů, vzniklých z pádů předložkových. U Heka je v tom značná nedůslednost, zaviněná snad také redaktory časopisů. Tištěno na př. v jeho pracích jednou: z daleka (Zbytečné leknutí v. 15.), jindy: zdaleka (dohromady, Jaký to div a j.). A vedle sebe v témž verši: z blízka

i zdaleka (Jak v Čechách v. 3.). Tak i: na opak (epigr. Někdo a j.), a naopak (Řídí-li se svět v. 72. a j.); na to (Živobytí podle světa v. 17. a j.), nato (Dobré připomenutí ř. 24. a j.); přitom (epigr. Odpověd), vzdálí (Řídí-li se svět ř. 65.), zvejší (Řídí-li se svět ř. 28.).

Touž nedůslednost znamenáme v jiných výrazech příslovečných. Bývají psány někdy dohromady: zhusta (epigr. Novotnost), znáhla (Takhle to máme v. 18.), zticha (Zbytečné leknutí v. 11.), pozadu (t., v. 22., Satyryk v. 141. a j.), nevčas (t., v. 181. a j.), vhod (t., v. 302.), vloni (Nalezený list v. 5.), naručest (Leknutí a smích v. 32.), nejednou (Satyryk v. 161. a j.); ba i: podruhé (t., v. 162.), pokaždý (Opravovatelům světa v. 18.) a j. Častěji však čítáme předložku zvlášť; na př. z těžka, z krátka (Živobytí podle světa v. 47. a 50.), ač napřed v téže básni čteme: zdaleka (v. 28.), z řídka (Rozjímání ř. 137.), na zmar (Satyryk v. 180.), u prostřed (Opravovatelům světa v. 46. a j.) atd. Spojky avšak a jakmile bývají zpravidla tištěny odděleně (A však, jak mile). Tak i příslovce i hned, málo kdy, citoslovce i nu a j.

Odstraňuji tyto nedůslednosti tím, že všude otiskuji podobné výrazy podle našeho pravopisného způsobu jako jedno slovo. V poznámkách odchylky bývají pak připomínány zvláště.

Vydavateli působí nesnáze nedůslednosti ve psaní předložkových předpon *s-* a *z-*. Hek — a platí to skoro o všech probuzenských spisovatelích — píše jednou podle výslovnosti, jindy podle původu; na př. *s*působ (Něco obyčejného v. 8. a 24.), častěji *z*působ (Touha po štěstí, Řídí-li se svět v. 166. a j.); *z*kušenost (Jak se kdo

vyzradí a j.) a *s*kušený (epigr. Laudon a j.). Příklady fonetického psaní: *s*pamatovav (Leknutí a smích v. 60.), *s*peněžit (Rozjímání v. 11.), *s*tracené (Dobré připomenutí ř. 63.), *s*kácel se (Trest jak trestem v. 8.), *s*pomožení (Satyryk v nadpise, *s*pomoci vždy, jen jednou *z*pomůže, Satyryk v. 202.), *s*prošťěného (Bitva u Lipska v. 76.), *s*tiší (Oprav. světa v. 82.), *s*pytovati (Pochlebenství ř. 6.); *z*bíral (Jaká ctnost v pozn.), *z*běhlo se (Takhle to máme v. 44.), *z*bor (jednou: *s*bor, Takhle to máme v. 18.) a j. Častěji bývá psáno pravopisem etymologickým: *z*krotiti (Opravov. světa v. 81., ale tamže v. 33.: ne*s*krocená), *z*prznit (t., v. 103.), *z*plniti (Sebrání domácích prostředků v. 24.), *z*trpení (Řídí-li se svět v. 54.), *z*trápených (Co jest pan starý v. 3.), *z*proštění (Rozjímání v. 7.), *z*potvořením (t., v. 52.), *z*kažený (Rozjímání ř. 33.), *z*klamal (Jaká ctnost v. 13. a 14.), *z*tužil (Pochlebenství v. 15.) a j. v. Ve slově *z*dělím ponecháno *z*-, ježto náš pravopis *s*- jest podle J. Zubatého nesprávný.

Při těchto předponách odstraňuji nedůslednosti spisovatelovy, protože nevyplývají ze zvláštní povahy jazykové, nýbrž jen z nepevnosti v pravopise, a otiskuji podle nynějšího zvyku pravopisného. Zůstalať zajisté výslovnost v těchto případech táž, jako byla za doby Hekovy. Odchyluji se i ve psaní slova správce, ač Hek po starším způsobu je píše důsledně se *z*- (zprávce, epigr. Hrdý Čech, Raději zahvizdl sám v. 1. a 7. a j. i slova odvozená: *z*pravuje, Na husu v. 31., Satyr. v. 183.), *z*právného sládka (Co je pan starý v. 53., a j.); má jen jednou: zemská *s*práva (Řídí-li se svět, pozn. ř. 75.). Vyžaduje toho často smysl (naše zpravovati = podávati zprávu).

Odchylky od psaní auktorova prováděl jsem i při nesprávném a často nedůsledném užívání předložky *z* a *s*. Hek, jako zpravidla jeho vrstevníci, píše důsledně: *z* místa na místo (Bitva u Lipska v. 77., Na husu v. 2., Řídí-li se svět v. 152. a j.), že se *ze* světa sklidil (Lakomec a marnotrátce v. 28.), *z* vysokých hor, kde voda se úprkem valí . . . a v *z*pádu se rozpění krátce (Satyr. v. 164.); naopak: *se* všech sevřený stran člověk (Satyr. v. 85.), *s* jednoho na druhé vodí (t., v. 106), *s* jara (t., v. 118.), *s* trhu se odnesla (epigr. Neprodajné zboží), *s* každého ztrop si smích (Jak lze znamenitým býti v. 32.), pujčka mu *s* paměti vyšla (t., v. 50.).

O původním pravopise Hekově poučují zase poznámky.

Doba Hekova a doba ještě pozdější psala po starším způsobu foneticky spojku ješto; psala etymologicky nesprávné: pře*d*ce, dva*d*cet (místo předse, dvadset) atd.; tiskňu po našem způsobu: ježto, přece, dvacet atd. Vše to jsou znaky pravopisu vnějšího, pouze grafického.

Vydání mé podává příspěvek nikoli k dějinám vnějšího českého pravopisu, nýbrž k dějinám české řeči. Snažím se tedy zachovati vše, co vyznačuje jazykový ráz spisovatelův. U Heka je to na př. značný vliv staršího jazyka českého a jeho nářečí. Pro stopy lidové mluvy na spisovný jazyk Hekův nemám jiné opory, nežli řeč svého rodného kraje mezi Jičínem a Turnovem, kterou jsem proniknut ještě po desítiletích svého odloučení od ní. Ale mé nářečí jest nářečí Hekovu, z Dobrušky, tak blízké, že jen málo zjevů jím nelze vyložiti. Vše, co osvětluje jazyk básníkův, vložil jsem do poznámek.

V nejistotě jsem byl při náslovném *u-*. Pravopisem bratrským za doby obrozenské se v násloví tisklo v- bez rozdílu, ať se vyslovovalo dlouze nebo krátce (vdatný i vřad). Není úplné shody mezi výslovností dnešní a výslovností tehdejší náslovného *u-*. Slovo *usta* na př. tehdy jistě znělo krátce. Uvádí je Dobrovský v »Lehrgebäude der böhmischen Sprache« (1. vyd., 1809) jako příklad, že se *u* (t. j. *u* krátké) na začátku píše jako *v* (vedle něho též: *v*mím, na str. 1). V druhém vydání téhož díla (z r. 1819) připomíná, že se nyní na začátku píše také již *u-* (jako uprostřed nebo na konci). Že by se náslovné *u-* mělo vyslovovati dlouze, Dobrovský nepředpisuje. Podobně o tom, že by se náslovné *v-* čtlo také dlouze, nic není ani v mluvnici Pelclově (Grundsätze der böhmischen Grammatik, 1795, 2. vyd. 1798), ani v Tomsových praktických knížkách (Über die Aussprache der čechischen Buchstaben, 1801, str. 12, Über die čechische Rechtschreibung). Mluvnice Jana Nejedlého (Böhm. Grammatik, 1804, str. 9, pozn. 2. a str. 59, § 115. a 116., i Praktische Grammatik für Deutsche, str. 8) zjevně předpisuje, že se v násloví píše *u-* jen krátké jako *v*, *ú* pak že se vůbec rozvádí v *au* (tehdy vyslovované ou); jen Slováci vyslovují prý je jako dlouhé *ú*. Tehdy se skutečně náslovné naše ú- psalo *au* (= ou), jak o tom svědčí současné slovníky. Ještě Slovník Jungmannův má pro náslovné *au* většinu dokladů; má však také doklady pro náslovné ú- (ú-) dlouhé. Ale ve mluvě spisovné se čím dál tím zřejměji a hojněji uchycuje ú místo ou. Jazykový novotář Karel Ignác Thám v Böhmische Grammatik, 1801, str. 11 (v menších poučeních o českém pravo-

pisu tuto část mluvnice doslova opakuje) jediný z tehdejších grammatiků rozeznává v náslovném *v-* (= u) dvojí výslovnost: *u* krátké a *ú* dlouhé. Mezi krátkými jest u něho také slovo *v*sudek, což je dokladem (vedle uvedeného příkladu *u*sta u Dobrovského), že se náslovné *v-* ve všech případech nevyslovovalo stejně, jako nyní. Tomsa ve spisku Über die Aussprache der čechischen Buchstaben na str. 12 praví: »Überdies verursacht die Vermischung des u und v im Čechischen oft eine Zweideutigkeit.« Snad se to netýká délky.

U Heka zdá se mi pravděpodobné, že náslovné *v* jest dvojí kvantity: krátké a dlouhé. Nacházíme nejednou vedle sebe v téže básni: *v*řad a *ou*řad (Raději zahvizdl sám), *v*dové a *ou*dy (Satyryk v. 134. a 130.) a tak i jinde. Proto vedle krátkého náslovného *u-* rozeznávám *ú-* v celku podle naší výslovnosti, protože jsme se v tom mnoho neodchýlili; tedy na př. *ú*roda, *ú*rodný, *ú*klad (Bitva u Lipska v. 76.), *ú*ředně (Nalezený list v. 2.); v básni Lakomec a marnotrátce v. 6. v Prvotinách 1815 je tištěno: *v*rok, ve Zvěstovateli 1817: *ou*rok, *ú*směšek (Štěstí), *ú*činku (Řídí-li se svět v. 19.), s *ú*zkostí (Člověk zůstává člověkem), *ú*lisnosti (Dva rybáři v pozn. d) a j. Slova *u*sta a *u*žas píši krátce, protože je Hek, nemaje pro ně opory v řeči lidové, jistě asi také tak vyslovoval. Přenášel-li si tehdejší spisovatel tato slova do živé řeči, nemohl jich vysloviti s náslovnou dvojhláskou (ousta). Slovo užas nacházím tištěno s u- v Hekových článcích pozdějších, kdy se náslovné u- psalo jako nyní. Slov*ú*tný (epigr. Muž na holičkách) patrně je psáno podle mluvnice

J. Nejedlého; jinde (Jaká ctnost, v pozn. 2.) je správně: slov*u*tný.

Za zvláštnost mluvy Hekovy lze pokládati slova p*u*jčiti a p*u*jdu; obě slova jsou u něho tištěna vždy s krátkým *-u-*; na př. v básni »Jak lze znamenitým býti« p*u*jčil ve v. 38., 44., 45., 49. a j., p*u*jčka ve v. 50. a j., v vyp*u*jčeném oděvu (Rozjímání v. 59. a j.); jen v epigr. »Žebrota«: vypůjč v Týdenníku 1816 je patrně upraveno redaktorem Palkovičem. Rovněž: p*u*jde (Řídí-li se svět v. 203.) a j. vždy s *-u-*. Výklad pro toto psaní nalézáme v živé mluvě. V ní se vyslovovalo: p*u*čit, p*u*de atd.; Hek pak činí ústupek řeči spisovné, že z ní přibral j: pujčit, pujde. Stejnou oporu asi měl ve psaní imp.: nest*u*j (Opravov. světa v. 119). Podle lidové výslovnosti »dólu« píše také s krátkým *-u*: dol*u*, vždy; jen jednou dolů (Jaký to div), patrně zasažením redaktorovým. Podle výslovnosti v nářečí spisovatelově jest asi psáno také v*u*čihledě (m. -ů-; Řídí-li se svět, pozn. ř. 41.).

Naproti tomu nutno pokládati za chyby jen ojedinělé psaní: politůjte (Smutek), nenavracůj (Jak lze znamenitým býti v. 48.), třeba bychom nacházeli příklady pro toto psaní i v knihách starších. V jiných imperativech Hek *-ů-* nepsal. Masopůst (Oprav. světa v. 76.) nutno pokládati stejně za chybu tiskovou, protože je opravena jinde (Satyryk v. 48. správné: masop*u*st); v lidové výslovnosti nemá opory. Zato archaistický tvar zůve (epigr. Jak Sulcius hosti zůve) myslím, že tehdy měl ještě v živé řeči dialektické oporu.

Jako kolísání ve psaní náslovného *ou* — *ú*,

u vykládám nedůslednosti ve psaní předpony *vy*: vy-, vý-, vej. U Heka nalézáme psáno: s *vej*slovnou *vy*hradou (Rozjímání ř. 44.), výše (t., ř. 96.), *vej*roční (t., ř. 114), *výř*ečnost dá a *výř*ečným (s -ý-; Oprav. světa v. 25.), *výč*itek, *výh*ost (Satyryk v. 265., 302.), k *výs*traze (Řídí-li se svět v. 76.), *vym*luva (Leknutí a smích v. 63.). Nedůsledně bývá psáno slovo *výborný: vy*borný (Rozjímání ř. 76., Co je pan starý v. 57., Oprav. světa v. 79. a j.) a *výb*orně (Satyryk v. 43., Řídí-li se svět v. 102. a j.). Na chyby tiskové nelze v případech tak četných pomýšleti. Toto přídavné jméno se v lidu vyslovovalo — bylo-li v tehdejší řeči lidové vůbec obvyklé — s -y- (vyborný), z mluvy vzdělanců bylo slyšeti výslovnost s -ý- (bylo tu vědomí původu — výbor). Odtud neustálenost u Heka. Je zajisté poučná a proto jsem ji ponechal. Podobně Hek kolísá mezi výslovností v živé mluvě a mezi umělým psaním ve slově *zítra* (pravopisem bratrským: zýtra); píše zítra (Něco obyčejného v. 22., v Satyryku v. 77., 183.), ale v téže básni Satyryk hned v následujícím verši (184.): *zej*tra, *zej*třek *a j.* Odchylné psaní v infinitivech: odbyti (Řídí-li se svět v. 209.), ukryti (Bitva u Lipska v. 75.) — u Heka bylo by jinak: ukrejt — nelze pokládati za chyby tiskové, protože mají oporu v podobném psaní tehdejších grammatiků. Na př. Fr. Tomsa »Von den Vorzügen der böhmischen Sprache«, 1812, str. 17 učí, že se říká: mejt, ale domyt, být, ale dobyt a j. Grammatickým theoriím odpovídají také infinitivy první třídy: sn*e*sti (Oprav. světa v. 52.), podv*e*sti (Na lháře), dov*e*sti (Smíření), nal*e*zti (Touha po štěstí v. 3.). Najdeme takové infinitivy s krátkou samohláskou kmenovou nejen

u Tomsy (Von den Vorzügen, str. 17), nýbrž i v mluvnici Dobrovského (str. 208, 210).

Z živé mluvy Hek má slovo: kyž (= kéž, Rozjímání ř. 1.). K. Ign. Thám tímto slovem opisuje optativ: kyž volán jsem (Böhm. Gramm., str. 120).

Četnější odchylky od psaní v řeči spisovné ve kvantitě samohlásky *-i- (í)* u Heka určovala zpravidla výslovnost v živé mluvě. Slovo *břích*, u něho časté, bývá psáno s *-í-*; jen v prvním epigramu Hekově v Šebráních upravil mu patrně redaktor Puchmajer: břich. Slovo ze spisovné řeči: *břicho* (Řídí-li se svět v. 171.) psáno s krátkou kmenovou samohláskou; *břichatý* (Na husu v. 3.). I ve slově *pívo* zní kmenová samohláska u Heka vždy dlouze; na př. několikráte v básni »Co jest pan starý«; jediná odchylka (*pivo*) jde patrně na vrub korektorův. Z jiných *hřívnička* (Štěstí v. 14.); *stíší* (Opravov. světa v. 82.). Častěji bývá podle mluvy lidové samohláska *-i-* zkracována; na př. *tatíček* (epigr. Pokřik z omylu), *tatíčku* (Zbytečné leknutí v. 28.), *koníček* (ep. Nezvyklý kůň), *Kubíček* (Člověk zůstává člověkem), *kulíšek* (Zbytečné leknutí v. 15.), *Vojtíšku* (Opravov. světa v. 94., ač citát, jehož se básník dovolává, má: Vojtíšku); *papírník* (epigr. Marná schlouba); *křídlo* (Na husu v. 20.), *šídlo* (Zbyt. leknutí v. 12.), při skrovném *přijmu* (Rozjímání v. 98.), *zajíc* (Zbyt. leknutí v. 23.), *síla* (Oprav. světa v. 55.); *lítého* ďábla (Takhle to máme v. 10.). Snad bylo podle tehdejší živé mluvy spisovatelovy psáno i slovo: *nízký* s *-i-* (Opravovatelům světa v. 24., Satyryk v. 139.). Ze sloves: navštívil (Člověk zůstává člověkem), *získati* (Štěstí), *poziskati* (Rozjímání v. 77.). Kolísání

mezi výslovností v řeči lidové a mezi řečí psanou je v některých slovesech: spočítat (Jak lze znamenitým býti v. 3.) a počítal (Zbyteč. leknutí v. 1. a 35. — snad úpravou korrektorovou), podívat (Leknutí a smích v. 68.), povídat (Na husu v. 12.) a j.

Ze starší řeči spisovné Hek asi přejal délky ve slovech: mílo (ve tvaru jmenném, Živobytí podle světa v. 42.), snad i: sílen (Ďábel v. 3.), tří sta (Řídí-li se svět, pozn. 47.); slova oblíčej (Rozjímání) a osídla (Řídí-li se svět v. 90.) mají doklady také s krátkým *-i-*. Podle současného zvyku řeči spisovné jest asi psáno slovo: líbost (epigr. Skrbec, Přetvařování v. 3.) i: líbuje (Rozjímání v. 125.). Zmladí (Pláč mladé vdovy v. 11.) je žen. rodu; bývalo za doby Hekovy dosti obvyklé.

Podle řeči živé je psáno slovo rádní (Satyr. v. 147. a j.). Slovo *švarný* vyskytá se u Heka s *-a-* podle řeči spisovné: švarný (Na husu v. 6., Řídí-li se svět v. 165., Satyr. v. 32. a j.), jindy podle výslovnosti v nářečí: švárné (epigr. Přátelé, Rozjímání ř. 69. a j.). Časté slovo *vaček* bývá u Heka vždy psáno s *-a-* (na vačku, Takhle to máme v. 19., Jak lze znamenitým býti v. 4., v. 31. a j.), nevím, zda vlivem básníkova nářečí nebo jeho individuální výslovností. Právě tak nezdají se mi býti pouhé chyby tiskové ve slovech mrakotou (Satyr. v. 314.), opravcem (t., v. 262.); zato krčmař (Pokřik z omylu) jest asi tisková chyba, ježto jinde bývá: krčmář (Co jest pan starý v. 41., 50. a j.).

Vliv řeči živé převládá ve psaní některých slov: kolébka (Bitva u Lipska — několikrát i jinde častěji), jen jednou však podle spisovné

mluvy: od kolébky (Řídí-li se svět v. 13., ale jinde bývá zpravidla psáno: kolebka). V obecné mluvě zní: kolibka. Podle obecné výslovnosti je psáno: svevolný (Pochlebenství v. 12.). Podle dialektického chleba Hek píše i nominativ: chleb (Utěšení v. 4. a j. vždy), dešť (Řídí-li se svět v. 81.), leto (Satyryk v. 119.), léží (Pláč mladé vdovy v. 30., Satyryk v. 37.). Jinak neustálenost v předložce *dle*, kterou podle živé mluvy píše krátce (Jak v Čechách), podle tehdejší mluvy spisovné však také s dlouhým *-é*: dlé stříbrné váhy (Štěstí), vedlé práva (Lakomec a marnotrátce v. 47.). Právě tak: prve (Rozjímání ř. 69., Sebr. dom. prostř. v. 21.); prvé (Oprav. světa v. 120., Dobré připom. ř. 8.). Nejprvé bývá vždy s -é. Jedno bere (Řídí-li se svět v. 96., ale tamže v. 114.: béře) proti četným dokladům s -é-: béře; jednou i béru). Ve slovech *srdečko* a *slunečko* bývá kolísání, jako je máme posud v řeči spisovné; srdéčko (Zbytečné leknutí v. 13.), srdečko (Bitva u Lipska v. 70., epigr. Přátelé a j.); slunéčko (Leknutí a smích v. 20., Spokojenost v. 2. a 16.); slunečko (Jak lze znam. býti v. 12., Řídí-li se svět v. 137.).

Kolísání, jehož nedovedu vysvětliti, znamenáme ve slově *lék* a jeho odvozeninách. V »Satyryku« ve v. 193.—221. čteme třikrát lék, dvakrát lek, lečiti (vždy) třikrát, ale lékař a lékařství vždy s -é-, jednou lekařské. Totéž kolísání ve kvantitě kmenové samohlásky objevuje se i v jiných básních. V obecné mluvě tehdy tato slova asi sotva měla oporu (říkalo se medycina nebo meducina a dochtor nebo doktor. Slovo lík v obecné mluvě vzniklo snad vlivem knižním v novější době). Kolísání ponechávám ve vydání.

Kolísání mezi literární tradicí a mezi živou mluvou je ve slově nevyhnute*dl*ně (Řídí-li se svět v. 93.), o čtyři verše dále: nevyhnute*l*né. Rozhodoval tu rythmus.

Hek podává nám příspěvek k výslovnosti *-ť* a *-ť* u ženských podstatných jmen. Píše chu*ť* (Řídí-li se svět ř. 53., Satyr. v. 78. a j.), ale i chuť (Takhle to máme v. 51., Dva rybáři, pozn. e), si*ť*ka (Dobré připomenutí ř. 43.); peru*ť* (Řídí-li se svět ř. 30.), labu*ť* (Satyr. v. 81.). Měkčení *-ť* s předcházející souhláskou, jako vlas*ť* (Na téhož [Poláka]) sluší asi pokládati za zvláštnost Prvotin, za kterou se tam příležitě přimlouval Ant. Marek.

Ale Hek píše také snad podle svého nářečí: odpově*d* (nadpis epigramu; dále v epigr. Láska a přátelství, snad i v Prvotinách 1816, str. 229: »Odpově*d* na chloubu«), přípově*d* (epigr. Vydavateli na praenumerací), čele*d* (Jaký to div, Řídí-li se svět v. 28.), ale čele*ď* (Dobré připomenutí ř. 15., 27. a 35.). Snad nemá se pokládati za chybu tiskovou ani: ze*d* (Řídí-li se svět ř. 25.).

Náměstka *jenž* a spojka *an* v ustrnulém absolutním tvaru nomin. jednot. muž. rodu pro všecky rody i čísla byly v tehdejším spisovném jazyce napořád běžné.

Od originálu se značně odchyluji v užívání znamének rozdělovacích. Kritické vydání nemůže podávati látku pro dějiny rozdělovacích znamének.

Hek podle zvyku tehdejšího klade vždy čárky nejen před spojkami vět slučovacích (a, i, ani, nebo, čili), nýbrž i před spojkami, slučujícími stejnorodé členy věty; na př.: Světlo života has-

ne již, a šediny hlavy k zemi se klonějí (Poznání sebe samého v. 2.—3.), smál se, a poradil otci (epigr. Laciná učenost); teplické mísy, a děbán (Přátelé), měj nákladný oděv, a pyšný (Jak slávy dojdem v. 5.); V hlavě je zrak, i sluch, i čich, i výmluva také (Satyryk v. 129.); kteří (lidé) ni číst, ani psát, ani moudře si spočitat znají (Jak lze znamenitým býti v. 3.); jestli tě čas, nebo zisk, nebo příhoda postaví v spolku s bohatými (t., v. 29.) a j. v. V poznámkách neuvádím, že jsou čárky v podobných spojeních vypuštěny, protože by poznámkám nebylo konce. Stačí zajisté toto úhrnné připomenutí.

V poznámkách kladu zvláštní užívání čárek, jež jsou v mém vydání vypuštěny; jako: Hlava, jakožto pán, má pod sebou tělesné oudy (Satyryk v. 130.), Děti, způsobem svým, jen dětinskou hledají hříčku (t., v. 52.), onde škaredí, a co mumlavý nedvěd, stará bručí děvka (Rozjímání ř. 94.) a j.

Jinde zase odchylně od naší interpunkce čárek nebývá; na př.: Tělesné vznešení má, *ach* nejednou, chatrnou duši (Satyryk v. 150.), blázen neholený, *věř* bláznem nevolí slouti (Něco obyčejného v. 29.), cesta jest blízká, jako vidíme k nešlechetnosti (Řídí-li se svět v. 53.), všecko co jest, že tu (t., v. 70. — před relativním co zpravidla bez čárky).

Jinak Hek velmi rád užívá dvojtečky, zejména před řečí nepřímou, se spojkou že v čele, ale i jinde; na př.: Kdo jen koli pohledí, snadno pozná: že se nemá lakomec čeho báti (Lakomec a marnotrátce v. 9.) a j. Častěji bývá u Heka též středník, kde by nám stačila čárka nebo kde bychom zase položili tečku. Otazník dává spisovatel

náš zpravidla dovnitř souvětí, za část věty, na níž je důraz otázkový. Kde bylo potřebí odchylek v takovýchto případech, vytýkal jsem je v poznámkách.

Oddíl »Poznámky« má ovšem ráz filologický, jako vydání samo. Jiný čtenář nežli filolog si z hojného materiálu poznámkového vybere jen výklady věcné. Toto kritické vydání chtělo by získati čtenářstvo co nejširší.

Srdečné díky vzdávám pp. dvor. radovi Královi a prof. Zubatému za ochotné rady a přispění v odborných věcech filologických; svému bratru Aloisovi, c. k. finanč. radovi, za účinnou pomoc při korrektuře.

V Praze v prosinci 1916.

Jan Jakubec.

EPIGRAMY.

Břich a hřích.

(Puchmajerovo Sebrání básní a zpěvů I, 1795, str. 32.)

Skrze lidský břich
pošel mnohý hřích;
dobře tedy od břicha
vzato jest jméno hřícha.

Skrbec.

(Puchmajerovo Sebrání básní a zpěvů I, 1795, str. 46.)

Skrbci jakémus se zdálo,
žeť jest stkvostné hody strojil,
na něž peněz svých nemálo
přes svou líbost vynaložil.
Ráno vstana rmoutil se a děsil,
až i z té těžkosti se oběsil.

Divná zvěda.

(Vídeň. noviny 1813 z 27. března, č. 25, str. 195.)

Zvěděti kdos chtě, jak by mu asi to slušelo, když spí, lehl si k zrcadlu, zamk oči, chvíli tak u něho ležel.

Laciná učenost.

(Prvotiny 1813, list XVI., str. 62.)

Kubiček ujišťoval, že syn jeho v umění velmi
dospělý jest, nebo řekl: že ho studye tisíce stály.
Slyše to kmotr, se smál a poradil schlubnému otci:
jestliže člověka má, jenž za tolik umění půl sta
chtěl by mu dát, aby bral, že ta smotlacha nestojí za víc.

Přátelé.

(Prvotiny 1813, list XVII., str. 67.)

Sešli se přátelé kdes, aby kvasili. Byla tu radost.
Teplické mísy a dčbán se vespolek střídaly. Každý
šetrně souseda ctil, nebo srdečko hořelo vínem.
Hořelo! Však že druhého dne se vyspali z vína,
ustydlo srdce, a když se potkali, studeně dvorně
krásnou vydali řeč, byli švární — než nebylo vína.

Poznání sebe samého.

(Dlé Seneky.)

(Prvotiny 1813, list XX., str. 78.)

V tichosti uplyne věk a hodina smrti se loudí,
světlo života hasne již a šediny hlavy
k zemi se klonějí; znáť ale nikdo chudého nechce,
jediné on sebe sám. — Tam leží nemocný boháč,
navzdory věku však neb zmařené životní síle
lékaře ku pomoci hned svolali — báli se smrti.
Musil zemříti, s tím však rozdílem, jeho že všickni
znali; však on sebe, co živ byl, dokonce neznal.

Na hezkou, ale špatnou zpěvačku.

(Prvotiny 1813, list XXII., str. 86.)

Cokoli na tobě jest, jen k samému ranění slouží.
Srdce mládenců, však ucho i poraníš všech.

Na lékaře.

(Prvotiny 1813, list XXVIII., str. 112.)

Proč si lékař Myl na sobě tak mnoho zakládá?
Celitel Myl v nenávisti jest i u sprostých lidí;
neboť zraku jest dvojího, dvojích i ust.
K tomu ho pejchy duch a žádost oslavy bodla.
Však aby náhradu měl, — sebe si zamiloval.

Schlubný šel krále vítat.

(Prvotiny 1813, list XXIX., str. 116.)

Kdes byl, příteli můj, tak smutně a trudně že kráčíš?
»Krále vítat jsem šel; ale on se mne nezeptal:
Kdo si?« —
Může-li žádost cti chlubná se potrestat více?

Hrdý Čech.

(Prvotiny 1813, list XXXII., str. 132.)

Správce Mnohorád měl řeč k svým poddaným, již mu
písař složil, neb byl v českém jazyku málo
zběhlý; pročež dí: »Jsem hrdý proto, že Čechem
mohu se jmenovat.« Což poklasný zaslechna, smál se.
Pravda že, dí, spí dobře po česku, pije a jídá! —
Zdaliž nemáme tak hodných vlastenců více? —

Člověk zůstává člověkem.

(Prvotiny 1813, list XXXIV., str. 138.)

Včerá rozbolel zub mě, pérem že zlostně sem praštil.
Mudrák navštivil mne, an hojnými důvody pravil:
Bolesti není, leč té, kteréžto obrazotvornost
sobě vymyslí; vše že bývá na světě zdání.
Nemaje sluchu zub, přec při tom mudření bolel.
Mudroch to znamenaje, v tak nemírné smání se vydal,
spící že pes se ze spaní tvrdého protrhna, vskočil
smějícímu se do noh, až ten jest s úzkostí vykřik.
»Aj! — mu dím — vždyť jest to pouhé mámení! věřte,
bolesti není, leč již smyslí si obrazotvornost.«
Těžko, odpověděl, jest ze sebe člověka svléci! —

Jak slávy dojdem?

(Prvotiny 1813, list XXXV., str. 144.)

Příteli! raď, co máme učinit, abychom slávy
došli, nebo si nás dokonce nevšímají?
Jiný se slaví a ctí, ale nás jako nikdo by neznal.
Feryna odpověděl: Vezmi si paruku dnes,
veliké jméno si kup, měj nákladný oděv a pyšný:
budou tě panáčkem jmenovat po všecken čas.

Na novináře.

(Prvotiny 1813, list XXXXII., str. 171.)

Když čtu noviny tvé, mám zlost, že protivnou stranu
zlehčuješ na papíře; nebo jestli ji přemohou naši,
všecka je pomine čest, když zničili churého zhoubce.
Raději mužně ho stav, aby vítězství zvětšilo slávu.

Očky (Brejle).

(Prvotiny 1813, list XXXXIII., str. 174 n.)

Na svém komorníku zakládal si Ledabyl hrabě.
Komorník dobrý ač zrak měl, přece bílédné brejle
na nose měl. I ptal se tu sedlák souseda svého:
k čemu brejle by ty, jsa zraku zdravého, nosil?
Kmotr mu odpověděl: »Sobě komorník nenosí k vůli
brejlí; nevidíš však, že mu hrabě dověru celou
dal, že bez něho nic, byť dosti maličko bylo,
neučiní? — Vždyť má ty brejle na nose proto:
aby je v pohodlný čas hraběti nasadit mohl.
Vždyť víš, zrakem svým že pánové nerádi hledí.«

Paření komu zdrávo?

(Prvotiny 1813, list XXXXV., str. 183.)

Plačte lidé! Sulcius stůně! Chuďas
tuze trpí na hlavu. Lékař ale
velmi těší; povídá, že mu kázal
paření dáti.

»Co je medle paření? — Co se v zimě,
v pustém čase, lepšího když tu není,
skotům, bravům, teplého dává. Tím se
pozdraví Sulcík.«

Na Zdirada.

(Prvotiny 1813, list XXXXV., str. 184.)

Jestli Zdirad v poli je, meč ho krásí,
je-li časem v pokoji, uměny ctí;
čím se koli obírá, jenom vlasti
prospěti žádá.

Na téhož.

(Prvotiny 1813, list XXXXV., str. 184.)

Veliký muž jest ten, jenž vlasti se odevzdal všecek,
na sebe zapomíná, když vlast mu na mysl vstoupí;
slávy a cti nezná, krom skutků prospěšných vlasti,
když ale hrdinu meč okrášlí a obvine věncem,
který krásnoruké tak vábně uvily umky,
více než hrdina jest, neb vlasti se odevzdal všecek.

Ženění.

(Prvotiny 1813, list XXXXVII., str. 198.)

Jakýsi mudřec vzal si ženku, co paleček malou. Byl tázán, co s tím skrovničkým ženidlem chce; velký že jest, tato spřež divná že je. Na to se ozval: »Kdo má věc mít zlou, nejmenší vybere si.«

Vydavateli na prenumerací.

(Krameriusovy Vlastenské noviny 1815, str. 6.)

Šest set a čtyřicet pět sem slíbil vydati archů! — »Lehko je peníze brát, ale přípověď splniti těžko.«

Antiprenumerárius.

Zastaralá nemoc.

(Vlastenské noviny 1815, list 3., str. 15.)

Škrampa je doktora kus; i ptám se ho: Sulcius stůně?
»Trpí jen na hlavu.« Tu chybu již v kolébce měl.

Moudré slovo.

(Vlastenské noviny 1815, list 3., str. 15.)

Tenkrát promluvil Sulcík moudře! — Dost se
chuďas namluví jindy, povždy ale
za smích přijali jeho slova! — Bývá
střízlivý časem.

Zpěv Prstynkův.

(Vlastenské noviny 1815, list 3., str. 16.)

Hájem Prstynek jda hulákal veselé písně;
sedlák pod stromem hned v hořký se uvrhl pláč.
Diví se Prstynek; — však jemu sedlák pověděl sprostě:
Osel nebožtík můj zpíval mi tak — jako Vy.

Pokřik z omylu.

(Vlastenské noviny 1815, list 3., str. 16.)

V hospodě povstal křik, že by v pivnici hořelo, krčmář
protože dychtivě sám s konvěmi pospíchal tam.
Dceruška krotila lid, nebo pravila: Tatiček vodou
ohně nehasí; vždyť do sudu přilévá jen.

Zisk.

(Vlastenské noviny 1815, list 3., str. 16.)

Kdyby nebylo lidu, kterýž všecko,
co mu pověsí na nos, vážně nosí,
měl by podvodník mnohý ze své šalby
malého zisku.

Na tlachala.

(Vlastenské noviny 1815, list 4., str. 20.)

Za celý den, co ti z ust slov vypadne, marných
a lehkých! —
Lépe je mlčeti, než tlachati bez rozumu.

Povyšenému slamotrusovi.

(Vlastenské noviny 1815, list 4., str. 20.)

Šeptal si; proč? — Žes maličkým byl. Již ryčně si počni!
Pánům přísluší řeč, chudině mlčení jen.

Podivná otázka.

(Vlastenské noviny 1815, list 5., str. 23.)

Mám-li se vrátného ptát: proč nelze mi na Parnas vstoupit?
»Příteli! vrátného chuť v sobě se založila.«

Peklo.

(Vlastenské noviny 1815, list 5., str. 24.)

Traplivé myšlení nám dost často se ze srdce prejští;
svědomí nepokojné má u sebe skutečné peklo.

Utěšení.

(Vlastenské noviny 1815, list 5., str. 24.)

Čechové naříkají, že hyne mateřský jazyk.
Marný to křik! — Vždyť slavní a velicí Čechové žijí.
Který by slavný pán směl říci: že neumí česky?
Vždyť by se český mu chleb i v žaludku zprotivil zrádně.

Sedlák u malíře.

(Vlastenské noviny 1815, list 5., str. 24.)

Přišel k malíři sedlák, s pláčem prose,
by mu maloval syna, an jsa vloni
v krutém postaven boji, smrtí ctnou co
hrdina klesl.

Měl dva tenkého plátna lokte, mysle,
že si — jako se často stává — malíř
lehce pomůže z nouze, řek: ať nohy
visejí dolu.

Proč dívka plakala.

(Vlastenské noviny 1815, list 6., str. 26.)

Dívka roztomilá! rci, proč jen stále tu pláčeš?
»Jak bych neplakala, když žádný se nesměje na mne!«

Jak času užiti.

(Vlastenské noviny 1815, list 6., str. 26.)

Když se modlívá Vojtěch, chodí před dům,
by ho viděli lidé. »Šetří času.«
Když pak hřešívá doma, hledá kouty.
»Užívá času.«

Naděl Pán Bůh!

(Vlastenské noviny 1815, list 6., str. 26.)

Šebíř přivítal hosta, mysle, že mu
nese peníze; ctil ho dvorně, kázav
se mu posadit. Host však temným hlasem
almužny žebral.

Šebíř lakomý sebou trhl; jináč
mluvil; stolici na své místo strčil,
rejstřík zahodil, hostu pravě: by ho
nadělil Pán Bůh.

Jak Sulcius hosti zůve.

(Vlastenské noviny 1815, list 7., str. 30.)

Stanislav a Sulcius.

Sulcius Stanislava, když spolu se svadili, nutil,
aby stoloval s ním, pak do své osady táhl.
Sul. Buď jak buď, ty dnes tady obědem zůstati musíš!
Stan. Jak mám zůstati zde, když vím, že se horšíte
na mne.

Sul. Byť sme se servali zas, vždyť lidé to nemusí vědět.
Stan. (po straně:) Dvojitý obličej má: ten pro sebe,
pro lidi jiný!
Sulcia pozná ten, kdo bezděky při něm se trápí.

Smutek.

(Vlastenské noviny 1815, list 10., str. 47.)

Jaroše politujte! — Hle, jak jest oblečen v smutek!
Černá smrtedlní jest barva po celém těle.
»Tvář však červená se a oko se směje.« Co z toho? —
Slovo pošetilé! vždyť svět jen povrchně soudí.
Chceš-li se smát, se směj; vždyť v šatstvu tě zastoupí
smutek.

Párek.

(Vlastenské noviny 1815, list 16., str. 74 n.)

Radimil, moudrý muž, let mnoho mladému pánu
sloužil. Svět tomu chce, že si z moudrého činějí šašky.
Často mladičký pán — aby dosvědčil vznešenost rodu —
sluhovi lál, že by nevěděl, jak má sloužiti pánům.
Komorník trpělivý — vždyť moudrý se zpozdilým
vyhne —
k svému potěšení šel k mistru, an pracuje v řezbě,
prose ho, aby mu panáka jen malého, jenž by
podobu blázna měl, rád zhotovil. Řekl mu řezbář:
Musíte říci, co s ním, bych vyhověl ohledu práce.
Jednoho doma již mám, (vece) zdá se mi, aby byl párek.

Au a Ou.

(Vlastenské noviny 1815, list 22., str. 98.)

Ou. Ubohé Au! — co si provinilo, že tě v starosti svrhli?
Au. (s ousměškem:) Křídlem jediný brk smí-li se nazývati???

Smíření.

(Vlastenské noviny 1815, list 22., str. 98.)

Protesil s Timokratem* že se smířili, stalo se proto: jeden bez druhého nemohl dovesti věc.

Antisulcius.

Potěšení.

(Vlastenské noviny 1815, list 22., str. 98.)

Nezlob se, příteli můj, že tě nechtěl Sulcius chválit! — Vždyť není s to, aby znal, co je poctivým člověkem býti.

Nedoslechnutí.

(Vlastenské noviny 1815, list 33., str. 141.)

Šel sem po trhu; hned se tu přivine Šprymorod ke mně.
»Viz, dí mi, veliký pán jak před domem vysokým stojí;
kdokoli pohledí naň, užásne a zůstane státi.
Každá velká věc hned lidem do očí padá.«

---

* Dva nešlechetníci. Viz Telem. kn. 13.

Byl sem zamyšlený, že co povídal, sotva sem věděl;
jen se mi zdálo, že o vysokém cos stavení pravil.
Studeně promluvil sem: Však vysoké místečko zřídka
trefné osady, byť by i dosti se pyšnilo, mívá.
Dal se mi do smíchu, řka: »Ten pán jest veliký,
pravím.«
Chyba je, však nájemník z mozku na jazyk sedá.

Nezvyklý kůň.

(Vlastenské noviny 1815, list 44., str. 192.)

Rytíř Konopás chtě vyjeti, vstupoval na kůň,
který co svíčka se mu zpíraje, na zadních stál.
Popelka okolo jdouc, se smála; i vece jí rytíř:
Nezvykl koniček můj nositi tak, jako váš.

Odpověd.

(Prvotiny 1815, list 19. a 20., str. 122.)

Dobrý příteli! věz, že tě nemohu, jako si žádal,
chválit. Příčiny mám, jak krátce je uslyšíš, statné:
trudného pocení tu bylo potřebí, prvé než chvály —
jež bych říci směl a se přitom v posměchu nerděl —
ze skutků, buď i jednání i celého života tvého
některé nalezl sem. Však slabiky rovnaje, mnoho
sem jich opovrh, řka: že se nehodí v slabikoměr můj.
Víš-li o jiném kde, běž tam, snad vyslyší tebe.

Všelijací blázni.

(Prvotiny 1815, list 25., str. 150.)

Krásná hleděla hlava z okna; z důlí
na ni hleděli zase. Rád bys věděl,
proč to hledění na se? — »Blázen hledá
většího blázna.«

Vrchnost.

(Prvotiny 1815, č. 41., str. 248.)

Vrchnost vrchností jest, aby vrchními stkvěla se skutky,
ctností krásila ctnost a pomocí prospěla umkám.
Nejednou bez pomoci jak ctnost, tak uměna zemdlí;
Bohu rovným se zdá, kdo prospěje dokonalostí.
Druhdy se s úsilím zlost tak marná dobude sotně,
ježto by uměny ctné tak snadně se zvelebit mohly!! —
Na čas pohodlí jest, však uměny zůstanou věčně.

Dvořané.

(Prvotiny 1815, list 53., str. 332.)

Drahému podobni jsou jen kamení dvořané, kteříž
bleskem svým mdlý zrak všudy temní a tvrdostí předčí.

Rychlá zvěda.

(Prvotiny 1815, str. 332.)

Cožkoli nového v Paříži jest, zví Hovora rychle.
Čemu se divíte? — vždyť ucho tam zůstavil své.

Falešník peněz.

(Prvotiny 1815, str. 332.)

Žid se tu vychloubal, že dřív roku bohatý bude.
Byl by i skutečně byl, však před časem opratí sešel.

Proměny světa.

(Prvotiny 1815, str. 333.)

Midas, cokoli do rukou vzal, hned změněno v zlato.
Nyní to naopak jde: nebo zlatem se zpotvoří ruce.

Potu tváře jak rozuměti.

(Prvotiny 1815, str. 333.)

V potu tváře že strejc si tu Fejfara dobude chleb svůj,
můžete věřiti mně: nebo celý den v kuželky hraje,
děvečky po dvoře rád prohání a na koních jezdí.
Druhdy se klopotou tvář, i druhdy se zapotí tělo.

Spravedlnost.

(Prvotiny 1815, str. 333.)

Šátkem spravedlnost nač má zavázané oči? —
Někde by snad bylo líp, aby pouze jí svázali ruce.

Na lháře.

(Prvotiny 1815, str. 333.)

Lži, jak kdy se ti chce a tě nuzná potřeba nutí! —
Podvesti nemůžeš mne, leč kdyby si povídal pravdu.

Náhrobek.

(Prvotiny 1815, str. 333.)

Byl živ čtyřicet let, však rádi ho pohřbili včera:
na světě byl, rád jedl a pil, spal — konečně umřel.

Vetření se v úřad.

(Prvotiny 1815, str. 333.)

Bohem se zaříkal Sulcius náš, že úřadu svého
nijak si neuběhal. Vždyť zeměplaz nemůže běhat.

Vnitř a zevnitř.

(Prvotiny 1815, str. 333.)

Aby se okrášlil, vece Sulcius sprostému lidu:
Bůh vidí vnitřnosti mé! — Však zevnitřně není co vidět.

Zvon.

(Prvotiny 1815, str. 333.)

Sulcius ujišťoval, že jsou jako zvon jeho slova.
Tenkrát nemluví lež, vždyť bije na strany dvě.

Nemožné přátelství.

(Prvotiny 1816, list 18., str. 143.)

Filokles Sulciovi že je přítelem, díš? — Není možná!!
Kdo jemu přítelem jest, ten jistě se protiví bohům.

Jak se časy mění.

(Prvotiny 1816, list 26., str. 206.)

Osel Byleamů že promluvil, jaký to div byl!
Dnes mluví některý víc, však nikdo se nediví jemu.

Na pana **** v ****.

(Prvotiny 1816, str. 206.)

Hovora prostým byv, jen prostě se jmenoval všudy.
Pánem učiněn jsa, výtečným mudrochem jest.

Odpověd na schloubu.

(Prvotiny 1816, list 29., str. 229.)

»Hloupý pominul den, a světlo se zjevilo moudré!«
Kdokoli na břicho tvé pohledí, uvěří hned.

Domácí prostředek proti traplivé milosti.

(Prvotiny 1816, str. 229.)

Vezmi si nejstarší, kde jen nalezneš, svraskalou babu, chromou a hrbatou, jíž by se potůček z kukadel prejštil, pookus maličko, hned se tu traplivé milosti zprostíš.

Nota bene: probatum est.

Dobrý zpěvák.

(Prvotiny 1816, str. 229.)

Zpěvák dobře se má, když zpívá pánovou notou:
čí chléb jí, toho má písně i zpívati rád.

Škudlivcovo cvrčení.

(Prvotiny 1816, str. 230.)

Slyšel sem škudlivce lhát a se dvořiti obrazem pravdy.
Škudlivec, pravda a ctnost jak sobě se rovnati
mohou? —
Zprvu mírně se měl, pak o křtěném pohanu cvrčel.
Cvrčením krátí si čas i druhdy si vychladí žluč svou.

Nemocný škudlivec.

(Prvotiny 1816, list 32., str. 255.)

Tak se tu vycvrčel dnes, že hlava chuďasa bolí! —
Každé přečinění tresce se následkem svým.

Ψεῦδος.

(Prvotiny 1816, list 34., str. 272.)

Hrubiane! zda mníš, že je pro svět Sulcius stvořen? —
Svět jen pro něho jest i všeliké pohodlí světa.
Kdo tomu odpírá, toho Popelka pantoflem tresce;
kdo pak pantofle ctí, ten řekne, co pantofle hodno.

Na známého.

(Prvotiny 1816, list 39., str. 310.)

Lehkého svědomí byl, jak vidíme, Šidomil vždycky;
aby mu uvěřil lid, vždy na prsa udeřil pěstí;
dýchal, kudy jen šel, nebo jádra tu nebylo v prsou,
protože souchotiny se i strojily stěhovat dále.

Svědomí nešlechetné, když sídlo mu pohromu béře,
byť i pěstí ho bil, se tu přes moc udrží v zvyku.
Šidomil pilně se bil; však právo ho ubiti mělo.

Láska k vlasti častěji od žaludka pochází.

(Prvotiny 1816, list 39., str. 310.)

Cožkoli na světě jest, jen samotným žaludkem stojí;
vůle a umění vše v žaludku založeno.
Úřad a služby ctné, pak cokoli člověka krásí,
jediné prospěje, když žaludek dobře se má.
Kloužek na slovo vzat, že tak pojednou hodnosti došel.
»Získala při tom vlast?« — Žaludek přední je host!
»Vždy sme se doměřili, že se Kloužek propůjčí vlasti?«
Kloužek přemilou vlast v žaludku založil svém.

Laudon.

(Prvotiny 1816, list 39., str. 311.)

Marie Terezie, když vrah se jí do země tlačil,
ptala se Laudona, zdaž si zhoubce vypudit troufá.
Laudon, zkušený rek, dí královně svobodně takto:
»Na péči žaludek měj, já zmužile připravím srdce.«

Přízvučná otázka těm, jenž přízvuku nešetří.

(Prvotiny 1816, list 69. a 70., str. 537.)

Jak mám psát: Konopišti, či v Konopišti? — I dí mistr:
slovo-li zdyšti chceš, dej přední slabice přízvuk.

Žerotín z Dobrovice.

Komu platí přízvuk.

(Prvotiny 1816, str. 537—8.)

Statečný Agamemnon jak rychle se do českých básní
dostal, hned jeho jmě jsou na prsty měřili. Jedni
vážíce ctnost tak slavného hrdiny — přízvučně psali;
pro pohodlí však své, jmě na prahu zkrátili druzí.
Přízvuk pravidlem jest — když hodí se na prsty volně.

Lidská kapitola.

(Palkovičův Týdenník 1816, č. 29, str. 447.)

Lidské živobytí jen přirovnej veliké knize:
mladost předmluvou jest, ostatní kapitolou.
»Předmluva však schlubná čtenáře i oklame často!«
Předmluvu snáze jest psát, nežli tu kapitolu.

Žebrota.

(Palkovičův Týdenník 1816, č. 29, str. 447.)

Poctivost žebrotou šla, a nedošla almužny nikde;
Šalba se smála a dí: Tobolku vypůjč si mou.

Neprodajné zboží.

(Palkovičův Týdenník 1816, č. 29, str. 447.)

Na trhu sešla se ctnost s tak drobným a chatrným zbožím:
zboží se vyprodalo; ctnost s trhu se odnesla — zpátkem.

Opatrný včelař.

(Palkovičův Týdenník 1816, č. 29, str. 448.)

Mluví-li Sulcius kdy, lže, až se mu od huby kouří:
včelař kouřiti má, když žahadel báti se musí.

Novotnost.

(Palkovičův Týdenník 1816, č. 29, str. 448.)

»Má-li co nového svět?« — Snad má; nebo zhusta jest novin,
ježto se v nový i prachstarý kroj, ba i v mumreji tlačí.

Brzké navrácení.

(Palkovičův Týdenník 1816, č. 29, str. 448.)

Do Vídně šels a již tudy jsi? — vždyť Vídňané řeknou:
Byl tudy, měl dudy, však nám ani nezapískal.

Nebezpečná násada.

(Kniha zlatá neb Nový zvěstovatel 1817, díl 1., str. 46.)

Obilník v domě svém měl myší, až hrozno mu bylo.
Sousedé radili mu, aby si velikou nasadil myš, jenž
slove tu německá, že mu brzyčko vyžene všecky.
Učinil tak; i stalo se tak, však — litoval také.

Muž na holičkách.

(Rozmanitosti 1817 C, str. 89.)

Statek rozmrhal svůj i o jmění připravil jiné;
mužem slovutným jest, nebo o něm se roznese pověst.

Myšlení u hrobu přítele.

(Rozmanitosti 1817 C, str. 89.)

Pokojně odpočíváš a strast tě tu netlačí světská! —
U Boha v pokoji jsi, na světě nikoli však.
Přijde-li na tebe řad, tvou hrobník vyvrhne lebku,
aby si na místo tvé jiného položil zas.

Rozdíl ve svědomí.

(Rozmanitosti 1818 N, str. 92.)

Chceš-li se do světa mít, tedy znej, že je svědomí dvoji:
jedno pro veřejnost, pak druhé, co soukromě jedná.

Klenot.

(Rozmanitosti 1818 N, str. 92.)

Člověku nejdražšího co je na světě? pověz mi, prosím.
Čest když se ctností jest, k ní se i ve skutcích zná.

Jak to bývá.

(Rozmanitosti 1818 N, str. 93.)

Častěji svět, co tu veřejně ctí, dá soukromě v posměch:
pro svět na oko jsme, pro sebe v soukromí však.

Náhrobek.

(Rozmanitosti 1818 N, str. 93.)

Leží tu důstojný pán; však o něm se nedočteš nikde,
Lid jen povídá, pět těžkých centů že vážil.

Hlas a ohlas.

(Rozmanitosti 1818 N, str. 93.)

Lépe němým být, než bláznivě mluviti časem:
lehce se vypustí hlas, však mrzutě ozve se ohlas.

Přátelství.

(Rozmanitosti 1818 N, str. 93.)

Přítel přítelem jest, když šetří, co přítele hodno:
upřímnost přátelství tím, stromu čím kořeny jsou.

Světský běh.

(Rozmanitosti 1818 N, str. 93.)

Dobrého člověka nalezneš snáz, aby vyhověl zlému,
než aby nešlechetník dobrému vyrozuměl.

Vezdejší hra.

(Rozmanitosti 1818 N, str. 94.)

Svět jen karbanem jest, kde sázejí všelicí hráči;
kdo svůj vydobyl zisk, ostatním vysměje se.

Nebezpečné učení.

(Rozmanitosti 1818 N, str. 94.)

Neumět lépe je nám, než učit se s nebezpečenstvím.
Dáme-li dítěti nůž, snadně i pořeže se.

Jak se kdo vyzradí.

(Rozmanitosti 1818 N, str. 94.)

Všecko, co píši, že jen, tak mníš, jest o tobě psáno? —
Čest mé zkušenosti, však tvému je hlášení hanba:
kdo, byv nejmenován, se k satyře hlásí a tvrdí,
jeho že dotkla se řeč, ten hloupě se vyzradí s barvou;
však kdo lépe se zná, i slušně hlásí se k svému.

Pro množství těžko uhodnout.

(Vlast. noviny z 11. dubna 1818, list 15., str. 60.)

Šebířka na ostatek jsouc s jinými u veselosti,
perel a kamenů dost po sobě navěšela.
Divícím pravila, tím že ji laskavý obdařil manžel;
nikdo nevěděl však, z tolika který to byl.

EPIGRAMY
LIDMILY HEKOVÉ A VLASTY HEKOVÉ.

Připomenutí.

(Vlastenské noviny 1815, list 1., str. 8.)

Jestli v rákosí sedíš, budiž vesel,
chutně pišťaly řezej; neb jak přejde
čas, bys v pišťalách samých seděl, pískat
nebude komu.

Ludmila Hekova.

Známost.

(Vlastenské noviny 1815, list 1., str. 8.)

Když se člověk seznámí, mnozí tomu
chtí, že bývá velice dobře. Doušek
vejda v známost s Popelkou — hleďte! jak si,
ubohý, stejská.

Ludmila Hekova.

Požívání.

(Vlastenské noviny 1815, list 14., str. 68.)

Dokud svědčí ti štěstí, hleď, bys všeho
moudře užíval. Moudré požívání
štěstí rozmnoží; zlou pak krásný kvítek
potřebou zvadne.

Lidmila Hekova.

Málo a mnoho.

(Rozmanitosti 1817 C, str. 90.)

Málem spokojený co má, má důstatek všeho;
hojností přeplněný má ve všem důstatku málo.

Hříčka.

(Rozmanitosti 1817 C, str. 90.)

Hezkou hříčku že mám, jsem ráda i těším se z toho:
vždyť i veliký pán s svou dětinskou těší se hříčkou.

Lidmila Hekova.

Marná schlouba.

(Vlastenské noviny 1818, list 15., str. 60.)

Při kvasu papirník chtěl svou přednost nad jiné míti
proto, že uměním svým již mnohému pomohl k místu.
V tom se tu rozlehl hluk, že zločince na provaz vedou,
kterýž z papírových chtěl pojednou zbohatnout dolův!
Schlubného ptal se tu kdos, zda tomu i pomohl
k místu? —

Lidmila Hekova.

Žižka a hrbek.

(Prvotiny 1816, č. 4, str. 32.)

Jednooký se tu přes pole bral a sešel se s jedním,
jenž hrb veliký měl, i s úštipkem počal se ptáti:
kam tak ráničko jde v zlé cestě a s takovým rancem?
»Ráničko tobě se zdá, že si okýnko otevřel jedno.«

Vlasta Hekova.

Někdo.

(Prvotiny 1816, č. 14, str. 112.)

Pravdu nemluví, leč když mní, že selhati musí;
protož, přátelé, všecko, co rce, jemu naopak věřte.

Vlasta Hekova.

Rozum a žaludek.

(Rozmanitosti 1817 C, str. 89.)

Čím to, přátelé! jest, že se rozum k žaludku vine? —
Rozum všeliký jest a žaludek všude je stejný.

Pluh a rozum.

(Rozmanitosti 1817 C, str. 89.)

Na poli nevzdělaném nic neroste, leč by se pluhem
k osení připravilo. A rozumem nevzdělaným kdo
živnost svou hledá, ten dojde řídkého zisku:
žaludek své žádá. Tedy pluh i slouží mu rozum.

Nedobrý podpis.

(Rozmanitosti 1817 C, str. 90.)

Rádní se podpisuje: Raddá — vždyť raději bere,
upřímně poradí rád, když rádi mu za radu platí.

Přítel.

(Rozmanitosti 1817 C, str. 90.)

Svým kdo přítelem jest, nechť zůstane přítelem ctností,
jinák nebude s to, by si věrného přítele zjednal.

Čas jest vrtkavý tak, že co mám, mohu ztratiti zítra,
věrného přítele však ani smrt mi tu nevezme z hrobu.

Náhrobek ospalému.

(Rozmanitosti 1817 C, str. 90.)

Usnul v Pánu muž, jenž za živa nejvíce spával:
aby si pohověl snem, na věčnost dobře tu spí.

Vlasta Hekova.

Láska a přátelství.

(Vlastenské noviny 1818, list 15., str. 60.)

Budivil věděti chce, co je láska a přátelství? Vždyť jest na těle dospělý dost!
»Dospělým nazve se ten, kdo rozumem dospěje v skutcích, povrchnost povrchně má.«
Budivil hezký je hoch, tedy třeba mu odpověd dáti, aby si pamatoval:
láska ranní stín, když slunko jí přes hlavu svítí, pod sebe ukracuje;
u večer přátelství však, když obloha usedne ve svém, dlouhý si rozestře stín.

Vlasta Hekova.

Stařecí věk.

(Rozmanitosti 1819 P, str. 90.)

Večer příjemný jest, když den se tu šlechetně strávil:
ctnost když rozkvete, dá výborné utěšení.

Vlasta Hekova.

Krása bez ctnosti.

(Rozmanitosti 1819 P, str. 90.)

Na těle krása se líbí a jest — když šlechtí se ctností.
Krása co bez ctnosti jest? — Jen marnou ošemetností.

Vlasta Hekova.

Zbytečnost škodí.

(Rozmanitosti 1819 P, str. 90.)

Zlost když bez moci jest, jen sobě si zbytečně škodí;
závist všelijaká peče se při ohni svém.

Vlasta Hekova.

Pláč mladé vdovy u hrobu svého manžela.

(Vlastenské noviny 1815, list 7., str. 29.)

Mechem vůkol pokryté věže těžkých
zvonů smutně pronikal zvuk a lid se
hlučně valil do domu, tam, kde Jakub,
ubohý, vzdechl.

Truchlil otec, plakala máteř; nebo
v jejich věku stařecím měl jim býti
jistou, věrnou podporou, jemuž by se
na ruce kladli.

Aby vracel dítěti v stáří — zdaliž
není každý stařeček jako dítě? —
čeho z mládi od otce užil, věrnou
pomoc a lásku.

Truchlil otec, plakala máteř, Jakub
umřel, syna nebylo více. »Což to? —
Vždyť byl Jakub ženatý! — Jeho choti
plakala také! —«

Arci žeť jest plakala, aby lidé
vdově za zlé neměli, slz že šetří;
vlasy rvala, do mdloby padla, po svém
Jakubě toužíc.

»Pujdu za ním,« křičela, »neb mi nelze
déle býti bez něho! — Pusťte, lidé!
pusťte, prosím, nemohu více snesti
žířící touhu!«

Co jich koli u hrobu stálo, byli
všichni nad tím zmateni; jenom Ondra,
její vlastní čeledín — kroutě hlavou
do smíchu dal se.

Praví: Volá Jakuba, však ne toho,
an tu léží, mrtvého; tamhle stojí
jiný, švarný chlapíček, po tom živém
Jakubu touží.

Terezie Vlasta Hekova.

HEKOVY
ROZLIČNÉ BÁSNĚ.

Touha po štěstí.

(Prvotiny 1813, list XVIII., str. 71.)

Toužíme po štěstí, však neznáme způsobu, bychom
štěstí dosáhli. Jdou cestou dalekou mnozí,
nadarmo hledajíce, čeho u sebe nalezti mohou.
Jiní se po věci shánějí, však jakmile jí dojdou,
v požívání již hned prvním štěstí jim vadne.
Třetí šťastný by být mohl, kdyby pokojné mysli
byl, s tím upokojil se, co má, a moudrosti šetřil,
za zlé nemaje to, co se zpírá žádostem, vůli
krotí nezřízenou a takto ho působí moudrým.
Moudrý maličko potřebuje, aby oplýval štěstím.

Štěstí.

(Prvotiny 1813, list XX., str. 76 [78].)

Barabáš měl za zlé, Petr že při tolik jmění
moha velikým být, v obecném prachu se tře,
na svůj statek a stav a co proud vždy tekoucí příjmy
slavně že mohl by stát v rozkošné velebnosti.
Doložil dále i to, že by nebylo většího štěstí
ve světě nad bohatství, za peníz všeho že dost.
»Peníze řídějí svět, i svědomí ukrotí peníz;
klenotem tím zjednáš přítele, nepřítele,

hotových peněz hlas i pohanský pronikl Olymp,
lidé i bohové jsou peníze milovali.
Nevidíš ještě dnes, že se každý bohatým klaní,
chudobnou poctivost však s úsměškem potupuje?«
Tvrdec Slavikvasa, že je poctivý, uslyše chválit,
mrzutě rce: »Nemá hřívničky ve jmění svém!«
Cihlík, zásluhami muž čistými slavný a přední,
nedošel ouřadu; proč? — Neměl čím udarovat.
Ctimil šlechetný byl, však nemoha penězi zacpat
utrhačných ust, pomluvy šeredné měl.
Pročež, Petře! mi věř, že peníze všelikou slávou
člověka opatřejí, bez peněz ničím že vše.«
»Pravda, že tento svět v tak truchlivém postaven pádu —
Petr odpověděl — peníze za Boha má,
právo, spravedlnost i ctnost dlé stříbrné váhy
častěji vyšetřuje; pozoruj, příteli! však
Tvrdce ubohého, jenž těžkým pokladem sevřen
v hojnosti statku má tolika nedostatku —
denní světlo když se zháší a mrákota noční
zamkne umdlený zrak, příjemný uvodíc sen,
všecka starost když se v sladkém utopí spání,
myslíš, snad že boháč nějaké rozkoše má? —
Nemůže spát a strachem se v lůžku měkoučkém souží,
přijde-li na chvilku sen, hrozné tu vidění má.
Nejsa dobrý sám, zlých lidí se velice bojí,
závidí bližním svým, čeho si nepřeje sám,
chudého nelituje, a kdož mu poctivou práci
koná, utiskuje; na daně repce a jest

se vším nespokojen, i co má i co u jiných vidí,
laje i Hospodinu, málo že od něho má;
starostí schne, se hladem trápí a žízní se moří,
tyranem svým jest sám; žádný ho nelituje.
Příteli! rci sám, Barabáš zdaž šťastný je člověk?
Bohatství za trest-li mu nebylo uloženo?«
Kdo tedy šťastný jest? — »Muž svědomí čistého, kterýž
bez hluku nalézá v ctnosti utěšení,
který se spokoje s tím, co mu čestná získala práce,
přeje bližnímu, by bližní i stkvostněji žil.
Zkrátka: »Spokojenost jest poklad nejdražší, jehož
každý dosáhne, kdo se jen vynasnaží.«

Živobytí podlé světa.

(Prvotiny 1813, list XXXI., str. 127.)

Čím to, Havle? každému, co jen mohu,
činím dobře; lidé mi za to špatné
služby činí; pomluvy den co den tu
doslýchám dosti.

Ty pak málo dobrého lidem činíš,
jestli pláčí — rukama tleskáš, jestli
na čas těžký stěžují — hodíš hlavou,
co je ti po nich!

Jde-li k tobě na radu někdo — nemáš
jemu rady; jestli ho svírá těžká
běda — ani pomoci nevíš; přec tě
pomluva mine.

Čím to, prosím, pověziž mně, ať šetře
pilně tvého příkladu, čeho dobrý
nemoh skutek dojíti, toho lepším
způsobem dojdu.

Nato Havel smál se mi, pravě: »Lidé
sotva kdy co dobrého sobě váží;
zvykem vždycky povrchní blesk a září
každému skutku

musí býti postraně příjemnému.
Oko lidské navyklo šalbě — klamu,
projde ten, kdo způsobně zná se vždycky
propujčit lidem.

Mnohý sprosták — poctivý dosti — kde je,
prosím, vážen? U koho najde místa?
Kdo ho nazve přítelem? Každý se ho
zdaleka štítí.

Dej mu ale způsobný šat a uhlaď
jeho mravu drsnatost; nauč, jak by
mluvil; ukoj svědomí, aby časem
mlčelo trochu:

divy uzříš veliké, nebo koho
před tím žádný nemohl znát, již nyní
všickni znají; každý se k němu vine,
každý ho hladí.

Máš-li s blázny dělati, blázni také;
nebo rovný rovného sobě hledá;
kdo se ale nehodí v třídu, toho
vyvrhne každý.

Kramář maje lehoučké zboží, jestli
krámek vábně postavil, mílo hledět
na něj; brzy veliký zástup svolá
všelikých kupců.

Kdo pak, na svět nehledě, zboží sebe
lepší lidu vyloží; jak jen samo
v sobě: minou okolo jdoucí, ztěžka
nalezne kupce.

»Lid chce švárnou posluhu mít!« má slouti
vlastně: »Lid chce podveden být« — tak zkrátka:
nechť se každý šikuje v proud a plove,
kam ho ten žene.

Soužení.

(Prvotiny 1813, list XXXIII., str. 135.)

Vidíme každého dne, že zlostník bližnímu skutky
přivlastňuje, k nimž sám toliko způsoben jest.
Vlastní míra nám tak slouží častěji k tomu,
bratra že našeho ní měříme nepříslušně.
Zloděj sedícího jen na humně vida, již křičí:
»Krade!« — protože sám na jeho místě by krad;

spatří-li veselý pták, že mládenec hovoří s dívkou,
na srdce vstupuje mu nečisté myšlení hned;
bídník srdce lakomého, ten bohatý žebrák,
čeho si nepřeje sám, bližnímu nepřeje též.
Ubohý! myslí si snad, že všudy je lakomost doma.
»Lakomost? — Aj! vždyť jest pravé to
hospodářství!«
Hospodaři, jak bys mohl! však nesužuj bratra,
nemysli o něm hůř, nežli si mysliti máš;
nevynášej soud, leč poznáš příčiny skutku.
Hlavní pravidlo jest: Všeliké křivdy se střež!! —
Kvapný v rozsouzení lid křivý a nepravý často
nad bližním vynáší soud bez všeho přesvědčení.

Přetvařování.

(Prvotiny 1813, list XXXVI., str. 148.)

Způsob našeho živobytí jest podivný časem.
Není řízeno vždy ani vůlí, ni rozumem, nýbrž
jak se kdy co dělati dá, to líbosti dojde.
Častěji se srdcem tvář dost rozbroj veliký mívá.
Vlastimil přesvědčen byv, že mu málo co dobrého přeje
Sulcius, kde jen může, že slovy a skutky mu škodí,
nedal na sobě znát své pravé pohnutí mysli,
nýbrž úlisně vždy a pokorně k němu se míval,
ctil ho a oslavoval, nepřátely milovat věda.
Sulcius měl i povahu tu, že se na fatky těšil;
byť ho i pozval — ďas, dal hned se najíti s svými.
Dříve si zmustroval tvář, jeho lsti by si nevšimli lidé.

Mnohdykrát půl hodiny bedlivě v zrcadlo hleděl,
nebo se velice bál, do tváře že svědomí sedne.
Takto za malý čas byl mistrem v přetvařování!
Vlastimile! rci, proč ty tuto nešvaru chválíš? —
»Klobouk že má a před tím mnohý že klobouček sejme.
Neprospívá-li si přátely z mamony nepravé dělat?« —

Spokojenost.

(Prvotiny 1813, list XXXVIII., str. 156.)

V slávě nechť jest, kdož jí chce, mne pokoje sladkost
blaží: pouhý blesk sluněčkem nemůže slout.
Kdokoli v důstojnosti jest postaven, toho že všickni
znají, zkušenost dí — sám sebe nejméně zná.
Mnohým zpomáhá a velmi je potěší ouřad;
může-li ouřad však šlechtiti nehodného?
Radost některý má, vida před sebou dvořana křepčit.
Ubohý! fantů dost nalezne — uplacením.
Jiný k dosažení cti, slávy a hodnosti na čas
myslí na prostředky později bolestivé.
Kdo se dostal v stav, aby pokoje nalezal v sobě,
řekněte: cizím proč hleděl by otrokem být?
Moudrému netřeba víc, než čeho si opatřil v srdci;
sobě-li sám jest dost, čeho mu zapotřebí?? —
V slávě nechť jest, kdož jí chce, mne pokoje sladkost
blaží: nebývá sluněčkem zablesknutí.

Nápis.

(Prvotiny 1813, list XXXIX., str. 159.)

Proč se dává na psaní nápis? — Proto:
aby posel rozuměl, komu patří.
Zbislav ale českému poslu nápis
německý dává!

Jestli nápis pro posla, proč tak někdy
dlouhý jest a široký, že ho posel
sotva snese v paměti? Nač je třeba
poslovi vědět,

můj-li přítel vysoce nebo zvláště,
slavně nebo důstojně, dobře čili
jinák jest se urodil? — Ať jen pouze
do rukou hledí.

Pokudž ale píšeme jenom pro svět;
ach! jak těžko hleděti na to, tolik
lží když nápis loketní — jinák čistý —
zavírá v sobě.

Nesnášelivost.

(Prvotiny 1813, list XXXXI., str. 168.)

Tulipán nesl těžce, že v jeho se okolí bodlák
usadil, řka, že keř ten krásy ni užitku nedá.
Bodlák odpoví mu: »Tvůj švarný, nevonný kvítek
rovně tak, jako já — co se dotýče užitku — dává.«
Nechť tedy každý s tím, co mu matka příroda dala,
těží a spokojen jest, nebo dokonalým není žádný.

Jaký to div!

(Prvotiny 1813, list XXXXII., str. 171.)

Kočka chytila myš a ji pánovi přinesla dolů
do pokoje. Hned pán dal svolat společnou čeled,
aby se podívala na tu myš a tu kočičku statnou.
Divil se pán, jemu k vůli se divili po domě všickni.
Vrátný zdaleka stál a si zástěrou přikrýval oči.
Pošepmo řekl si sám: »Že se můžete diviti! Kdyby
kočku tu polapila myš, bylo by čemu se divit!«

Volání pastýřovo na Dafnyšku.

(Z řeckého.)

(Prvotiny 1813, list XXXXIII., str. 175.)

»Zůstaň se mnou, rozmilá! zůstaň se mnou.
Viz! tu stádo, pastviště tučné, já pak
pastýř dobrý — každého času stáda
ostříhám* pilně.

Chceš-li se mnou zůstati, srdce s tebou
zdělím, vše též, cokoli mám; jen věrnou
hleď mi býti pastýřkou, o vši vlnu
s tebou se zdělím.« —

Milost svého pastýře Dafnys dříve,
jak se praví, poznala. Že by dále
nové měla známosti, nic se neví —
zůstala při něm.

---

* V řeckém stojí πέκειν, kteréž slovo Erazim Roterodámský vyložil deglubere; já byl mírnější, obrátiv se k nůžkám.

Leknutí a smích.

(Prvotiny 1813, list XXXXIII., str. 175.)

Čeledín, jenž, co mu pán dí, naopak rozumí, často
v domě smích neb zlou mezi čeledí mrzutost svede.
Před lety dávnými byl jest pánem v Nekoři Oldřich,
muž ctný, znamenitý a v každé zásluze přední.
Vážen byl u velikých, jemu rovní ho přítelem měli,
poddaní lásky daň mu ochotně skládali vždycky.
Měl pak v čeledi své ctnou osobu, aby mu vedla
hospodynství, moha na její věrnou poctivost sadit;
měla však tu do sebe vadu, že maličko česky
rozuměla; pak člověka, jenž byl dobrý a — hloupý,
dobytek však znal pást líp, nežli kdokoli jiný;
ostatní domovní věc měla na péči sloužící Roza.
Jednoho dne se pán domu z cesty na večer vrátil,
přinesa zabitou laň, své ředitelkyni praví:
Pastevci kaž, aby šel a našemu masaři řekl,
zítra co den bude, již aby nám tu kozičku zdělal.
Odešla hned i pastvec nemeškal vyplnit rozkaz,
vrátě se s vyřízenou, že se chce tak zachovat řezník.
Tmavá minula noc, zbled měsíc a zhášely hvězdy,
křesati počal den a slunéčko procitlo jasné.
Masař vstal, vzal nuž a hodně ho ocelem zostře
k pánovi šel, by, jak dal vzkázati, kozičku zdělal.
Na první udeření ho vrátný do domu pustil.
»Vrátný? — příteli, rci! nebo nelze mi pochopit —
vrátný?
Člověk ten vždyť mrzení má, když zatluče někdo;

tluče-li maličký pán, aby práce si uspořil, řekne:
jestli co pilného má, aby raději po druhé přišel.
Jestiť v pohodlí svém, když nemusí otvírat nikdy.«
Vrátný náš tak není, jako učení vrátní;
každému otevře rád: »vždyť kdokoli jde, poví, proč šel.«
S nástrojem vražedlným již masař ku koze stoupá:
ranní brek jemu vstříc vydávala naručest koza,
myslíc snídati. Zatím však ji naděje svedla.
»Často je na světě tak: že jen hledíme, co se tu děje;
co z toho povstane, dál ani dby ani starosti není.
Následek překvapí nás, když nejsme zpraveni k němu.«
Na zpěv, před smrtí na rozchodnou jejž vydala koza,
procitla hospodyně, nebo tomuto zvířeti přála,
z lůžka se vyhnala ven, chtíc viděti, kdo mu co dělá?
Leknutím strnula však, že lze jí nebylo mluvit;
masaři vytrhla nůž a se mroucí chopila kozy,
slzami skrápěla srst, že se sám i smrtonoš pohnul
kozu posíle tak, že k plačicí pozdvihla hlavu,
truchlivým pohleděním jako s ní by se loučiti chtěla.
Masař se lek, nebo nemohl pochopit, co se tu děje;
oči vyvalil, jako dub stál, otevra hubu.
V tom se tu pastvec vzal, a vida plačicí pravil:
Chcete-li plakati dnes, proč masaře dala ste volat?
»Padouchu! zvolala, kdo ti kázal přemilou kozu
v ruce kmotrovy dát? — vždyť laň měl zdělati mrtvou.«
Na rychlost uchopí kej, mele, až se tu s pastuchy práší.
Omylu porozumě, snese pastvec ubití všecko,
otužen radostí — zlou že tu víc kozu nebude pásti.
Povykem ze spaní pán se protrhna, vyskočí z lože,

zděšený táže se svých, co smutného stalo se v domě?
Hospodyně ruce lomí a rve si na hlavě vlasy:
»Pro krysty pány! — ach! již náš ten kosa je saplit.«
Pán když uslyšel řeč, za to měl, že se sloužící Roza
pádem zabila snad; velikým leknutím zbledl.
Masař se zpamatovav, šel pána pokorně prosit,
krvavý nuž maje v hrsti a po celém těle se třesa.
Pán ho uhlídaje, trh sebou, že promluvit nemoh.
Vymluva řezníkova, že to učinil nevědomostí,
hrůzou ho naplnila; hned kázal řezníka svázat,
právo i obeslat chtěl; však náhradu sliboval řezník.
»Jakou, zlosynu, dát chceš náhradu, když si ji zabil? —
»»Když kozu za kozu dám — vždyť mám doma daleko lepší.
Račte se podivat sem«« — v tom táhne zabitou kozu,
Roza mu přistrkuje — a pán z tak hrozného strachu
počal se hlasitě smát; i smáli se na dvoře všickni.

Strašidlo.

(Prvotiny 1814, list 16., str. 127.)

Bluma v noci bubáka viděl, lek se;
ve dne spatřil strašáka, hrozně zbledl;
snad má v hlavě vrtochy, že což vidí,
všeho se leká?

V ta se místa nahodil Mnislav: ani
ve dne, ani neviděl v noci, čeho
Bluma tak se nalekal. Mnislav jest, prý,
zdravého mozku.

»Máš-li dítko bázlivé, vštip mu v paměť,
jestli kdy co uhledá, co by dalo
k strachu podnět, chutně ať k tomu běží,
bude se smáti.«

Odkud medle strašidla pošla? — »Z mozků
prázných, srdce pustého, někdy z klamů;
co se nyní nevěří, octla jsou se
strašidla — v zelí.«

Rozjímání na den prvního ledna.

(Vlastenské noviny 1815, str. 1 n.)

Tento den jest první každého roku; kyž mi lze jeho moudré i směšné povahy vlastně ohledati! — ne, jak sám v sobě, nýbrž jaký v potahu na lidi bývá. Nechť mne nyní tento péru mému důležitý den — jako se v podobném pádu přihází — duchem básnířským opojí, aby z péra mého každodenní rozjímání přes celý rok panujícím lehkostem vezdejšího jednání, jako k výstraze, věrným plynulo proudem, abych povždy šprýmovnými připadnostmi hladil svraskalé tváře a zpíval ne co nějaký veselý žák, jenž se na vysokých školách dříve s ochotným seznámí hospodským, nežli s představeným sobě umění mistrem, ale jako náš Miloslav, jenž anakreonským měrem srdce lidská vůkol a všudy zajímá.

Avšak již náhle sílu tvou, dne mocný! v sobě cítím! — ne jako někteří veršovci, ježto chtíce do svatyně Mudřeniny se vedrati, průchodu tam lahvicí páleného hledali, majíce to, ubožátka, za božský nápoj, ač potom častěji s nejedním čtyrnohým tvorem z jednoho čerpali pramene.

Všecko mne mocně do kněh žene a pudí, jako někdy strastného, ač nestejným následkem Konyáše!* — Hlava mi vře! duchopárné částky se mi od plíc mocně odtrhují, do mozku vstupujíce; mozek mi jde kolem; vyšší nějaké hnutí ve mne působí!!! —

Již na pravici učené půvaby cítím, což neoklamným předchůdcem psavosti bývá — ha! již mne napadla, již je tu, ta světu známá nemoc, jenž časem mnoho dobrých a užitečných kněh, častěji však hokyním mnoho zkaženého papíru na kornoutky přinesla. Nemohu se jí vykleci, jak mne mocně k psacímu pudí stolku. — Sem tedy péro, ať chutně píši! — Ale co? — »Rozjímání na den prvního ledna.« Here, here! —

---

* Konyáš byl nejouhlavnější českých kněh nepřítel; jeho horlivostí se v jediné koleji — nazpamět nevím v které, zdá se mi však, že to v Krahulčí bylo, ostatně necht bylo kde bylo, jen když přece bylo — přes celou zimu samými českými kněhami topilo!! — uspořil dříví a mohl si za to se svými chutně zavdati. Tedy stálé zdraví!!

Kdo jest onen kmotr leden a jak se k nám dostal? — V Čechách ho prostý lid od ledu a jeho studené povahy jmenuje; však lidé, jenž se z podstatných příčin od obecné dělí smotlachy, od latiníků jej Januarius nazývají. A mají, věru! dobře: nebo přísluší, aby se důstojnější osoba od ostatních v něčem — s vejslovnou vyhradou žaludka — rozeznávala.

Proč se pak latině Januarius nazývá? — Nebožtík kantor Ježátko — Bůh mu dej lehké odpočinutí — maje z toho dne, jako všickni kantoři, pro hojnou koledu radost, často říkával, že tento měsíc od římského boha Jana, jenž bohem pokoje jmín byl, jméno dostal. Tento však bůh, jak se mi zdá, měl dvojí tvář: jednu napřed, druhou pozadu. Rozmilý bůh! — však díky vzdejme našim vlasti milovným předkům, že se tak moudře o to snažili, aby tento dvojtvárný návyk až do našich se nedostal časů. Člověk má s krk co dělati, aby nynějšího osvíceného času jen s jedinou tváří poctivě vyšel, ač netajím, že by mnohý cukrový holobrádek, neb některá čiperná dívčice nemalé v tom nalezla vyražení. Nejeden marcipánový stroužek, jenž nyní na jeden oblíčej dvě i více hodin vynaloží, měl by celé čtyry hodiny čím se chutně obírati; což lidem, jenž z nedostatku moudrého zaměstknání, z dlouhochvilnosti a podobných příčin hvízdají, zívají, nehty si kouší, rukama, nohama křepčí, a před zrcadlem

stojíce, pohled i všecku povrchnost své prázdné hlavy ostře posuzují, velikou jistě kratochvíli působí. Některé švárné děvče, jenž se prve u zrcadla nezdravým barvilo líčidlem, zuby hladilo, život vražedlně stahovalo, svá ještě nedorostlá ňádra, šatem je podkládajíc, na odiv vykládalo a kadeřením hlavy obyčejně sotva do poledne hotovo bývalo, již by nyní na celý den rozkošnou párku dostalo. Co by mohla některá Mihulka, jenž jediné tváře tak vyborně užiti zná, s dvojí poziskati? — Blaze však nám, že není jako bývalo někdy! Ale navraťme se zase k svému lednu!

Každý, že ho ve zdraví dočkal, se raduje; i nemocný, že se mu polehčí, radostně doufá; zajatému a vězni uběhl rok trápení; lichvář ho sotva dočekal, aby složené úroky přijal a zasedělé vedle práva vymáhal; ježto hladem a nouzí potřený dlužník rukama lomě, k nebi o pomoc volá. Tamhle sedí utrápený manžel, Bohu děkuje, že jest o rok blíže hrobu, ježto ve svých tejných mukách, jež se komu svěřiti stydí, na světě více šťastným býti netroufá; tamto lká a upí mladá ženka vedle studeného starce, kterýž jinák jí nemyslí lásku a srdečnost svou prokázati, leč ji celý den s očí nespustí; tady plesá radostí docházející dívčice, že jí čas dospělosti dokvétá; onde škaredí a co mumlavý nedvěd stará bručí děvka, že jí zase rok bez naděje proběhl; onde

ctižádostivý se troudí, že po tu dobu výše v důstojenství nepřišel; tu schne ustrašený lakomec, že za minulý rok při skrovném přijmu mnoho vydal; tam všelijaké šalbě obvyklý světák — muž lehkého svědomí jako planá hruška — již ani neví, jak na nový rok, aby se mezi poctivé lidi hodil, má svou tvář zmustrovati. A tak všudy se radost s mrzením potkává; to však obecně přijato: aby, čeho kdo v proběhlém nedosáhl roku, od nastávajícího žádal. Tudy povstalo obyčejné — často poctivým lidem dosti obtížné — vinšování k novému roku. A když se to skutky málo kdy dosíci dalo, musilo se na pouhém marných, jen ze studeného slováře vábně sebraných slov říkání přestati. Kolik košů bych tu sebral žádostí, o nichž upřímné srdce neví! — ani pod pavuz bych nepřivedl všecky ty nemoudré, prázdné, pošetilé a přetvářené vinše, jimiž se na tento vejroční den lidé, zištným ohledem puzení, tak hojně zanášejí.

Nejedni touží: aby ctihodný muž do návy se odebral, ježto mu jiní dlouhého živobytí srdečně žádají; jedním zisk válku věčnou žádati velí; druzí úpěnlivou žádostí Boha o brzký pokoj prosí; žid hojnost obilí lacino nakoupiv, drahoty žádá, ježto pilný řemeslník po laciném touží čase; horák prosí o suché a slunečné vremě, když kraják v týž den o déšť volá; přítel práv vedle žaludka si jen samé sváry a roztržitosti obecné

líbuje, když věrný duchovní otec o snášelivosti a společné bratrské lásce úsilně káže; ten chce míti mnoho nemocných, onen však z všeobecného zdraví se raduje; tomuto se z břicha vydírá žádost: aby pohřeb pohřebu stíhal, tento pak hojnost svadeb a křtin si vinšuje.

Každý má za to, že nestihlý otec nebeský žádosti jeho povolí. Tak daleko se zpozdilost lidská povrhla, že i Hospodina samého za nástroj svých nepříslušných žádostí užívati se opovažuje.

Však i já mnoho žádám — ale mám-li to ubohý, říci? — Srdečná žádost zřídka svého dochází cíle; zjednaná sotva se zaplatí; neohledná, jen opravdového, všeobecnosti dobrého za cíl mající, nynějšího času někde si zlosti, jinde i posměchu utrží. Co je dělati? — Nevděčnost odplatou světa! Mé však české svědomí bez ohledu na stav, osobu a čas toto k novému roku ve vší upřímnosti žádá:

Přeji lékařům všem, aby s zdravými dobře se měli,
nemocných hrst aby jim jen skrovné podala služby,
za celý rok aby kost, ani hnát nezlámal si nikdo;
příteli práv, aby svornost a láska se množila, žádám;
kazateli: aby pohřební řeč jen málokdy držel,
naproti však dost křtil a svadební prsteny žehnal;
mladým bojovníkům: aby zproštění krvavé války,
vážně si počínali a pak v pokoji hrdiny stopou

za vůdce z bubeníka se i dostali, srdečně přeji;
židovi řezanému, jenž křesťanům nástrahy líčí,
kupuje obilí vše, aby draze ho zpeněžit mohl,
podvod a klam tak zná, jako předkové Ejiptem
slavní —
jestliže na drahotu kdy kupuje obilí — žádám:
nejprve neúrodu, pak kroupy a povodeň zhoubnou.
»Na pole snad?« — Chraň Bůh! to jen na hlavu
zrádcovi přeji.
Truhlář za celý rok aby nemohl robiti rakve;
do skřínek zamilován, v nichž louští se zrající panna;
krátce ať dím, nechť jiného nic, než kolébky samé,
lože i manželská, a co živým prospěje, kutí.
Nepřeji hrobníkovi, aby mrtvým soustroval sídla;
raději kopáčem by svým — což prospěje více —
mladým bláznům a těm, jenž před časem moudřeti
chtějí,
okopal mozků a brad: by s fousy i dorostal rozum.
Aby i nešlechetnost ctným nikdy se nekryla pláštěm,
ctnost aby ctitelů dost jako následovatelů měla;
starému mladomilu, jenž mladičkou dívčici pojal,
sílu a trpělivost žádám, aby korunu snesl;
ženám zlým, jenž rády se rvou, aby rostly jim dlouhé
nehty, by nepřítele braní kočičí přemohly statně;
vdově mladičké chci: aby brzyčko dostala muže,
jenž by jí ouhorem zmařený čas rád nahradit hleděl;
starému jinochovi, an nemůže mladochem slouti —
který se manželství pře, maje u sebe holčici valnou:
aby si potupu, hněv všech ctnostných uvalil dívek;

bez studu děvčeti však, nebo jak se to jmenuje zvíře,
kteréž za peníze v tak chutné se zábyvce loudá —
by se jí mužská tvář odvrátila na časy věčné;
mrzutým lidotrapům, jenž bližního tejrají rádi,
na hřích množíce hřích, však jiného kárají z hříchů:
aby se mrzutý hřích jim osobně vyjevil v noci,
pojma je za svědomí, v něm bouře a hřímaje strašil.
Ožralci mám-li co přít? — By mu z pramene chutnala
voda;
navyklý hráč: aby kartu, ni kosti, ni kuželek neznal;
mlsný krahuleček: by se přikoval chrchlavé ženě.
Co mám čtenářům a českým přátelům žádat? —
Každý by Čech byl ve vlasti své tak pravdivým Čechem,
jako je žaludek náš, když dostane pokrmy české;
jako je česká krev, jenž české obživí tělo;
jako je český groš, když ze strastné pomůže nouze;
Čech aby nezapomněl: že se z české narodil
matky!!
při těle českém svém by český
i zachoval jazyk;
aby se zpotvořením tak zlým ni nemusil
hanbit,
aby se neřeklo dnes: že mu žaludek milejší
nad VLAST.
Tak když bude se mít, tedy upřímným přeji mu
srdcem,
aby veselých dnů tak skutečně dočekal, jako:
dívčice po tajmo dá miláčkovi hubiček na sta;
mužové na klouzačce tak rádi se ohřejí často;

chutná ženuška vše, co jí vybylo, mužovi přeje
na paděrek; co se v vypujčeném dá oděvu pyšnit;
jak se tu nabytý zle tak prsten na ruce blýští;
židů je milosrdných, ant chudině židami nejsou;
lékaři vrahové jsou; lží právomluvcové tuční;
mnišstvo řeholu svou přec někdy si připustí k srdci;
kněžstva horlivý duch; pak mého i řemesla básníř
na místě mistrných noh jen rytmuje smotlachu všecku;
prázdný a nezkušený dub v vejnosný vetře se úřad;
ženy se ožírají; pak mladí se ženějí chlapci;
děti již matkami jsou, ano nevěstu — věnečkem krásí,
ježto by do ryb snáz, než na hlavu svadební patřil;
jako každodenní se tu fant — však darmo je mluvit!
Řídký je novoroční tedy vinš, aby ze srdce plynul;
marná čest nebo zisk nebo šalba tu vinšuje často.
Já však zapomínám, co si sám mám vinšovat!! — Inu,
pochoutku pro srdce mé: b y s e s l a v i l o
s l o v a n s k é j m é n o!

Jak v Čechách.

(Vlastenské noviny 1815, list 3., str. 13 n.)

U baróna z Křivozraku byl Feryna v službě.
Tam se scházívali den jak den rozličtí lidé,
zblízka i zdaleka sem sou mouchy lítaly na med.
Z Křivozraku pán bohatý byl, ale nepřestal na tom,
chtěl i slavným být a se ouřadu dotříti mocně.
Marná starostlivost! Jak často zbytečné břímě
lidé si působějí! — Tak barón zemí a nebem,

živly všechněmi též, chtě každého prostředku zkusit,
pohyboval a dle své žádosti pochvaly došel —
mezi pochlebníky. Muž moudrý, hledaje k němu
přístupu, na stranu hned se bráti přinucen byl; neb
nebyla jeho řeč ni z vína, ni z krmiček chutných,
z rozumu zdravého však. Kdož při kvasu poslechne
hlasu
moudrého? — Moudrý byv dost často při kvasu fantou,
odešel. Druhého dne jda ke dveřům, sluhy se tázal:
Jaké hosti by dnes měl pán? — Jemu Feryna pravil:
»Sami tu pánové jsou, neb česky nemluví nikdo.«
Přišel třetího dne a tážícímu dí sluha:
»Dnes jen na sprostých jest, neb všickni mluvějí —
česky!«

Raději zahvizdl sám.

(Vlastenské noviny 1815, list 3., str. 14.)

Starý správce vzal si manželku mladou a krásnou.
Pro úřad svůj však kdy nemíval, těšit se s ní.
Ženuška počítajíc i hodiny, plísnila ouřad,
s žířící toužebností manžela pobízela.
Manžel studený dí: Jakmile odbudu práci,
přijdu a zahvizdnu. Jen strpení maličké měj.
Drahný čekala čas, ale nepřišel, nehvízdal správce.
S netrpělivostí k němu se odebrala:
Jestliže není ti lze, mu pravila, pro množství práce
hvízdati, alespoň kaž písaři zahvízdati! —
Pojal starečka strach, i naručest k milence spěchal,
ježto se písaře bál, raději zahvizdl sám.

Co jest pan starý.

(Vlastenské noviny 1815, list 9., str. 41 n.)

Uměn netřeba zvát, když sládka je chváliti třeba.
Sládek uměním svým jak sobě, i prospěje všechněm.
Bez něho na světě by tu smutných a ztrápených bylo;
v společnost přivodí lid, kdež chutně se radují všickni.

Chválu vzdávejte sládkům jako hodným,
kteříž obecnou radost snažnou prací
lidem působí, strasti lidské chutným
zalejí pívem.

Sedlák upocený se tu za pluhem klopotně vláčí,
ječmenu zem aby úrodnou měl a ji připravil dobře.
Ječmen vyroste a úrodu dá; i přijme ho sládek:
z moku ho do humna dá, pak válí a na lisce praží.

Sládek dobrý je muž, když zdárný ječmen
velkou připraví prací, aby z něho
hrubých na místě krup slad v brzkém čase
usušil křehký.

Ze sladu křehkého nám, když drobně ho semele mlynář,
všecko i za lubem dá a co poctivý sládkovi vrátí.
Sládek uměním svým rád dobré navaří pivo,
zvařené ochmelí, pak ho i nakvasí, do sudu spílá.

Ječmen boží je dar; však kdo ten boží
dárek k prospěchu lidem strojit umí,
velkou zásluhu má: moc boží stejnou
zvěstuje zjevně.

Již se tu pne, již kyne a v krásný se zavalí záběl;
vyhnanou chmelinku hned náš bedlivý odleje sládek;
třetího doleje dne, pak do krčem vystaví pivo.
Bečvář opatře sud, jej pečlivým provodí krokem.

Písně vesele pějte! Dobré pivo
sládek uvařil náš; i statný bečvář
věrně o to se snažil, aby dobré
na doby bylo.

Na cestě jest; však třesením troudí a pění se špuntem;
není-li zaražen dost, svou mocí ho vyfoukne dolu.
Již ho skládají; již ho i do sklepu přestudeného,
aby se ustálo, vší sázejí opatrností.

Buďmež veselí, bratří! — dobré pivo
jest tu složeno; až se v krátkém čase
drobet vyleží, k němu na pout s chutí
půjdeme všickni.

Krčmář vystavil chvoj a zvučnou objednal hudbu;
hosté se scházeli; však jim na místě dobrého piva
takovou směsici dal, že se sládek ve vodě topil.
Přestalo připíjení a každý se s nechutí tratil.

Plačte, přemilí bratří! — pívo dobré,
kteréž uvařil sládek, bylo rukou
svatokrádežní zlehčeno tak, že ho
nemohli píti!!

Ječmene zvařeného se tu duch hned sládkovi zjevil,
touže příhody své, jak zradně ho utopil krčmář.
Procitl sládek a dal krčmáře si obeslat rychle,
řka jemu: Pro skutek ten jen mláto a patoky mívej.

Chvalme správného sládka, čest že hájí
svou a poctivost sladu! — Kdyby každý
na to pomyslil, oč by všudy píva
dobrého bylo.

Častěji příroda nám tak vyborné udělí věci,
nás že by oblažily; ale člověka ošemetného
zisk je tu pohromí tak, že zhořčí sladkosti jejich.
Sládek poctivost svou krčmářovi nasadí — k zisku.

Kdo nám urodil ječmen, toho ctěme;
kdo pak z ječmene dobré vaří pívo,
toho hleďme si vážit. Tam, kde dobré,
putujme s chutí.

Bitva u Lipska 1814.

(Vlastenské noviny 1815, list 11., str. 49 n.)

Krutá nastala seč, když spojenci k Lipsku se hnali,
tisknouce nepřítele.
Mocnou pravicí svou, aby svobodu vrátili světu,
porobu rozmetali.
Strašná z hromových děl i z ručnic měřených dobře
cválala po šíku smrt.
Padal ubohý lid, jako padá pod kosou tráva.
Ostatek dohubil meč.
Obce, všecky i dědiny, jenž byly u Lipska blízko,
plamenem zničeny jsou.
Zatím z smrtících děl se tu hrom až do města loudil,
okna se sesypala;
koule hořící zdi sou bořily, drtily střechy,
pršely po ulici.
Tuť byl po městě strach, nebo všechněm hrozila zkáza,
všudy se rozléhal pláč.
Jindy nešťastného jde dobrý potěšit přítel,
aby mu ulehčil jho;
zde však těžkoruká jen strast všech společně dotkla:
nebylo těšitele.
Okna třeštila, zdi se kácely, hořely střechy!
Smrt byla na ulici.
K tomu i povětrnost svou ryčnou spojila zlobu,
jakmile zčernala noc.
Třeskot bouře a krup, pak hučení strašlivých větrů
soužení dovršilo.

Jekot proudu i blesk, an chrleje do vody syčel,
rybníky vyhazoval.
Hromot veliký ten, byv zmnožen ohlasem strašným,
ohlušil bydlitele.
Užasem pojatý lid, kde mohl, se do skrejše vetřel,
sebe i chatrnější.
Díru mizernou dost, — jen tam když nevleze koule —
každý si opatřit chtěl.
Sulcius sám, maje ze smrti strach, k své Popelce klusal.
V skrejši ho schovala své.
Však tam takových víc bylo pánů, kteří se báli.
Říci co o ženských mám? —
V jedné ulici dům byl maličký, patřící vdově,
koule se prášily tam,
šťastný nazve se ten, kdož z bouře vrátí se celý.
Vdově se nestalo nic.
Mladý pán, co se v podstřeší tam kryl, v bídě si vejskal
nemoha ztratiti nic.
Dobře měl: nebo kdyby se smahem zničilo město,
studeně bral by se dál.
Proč by truchleti měl? — vždyť svět má krmníků více;
proměny zapotřebí.
Jinák Krásina však se v třesku hromovém měla;
kdo její vysloví strach? —
Třináct minulo jar, co na světě počala běhat,
kolebka měla ji rok.
Tedy se čtrnáct let muž pro tělo počítat směle —
na rozum srazí se část.
Druhdy dospělého vždyť vidíme na těle blázna
s rozumem nedospělým.

Velký a důstojný pán může mít svůj dospělý rozum,
v kolebce zavinutý! —
Je-li to divného cos, že se Krásině mladistvý rozum
z kolebky nevyšinul?
Vychováním svým jen k šperku a vnadě se vedla:
měla se líbiti všem.
Rozum — ženský zvlášť — jest zboží, co málo se šetří;
nač je ho pilovati?
Krása a vábící moc vždyť přemůže mistrný rozum.
Po lidsku rozumí lid.
Krásina ve věku svém byla sprostnou, nevinnou dívkou;
o světě nevěděla;
války dav, pak strašný těžkých příběhů ohlas
srdečko rozemlel jí.
Poměla strach, nebo, prý, byla řeč, že se o panny hraje,
jichž se tu neušetří.
Město a veškeren svět mohl zahynout, kdyby jen ona
v panenství zůstala svém.
Poklad svůj kde ukryti má? Již neměla skrejše
úkladu zproštěného.
S místa na místo jdouc, potká v tom mladého pána,
jenž tady přebýval s ní.
Strach jí dověry dal, že strast svou svěřila jemu;
na místě poradil jí: (Budoucně dále.*)

---

* Budoucně dále? — hahahaha! — O tom si také někdy pohovoříme. Ubozí tvorové, jenž se na budoucnost jakýmkoli výnosným zámyslem zavazují, avšak nevědí, jsou-li s to, aby jen přítomnosti zadost učinili!! —

Lehko je peníze brát, ale přípověď splniti těžko.

Anteprenumerárius.

Jak lze znamenitým býti.

(Vlastenské noviny 1815, list 13., str. 59.)

Jestli se, příteli, znáš, že ti na rozum spolehnout těžko,
střež se učených jen, vždyť na světě více je lidí,
kteří ni číst ani psát ani moudře si spočitat znají,
při tom však ni na těle svém, ni na vačku slabnou.
Moudrý, že moudrým jest, již pokuty přetěžké nosí:
každý ho potřebuje, vždy robotu za jiné koná;
pro sebe málo je živ; za to má: zlost, záští a posměch!
Konečně smrt, zlý host, jako blázna ho poseče stejně.
Má-li co k lepšímu? — rci! — Že se o světa pohodlí staral,
žádný mu neděkuje, ano mnozí se vysmějí jemu.
Pročež rozumu nech: nebo zboží to špatného zisku
dá; ale když se ti chce, aby byl jako slunečko vzácný,
svět co může ti dát, hned rád, ano ochotně vezmi;
rozumem nač se tu stkvět? — vždyť fant nás povahou předčí.
Slyš tedy, příteli můj! když málo ti rozumu zbývá,
aby se moudrým zdál, mluv dost, řeč způsobem mlejnským
sypej a nehrkej tak, abys mluvícím zarazil usta.
Blázen při mlčících dost často se namluví chutně. —
Když se ti mluviti dá, měj péči, by nemluvil žádný;
počne-li přec, tedy vskoč jemu do řeči jazykem hromným,
aby se ustrašil tak, že by nemohl mluviti dále.
Když tak osamotníš, jsi pánem mluvení všeho.

Pakli bez mluvení chceš lidu se vyjevit chodem:
nejprvé soukromí hleď, bys krok, ano šlapěje změřil;
sedlský krok není tak, jako pán když pyšní se, slavný.
Chceš-li hleděti vhod, tedy věz, že tu zrcadla třeba:
častěji zrádná tvář dost mistrný zradila jazyk;
zlá je to věc, když svědomí jazyku na odpor stojí!
Jestli tě čas nebo zisk nebo příhoda postaví v spolku
s bohatými, tedy chlub se jim dost, že si v bohatství větší,
byť bys ve vačku svém ani drobného haléře neměl.
Z každého ztrop si smích, pak menšího do syta tejrej:
aby se každý z nich tebe bál a tě s pokojem nechal.
Žebrat přijde-li kdo, jenom rci: by ho nadělil Pán Bůh.
Jestliže věřitel zlý — vší cti a slušnosti prázdný —
pošle tě upomínat, měj rozmluvu hotovou vždycky,
řka: že si dnes tolik set (aby čert tebe uchopil) lidem
pujčil; — vždyť již čert jako prv lid neumí bráti.
Přijde-li upocený, jenž v parnu ti pracoval, dělník,
žádaje mzdy, se tu zchop: že se má proč meškati tebe!
Dlouhým čekáním nechť učí se zdvořilým býti.
Žehři na svědomí, byť jak živ svědomí neznals;
jistě že nalezneš lid, jenž slepě se dověří tobě.
Jestli si vypujčil věc, tedy nekvap s odvodem: často
schlubný pujčuje rád, aby tudy se pochlubit mohl;
schlouba je veliký hřích; kdo bližního od hříchu chrání,
pro nebe zásluhu má; a tak, by se nechlubil více,
nenavracuj, leč shrne se hromové upomínání.
Není-li tak, tedy věz, že tu věc, jíž zapujčil tobě,
k potřebě nevolí své, nebo pujčka mu z paměti vyšla.

Bez čeho kdo být může, nechť to bližnímu přeje;
oč pak nestojí sám, proč chceš jemu vraceti, blázne! —
Jestli tě omrzel svět, nebo ty-li se omrzels světu:
radu ti dám — nebo znám, co je lid, jenž druhého
soudí —
hříčku svou bys, třeba na vrchu, postavil vábně.
Příkrovem náboženství hleď veselé zakryti hříchy;
modlení veřejně čiň, bí se v prsy a obrazy líbej,
v kajícím rouše si choď, pak schloubné almužny dávej:
víc-li se zapomeneš, tím více tě na slovo vezmou.
Každý se hříčkou skví a je u svých skřítkem a kůtkem.
Jestli tě za lekaře svět povolal, nejprve hleď si,
vedle co umění jest; však umění žaludku rovnej.
Žaludku přísluší zisk, byť nemocný lekařstvím pošel.
Český lek, aby byl sebe lepší, jej v latině jmenuj,
častěji váží se věc cizá, jíž rozumět nelze.
Lekař a lekarník jsou příbuzni lekavým jmenem:
první bez rozumu psává; onen ledacos dává
lidem za peníze; však častěji uzdraví víra.
Při nemoci se tu dřív, než na zdraví — na měšec hledí;
je-li tu málomocnost, tak obou tě opustí pomoc.
Kdyby tě lapila smrt, jen přál bych ti viděti pohřeb:
zásluha nic ani ctnost tady neplatí; jestli že měšec
ztenčený jest, jen všedně do hrobu povrhnou tebou.
Nebude řeč, kdo vzdech, ale mnoho-li dostane každý. —
Mnohý veselý pták proč pohřbu slavného došel?
Proto, že každému dost dal — bohatých klenotů dědic.
Vůbec tak se mi stav, jako statnému přísluší pánu,
byť by se před chatrnou, v svém poplužu, přeslicí třásl.

Umění veškeré tím jen lidu prospěje vábně,
když je mu ku pomoci; vždyť čas dá ke všemu přípřež.
Chatrné umění máš, když zisku ti dojíti brání.
Je-li ti učení mé však hluboké, příkladem řed se
známého Sulcia; věř, že tě brzyčko přivede k místu.

Na husu.

(Vlastenské noviny 1815, list 27., str. 117 n.)

Husa je předobrý pták, co má, vším prospěje lidem;
mlsnému maso je vhod, počtáři, an nemůže s místa,
husy zpomůže brk; práv hájce a břichatý soudce —
kdyby nebylo hus, zle vyšel by s vačkem a břichem;
Apollo často dost by zůstal bez uměn; mnohý
švarný — beze cti muž a pán — by nezůstal pánem;
husa ukrotí hlad a zlou věc ošatí vábně;
způsobí nepřítele i přátel upevní svazky;
hájí čest, když chce; když nechce, tu ostudí nectně;
mnohému tytule dá, jež moudrý by nehledal při něm;
rozmnoží pokolení svým milým zahřetím často.
Mnoho bych o huse řek, však strach mi to povídat brání.
Velká husy je moc, nebo v každém panuje domě;
máme-li na světě co, s čím husa by neměla dělat? —
Mnohotvárný se duch vždy způsobem vyjeví husím:
cokoli na těle jest a co svědomí tajného mívá,
husy vyjeví brk; i mrtvých tajemství hlásá.
Bez husy mnohý je lid, že by nevěděl, je-li kde nebe;

peklo mu svědomí dá nebo spojení s člověkem
zlostným.
Pánem mnohý že jest, jen husím provodí křidlem;
vdov a sirotků, rovně co meč, nám podala husa.
Darmo je peníze dát i darmo je peníze přijít;
bez husy jistý-li kdo? — I v tajné se prodére skrejše.
Proto za časů těch, když pánové neznali hus, jen
rukou dáním vše, co na mysli, na srdci měli —
k pravdě se přivinul meč — svým věrným hájili
slovem;
pravda a ctnost jsou vždycky se držely v poctivém
sňatku.
Příteli, rci, je-li tak, co se svět dal v porobu husám? —
Jakžkoli ráda se vždy v svém husa potoku koupá,
tak si i častěji dost z očí hořkou koupeli činí.[1])
Husa je všemocný pták, ní svět se spravuje dávno.[2])
Život a smrt dost často záleží na husím péře.
»Mlč již, příteli, mlč! — vždyť husa je pitomý ptáček.«
Běda, přeběda nám! — Tak snadno jí užije každý.[3])

---

[1]) — — — quid hac, ait, arte petisti?
Ovid. met. lib. II. Fab. I.

[2]) — — — queis cura polus regioque suprema est:
Nubila quae pellunt, quae inducunt nubila caelo.
Iliad. I. V.

[3]) — — — centumque oculos nox occupat una:
Excipit hos volucrisque suae Saturnia pennis
Collocat et gemmis caudam stellantibus implet.
Ovid. met. lib. I. fab. XIII.

Také se nám to, favente coelo, časem v češtině vyloží; jen dočkejme času jako husa klasu.

Jaká ctnost bez ctnosti.

(Vlastenské noviny 1815, list 44., str. 189 n.)

Slyšel sem šumaře hrát, však sotva se ohledli na mne,
již hned každý svou vejš počínal táhnouti strunku;
chvílku se uradili, pak krásně mi počali hráti.
Může-li povrhel, dím, se mu divě, tak vyborně housti,
ježto po všecken čas za trápení sloužival ušim?
Myšlením bavě se tím, hned naleznu Sulciů obraz.
Šumařit, vzdêchnu si, zná dle potřeby: dobře i špatně!!
Sulcius náš, jak sám sebou jest, můž činiti dobře:
bez všeho rozdílu zlé i dobré při jednom páše,
jak se mu nahodí kdy nebo k čemu ho potřeba nutí.
Ctnost jen ze jména zná jako nástroj k něčemu dobrý;
nástroj nástrojem jest, aby práci přivedl k místu.
Tak hle! i dobrým jest, aby lid svou dobrotou zklamal,
zklamaný navedl tak, aby divě a klaně se jemu,
ničemu neuvěřil, leč sám co mu zvěstovat ráčí.
Však i pomocníka jen způsobem bére si tímto.[a])
»Zdali ho přivede ctnost, aby upustil od zlého?« —
Sotva.
Kdo ctnost bez ctnosti má, tomu nekvete blaženost
ctnosti.

---

[a]) Nebožtík kovář krahulecký říkával jako dospělý a slovutný Krahulčan: že by neslušelo, aby mistr tovaryše vedle sebe trpěl moudřejšího, nežli je sám. Pravdu tu nebožtík Sulcius tak dobře pochopil, že se s moudrým tovaryšem jen tak dlouho zavíral, dokud jeho dokonalejší rozum nepoznal. Pak mu ihned dal vyhost a zpod sejt smotlachu sbíral.

Lakomec a marnotrátce.

(Prvotiny 1815, list 6., str. 45 n.)

Stejskal sobě lakomec na zlé časy,
klel až hrůza na daně, špatné příjmy,
dnem i nocí rozjímal, bdě i spě jest
všeho se děsil.

Měl-li trojník vydati, — jak se zpouzel!
Jestli ourok přijímal, — strachy mřel, neb
nechtě o nic přijíti, bál se srážky
každého času.

Kdo jen koli pohledí, snadno pozná,
že se nemá lakomec čeho báti;
co mu strachy působí, v jeho pouze
rodí se mozku;

která sobě strašidla smyslí, těch že
nikde není; bázlivá mysl že si
prázdná tvořic trápení, sama sebou
nešťastná bývá.

Kdo má všeho zásobu, proč se bojí
nouze? Statku neužívá, a jmění
jako hosta zrádného těžkou všudy
zamyká vazbou?

Zdali jemu tolik je jmění dáno,
aby bídník, maje ho dost, — až přes dost —
ním se moře, sužoval, nikdy při něm
pokoje neměl?

Dím-li něco nového, že se mnohý
boháč smyslem pomina, pro dost malou
ztrátu hnedle zoufaje, bohoprázdně
ze světa sklidil?

Ten jest obraz lakomce. Nyní patřme,
jaký bude veselý marnotrátce!
Statek jeho skrovničký jest, a přece
veselá mysl. —

Ni se nouze strachuje, statku svého
se vší mocí užívá; má-li trojník —
kdyby byl i dvojitý — již se stará,
jak by ho odbyl.

Plnou rukou peníze trousí, všudy
chce být známý, s radostí s každým dělí,
co má, na to nemysle, zle či dobře
bude-li dále.

Tento člověk s veselím statek zmaří.
»Co dál?« — Bude na úvěr snažně myslit.
»Když mu žádný nebude věřit?« — Tak se
podvodu chytí.

»Když si lidé na něho pozor dají?« —
Počne krásti maličko, potom více,
když pak míru doplní, vedlé práva
provazem sejde.

Tuť jsou oba bídníci! Jeden dychtí,
maje všeho důstatek, by měl více;
druhý, maje maličko, stále touží,
jak by to pozbyl.

Hospodine nebeský, jaké živíš
pošetilce na světě! — My pak — každý
vlastní hříčku majíce — sotva přejem
bližnímu zahrát!

Něco obyčejného.

(Prvotiny 1815, č. 47, str. 294 n.)

Blázni drželi rok, jak lidi by stíhali moudré,
protože moudrých sbor bláznivý rozplaší roj.
Z bláznění užitek má, kdo rozumí blázniti vábně;
fantí-li nemotorně, škodí si v řemeslu svém.
Čas jest ohebný tak, že se dá i k bláznění užit;
volně ho užije, kdož chutně mu vyhovět zná.
Sulcius maličký jest, ale počne-li blázniti — velký:
pravidlo všeobecné platí mu způsobem svým.
Daktylos, jak vždy byl, i věčným zůstane fantou,
ačkoli veliký hoch chválí mu fantění vše.
Popelka krásně se stkví, ale vezmi jí místo a šperky,
osobní spojenost zlom, oč, že se nebude stkvít! —

Zlatník vyvede věc, když nádobu ošatí zlatem,
kteráž vlastností svou kupce by nenalezla.
Soukeník krásný-li jest, když krejčí ho zostudí jehlou?
Zrak náš vynese soud, na vnitřní nehledě stav.
Panství ledakdos má, však v skutku-li nazve se pánem?
Zdali mu povrchní blesk povahou skutečnosti?!
Boháč lakomý jest jako chudec bohatství prázný:
souží ho bohatství, když chudoba pokojně spí.
Kdo se tu v lahodné rozkoši tře, zdaž pokoje dojde?
Co se mu líbilo dnes, zítra ho omrzí snad.
Štěstí užije ten, kdo moudré příčiny štěstí
hledá v způsobu svém, s zpozdilým útrpnost má.
Blázna-li opravíš tím, když rceš, že bíledně blázní?? —
Vždyť i ten maličký pták pyšní se peříčkem svým.
Mlází se navede, však když strom v svém octne se věku,
snáze se přelomit dá, nežli se narovnati.
Blázen neholený, věř, bláznem nevolí slouti:
podruhů nalezne dost, ježto mu pochlebují;
lehkost uměním svým tak krásí a vyloží vábně,
jak zisk v polohu svém barvy a oleje dá.
»Nebude člověka znát již pro samé barevné roucho!«
Však co tu zakryje šat, slušno-li viděti všem? —

Řídí-li se svět novým rokem?

Novoroční satyra
v rozmlouvání
tří bláznů.

K šťastnému uzdravení všech, jenž
na mozku trpí,
na oči mdlejí
a
na srdci pohromu berou,
od
Dobroty Smíchoráda.

V Praze 1816.

Čtenáře, jemuž by se teprv říci musilo, jakého tu slova významu jsou, si nežádá

spisovatel.

Řídí-li se svět novým rokem?

Mudroch, Durák a Sulcius.

M. Cokoli na světě jest, vždy k něčemu dobrému slouží.
D. Náš svět, cožkoli má, jest marné a chatrné zboží.
M. Dobrou nazveme věc, když k dobrému chýlí se konci.
D. Však co tu viděti, jest jen klam a nástraha smyslům:
na oko krásy je dost, však zhrozíš se barvu-li setřeš.
M. Všecko je příčinou svou a k svému se záměru táhne;
svět v tom spojení má, když příčina příčinu plodí.
Předvrh jak by tu stál, kdyby nebylo podvrhu jeho?
Záměrem řídí se čin, a bez činu všudy je mrtev.
D. Já jsem bez spojení, nebo vlastní se spravuji vůlí.
Byť svět z oplatku byl, co mi jest, když oplatku
nechci?

Vlastní příčinou chut, a bez chuti všecko je blátem.
Kdo hned od kolébky ani cukru, ni pamlsku nezná,
dej jemu, co se ti zdá, však nechutně povrhne se vším:
příčina příčiny jest, že žaludek nezvykl tomu:
dlouhou navyklostí se příčina urodí skutkům.
Nechť svět cokoli má, jest marné a nestačí nikam.
M. Proměny světa se dály, a svět v své drží se kouli;
vše, co se přihodilo, jest následkem účinků předních.
Kdyby se Evina chut byla zmařila, věř mi, že nikdy
nám ani Kain, ani hrdostí svou ten Babylon slavný
nebyl by znám; ani pnoucí se do nebe věž ani solná
socha; i padající vší hrůzou z oblaku síra,
Levioson, Šor Habbor, Barjucher s Sabathyonem *(a)*
byli by nevědomost svou podivnou sadili jestost.
Kdyby se Ebreů rod tak velikou nepojal láskou,
bratra by Ejipčanům byl za grešli neprodal bernou,
Jozef zdali by vladařem byl? — a bez něho čeled
byla-li před hladovou se tu hájiti dovedla smrtí? —
S vymřením rodiny však by tu lid, jenž vyvolenosti
nad jiné pyšní a vře — čeho věčně by škoda a žel byl —
zůstal nestvořeným. D. (doskočně) Tedy Ebreů bylo tu
třeba? —
Méně kde podvodů, tam se i svárové rodějí zřídka.
M. Následek uloží muže i ctnost dle způsobu svého:
buďto je na světě ctnost nebo protivnou tváří se
mocí! —
D. Ctnostných nebožat jest, jako vznešených titěrek
všudy.

M. K svému všecko tu jde. D. Proč ctnost se tu trápí a moří?
Zlostník dobře se má, a poctivý všelijak hyne?? —
M. Je-li co bez příčiny? — Ctnost včas včas odplatu bére.
Krom času ctnost se i v obecnou smotlachu bezděky klade.
Lidské věci jdou jako v kole a v kolo se plichtí;
chasa obecní dá zvuk mistrovi moudrému často.
Jeden druhému lže, však míní, by za pravé přijal.
Nedvěda přijatého rád přepustí bližnímu svému.
Všecko tak musí se stát, sice svět by se přetvořit musil.
D. Věc těžká být zklamánu, však přetíží všecko,
jestliže od přítele se tu věrný oklame přítel!!
M. Za hříchem pokuta jde, nebo hřích trest v spojení nosí.
Hřích však hříchem jest, když hříšně se navalí potah.
Mistr, cokoli má, jen věc když mistrně spojí.
Mistrovi učenec snad by tu chtěl se mu v řemesle rovnat? —
Za pluhem pujdeme svým a každý si odpoví z svého.
D. Cesta jest blízká, jako vidíme, k nešlechetnosti,
k ctnosti předaleká, a lid má ztrpení krátké!!! —
Mládež rozmařilou a starečka v dětinství máme;
krása tu záměrů svých, ani odměny nevidí láska;
mládenec bez milosti a stareček přátelství prázen!
Blázen na místě svém, ba i pochlebník vysoce vážen!! —
M. Za živa ztropějí smích, však napotom v paměti zhasnou.

D. Proto-li ctnost, aby protivným následkem tříbila darmo?
Povaha světa-li jest, aby zlým se tu řídilo dobré??
M. Zákonodárce je věc, aby zákon zákonně vydal.
Proto je zapotřebí, aby k tobolce vlastní se zřelo:
svou kdo příčinou jest, nechť účinkem řídí se vlastním;
blažení, protivenství jen v potahu člověkem vládne;
čas však oblevu dá, když jemu se vyhoví zdárně.
Což se tu přihodilo, bylo vždy svých účinkem příčin;
jinák kdyby se věc v svém účinku zjevila světu,
svět by podobu svou i spojenost změniti musil.
Věř tedy: všecko, co jest, že tu k dobrému záměru slouží.
D. Vždyť tomu neodpírám, že mohlo na světě někdy dobře i být; však nyní se všecko naopak děje.
Někdejší přívětivost lidská svou laskavost zvrhla,
šalba a důvtipný klam jsou vůdcové v rozcestí světa;
kdo jinou rukověť má, ten zbloudí a nepřijde k místu.
M. Zbloudění jednotlivé, když k obecné výstraze bývá,
dobrou příčinou jest: nebo účinek vyvodí dobrý.
D. Od toho dne, co se bratrský svár zlou vyjednal vraždou;
co se tu před hezkými ctná stařena mládenci smála;
dcery co utěšeným jsou nápojem schopnily otce;
sirnatý dešť co tu lid, ba i městečko uvedl v popel;
oslové hovořejí; a co slovo tu rozhodem bylo,
pro který krev lidská nevážně se cedila často;
světlo co opony má a ohlavem dvoří se rozum;
pravda a spravedlivost co je hříčkou obmyslnosti;

každý co na svůj krám tak vtipně a mistrně bije;
co sme tu čtyrmecítmých tak bolestně poznali koulí,
hromových děl, bodáků a jiných k pohromě lidské
nástrojů na tisíce; co vražda rekovstvím slove;
vtipný co nešlechetník všem poctivým osídla lící;
právo co násilím jest a právníka vyborně krmí:
od toho všecko se dnes v tak zlou obrátilo stranu.
M. Nevyhnutedlně tak se tu všecko musilo státi:
pohroma jednotlivá jest ziskem všeobecnosti;
víc-li se jednotlivost svírá, tím obecné dobré
více se šíří a vzrůst svůj, jako to vidíme, bére.
Nic není bez příčiny, nebo všecko je nevyhnutelné;
klínem žene se klín, ale k dobrému kole se všecko.
S. (k sobě): Tady je hádka a pře i chutně se mezi ně
zplichtím! —
Kdo v čas vyloží krám, se naděje velkého zisku.
(k nim): S dovolením; kdo pravdu by rád, nechť
poslyší řeč mou.
Ku pravdě postaven jsem a pravda mi výborně sluší.
Protož cokoli máte, mi hned jako vyložte k světlu.
D. (k Mudroch.): K světlu? mužíčka znám: svůj lov
má v zakalenosti.
Sobě si rozumí, však i lid svůj pojme si v rozum;
světlým světlosti má, ale kalným přepustí kal svůj;
svého hledí si rád a do své tobolky shání;
s moudrými mudruje, však i k prostnému sprostě se
mívá.
M. Jak tomu příčina chce; vždyť včelička z rozličných
květin

obratnou schopností svou med přesladký vyvodí ročně.
D. Co asi Sulcius jí a pije? — M. Jedem se živí! —
D. (k Sulc.): O světě řeč tady jest, on chválí, a já ho tu haním.
S. Nechť má cokoli svět, nám všecko se vyborně hodí.
Žijeme, tyjeme, však za to z nás čas užitek bére.
Mějte si, vám co se zdá, nám svět musí za něco státi.
Tak jest úsudek můj, tak přemilé Popelky vůle.
D. (k Mudrochovi): Sulcius vybírat zná, co mu na světě k pohodlí slouží! —
Za plevu je-li mu svět čili za koudel Popelce jeho?
M. (k němu): Řídí se záměrem svým nebo k čemu se uhodí podvrh.
D. (nahlas): Světem vždy bude svět. M. (důvtipně): Však slušno-li pejřit se bláznům?
S. Blázen v potahu jest: jeho smejšlení vyloží leckdos, jak se mu dá; jeho pán i sluha i vyslechne sprosták; učiní však, jak chce. A co učiní, komu je po tom?! —
M. Je-li mu následek vhod? D. Když dobře se má, je mu dobře.
S. Cestou přímou jdeš: nebo žijeme, abychom žili.
Lidské živobytí v tom útěchu má, že je chutné.
Na čas žijeme, čas nás z rozkoše přeplaví v trpkost
času si vážiti, vždyť svět vlnou se protivnou zmítá;
ovoce česati máš, když dobře ti uzraje vždycky!
Pádel a nedorůstek svou kazí se nedospělostí.
M. Jaký to Sulcius muž!! — D. I k řemeslu hodí se mému.

S. (uraženě): »K řemeslu tvému že já? — snad,
povrchní člověče, bláznís?«
D. Lépe je bláznem slout, než Sulciem skutečně býti.
Každý je tím, kým jest, byť štěstí mu poněkud přálo;
šťastným nazve se však, kdo ctností si vydobyl štěstí;
kouřem ostatní jest vyjasněným od slunce z rána.
Kuř si tu, jak se ti zdá, však slunečko nezdržíš v běhu.
M. (napomínavě): Pánem Sulcius jest a s pány se
po pansku jedná.
Řeč tady o světu jest. D. Vždyť znám, co jest a co umí.
S. Proto i potřeba jest, aby světem se řídilo všecko.
D. Světem? — Kde bude ctnost, ona váží a vycení
skutky? —
S. Ctnost jen k prospěchu jest. M. Já sám za to mám,
že si nikdo
na sebe nevezme hůl, ani řevnímu soku ji podá.
S. Kdo věc vyvedl svou, ten život si znejblaženějšil.
Ctnost již vymřela, však dala výstrahu na světě lidem:
»Střezte se mne, kdo nemůže tak, jako přísluší býti«.
Čas kdo pod mocí má, jest ctnostným za času svého;
přejde-li ten, má chvíli, by nové si ohledal ctnosti.
Ve světě panuje čas a pohodlí vine se k času.
Komu se nahodí med, zdali chutně si k peluni sáhne,
když jemu na vůli jest, aby pohodlí užíval svého? —
Hořkost sladkostí jest, když nuznému pomůže s místa.
Sladkost hořkostí však, když člověku vyniknout nedá.
Blaze je těm, jenž v pochybnostech se prospěšně znají,
ptáka v povětří když vidí i dovedou lapit.

D. Ctnost tedy v potahu jest? S. Jak čas nebo připustí místo.
Slavným hrdinou jest, kdo mocné se uchytil strany;
slaboučký prut je-li s to, aby ctnost mohl udržet vážnou? —
Světa opravitel, když věc svou postaví na vrch,
slavně se ctí; však jestli smekne, tu potupy dojde.
D. K smíchu mi ledacos jest, však tomu se nemohu smáti:
svět kdo opravit chce, nechť nejprvé opraví sebe:
bez sebe opravitel tak jest, jako bez knotu svíčka.
Svět má pohodlí své, a ctnosti se nepřeje koutek!
Má Sulcius krám i příbytek s Popelkou švarný!!
M. Sulcius způsobem svým jedná. D. Rci, ošemetností.
S. Svět čeho chce, to mu dám, a co má rád chutného, béru.
Času a osoby kdo se tu zmocniti zná, bude pánem.
Ctnost buď čímkoli buď, když mně jen proklestí cestu.
D. Za karban o trhu ctnost tedy vyložil Sulcius zištný!!
M. Vyložil krám; vždyť krám kramářovi vydrží břicho.
S. Tak jest. Však mezi námi ať dím, co je po světě komu,
aby se traplivými zanášel pro něho věcmi? —!—
Všecko, co vidíme zde, jen nám jest stvořeno k vůli;
jiného smejšlení muž sice radosti nedojde nikdy.
Svět má určení své, však sebou se stvoření víže;
máme-li všeho tu včas, tak přejeme i každému zbytky.
D. Kdo jest na žbytky živ, ten snadno se umoří hladem.

M. Kdo má rozumu dost, ten lehce si pomůže z bláta.
S. Třeba-li v bláto se hnát, když k pohodlí volno je všudy?
D. Volno co Sulciovi, není, věřte mi, každému volno.
Svět sice jediný jest, však lid v něm rozdílný živ jest.
Statkem a důstojností kdo mdlejšího přemohl soka,
byť by i bez ctnosti byl, tak mocně je u světa ctnostným.
M. Ctnost jemu podkovou jest. S. Jak k prospěchu třeba je komu:
na ledu kovaný kůň snáz běží a — nesvrhne jezdce.
Jezdcovi vše jedno jest, aby jel, jen projde-li zdárně:
skutkem úmysl jest a úmyslem barví se skutek.
Blázen úmysl svůj jen bláznění tvoří si švarně.
Rozdíl toliko jest, čili sobě či jinému blázní.
M. (ulekne se): Kde bude záměr a kam se tu poděje předvrh a podvrh?
S. Záměrem žaludek jest, nebo bez něho s člověkem veta.
Příčina živobytí nechť v přední se položí místo;
žaludek natuží čin a činové člověka krásí.
Co je tu bez prospěchu, nechť plevou a chamradím slove.
Krásný svět by to byl, aby nás chtěl peluní krmit!!
Plavec vlnobitím zmítán jsa, po zemi touží;
do vody uvržený rád k suchému žene se břehu;
rek se i obarví ctně, když vlastní mu nesvědčí barva,
pakli že nástrojům svým moc dá a kreje se nimi.
Jistě že v protivné bouři, ba v strašlivém rozbití lodě
zůstane bez pohromy a k svému se doplaví břehu.

Kdo můž bez oček být, zdali pujde si kupovat brejle?
M. Všecko se na světě svou žene příčinou postačitelnou:
kdo svět bez světa má, ten světu se nehodí nikdy;
na světě cožkoli jest, vždy ke všemu dobrému slouží.
D. Svět náš cožkoli má, jest marné a chatrné zboží.
S. Nechť má cokoli svět, mně alespoň všecko se hodí.
D. Tím-li se na nový rok tak lehce mu odbyti dáme?
S. Rok ten před rokem byl a napřesrok zůstane — ještě.

a) Levioson nebo Leviathan. Tak slove jistá ryba předivné velikosti. Na počátku světa bylo, prý, dvé takových ryb stvořeno: jedna samec, druhá samice. Že se však bylo co obávat, aby svět, kdyby se tato rybní zpotvornost rozmnožila, na zmar nepřišel, tedy světa opatrný tvůrce, jako dí povídka, rybu pohlaví mužského, jak rychle se urodila, vyřezal; tu pak ženskou, — čili za živa, čili teprv po smrti, co se jistotně neví, — nasolil a k slavné hostině uložil, kterou příští Ebreů vyprostitel po úplném vyhlazení všech Orlů a Gojů a shromáždění všechněch zemřelých nábožných Ebreů za všecka prodloužilá leta, pak sjednocení všech po celém oboru světa na různo rozptýlených, ještě žijících pravověrných údů lidu svému dáti umínil.

U té příležitosti se i ten veliký vůl Šor Habbor i onen nesmírné velikosti pták Barjuchne zabije.

Abychom si však velikost obětí těchto poněkud představili, jest zapotřebí i toto věděti: z Leviosonovy kůže se rozbije stan pro množství milionů lidí — rozuměj pouhých Ebreů —, kteříž k vyprostitelovým hodům pozváni budou. Tím, co tu drahně přebude, přikreje se zed města Jeruzaléma, které u příští vyprostitelova tak veliké a prostranné bude, jako někdy všecka zem kananejská; domy na tři pražské míle zvejší, a kdo z nábožných nebude s to, aby tam došel, nadpřirozená peruť ho tam vynese.

Považme nyní, co tu kůže na tolik stanů padne, co na obestření tak ku podivu prostraného města třeba, a když to všecko sečteme, ať mi někdo řekne, jak veliká kůže a jaké teprv to hovado býti musí?

Veleslavný vůl Šor Habbor (bojím se velice, abych nestatečným tytulem jeho důstojnost nepohoršil: nebo čím větší vůl, tím většího tytule žádá) jest velmi živný a čiperný. Každodenně z tisíc uvedených kopců všecku požere trávu, ana pod jeho hladovým zubem se zase vučihledě zelená a na jedno srknutí všecku vypije vodu, která za půl leta v Jordáně se ushromáždí.

Jak blaze je okolí našemu, že ač dost jiných, přece však takového vola nemáme!! —

Pták Borjuchne shodil jednou vejce z hnízda a to tří sta dvouobětních cedrů na třísky nejen podrtilo, nýbrž i okolních šedesát vesnic přene-

šťastně zatopilo. Vysoce vážený Rabbi Jehudo nazývá ho Bar Schimon Sis a dokládá: že ho jistý plavec na moři viděl, an pod kolena ve vodě stál. Maje pak za to, že by tu mělčina byla, napadla ho chut, aby se koupal. I zaslechne najednou v povětří hlas (bas kol), který ho od tak záhubného úmysla s tím doložením zvrací: aby si rozvážil, jaká tu hlubina jest, ježto před sedmi lety tady beroucí se plavec sekeru, dvamecitma kamenů dobré váhy těžkou, do moře upustil a ještě dosavád ke dnu nedopadla. Z toho se poučíme, jaký to pták a jaké nohy má.

Sabbathion, i také Sambathion, jest kdesi velmi široká řeka, jenž přes celý týden s vyjmutím dne sobotního, převeliké skály vyhazuje. Poněvadž pak Ebreové toho dne na cestu přes dva tisíce loktů vzdálí se vydati nesmějí a tato řeka, krom ten den, za celý rok pokojná nebývá, tedy jim nelze na druhý břeh se dostati. Proto však dobře vědí, že tam bezčíslné množství jejich bratrů obývá, mnoho vlastních a slavných království má i všecky okolní národy v odvislé drží poplatnosti. Nemohou se však v tom shodnouti, kde ta řeka a to mocné jejich carství leží. Jedni tomu chtí, že v Azii, jiní v Afryce. V tom se pak srovnávají a úplnou o tom vydávají světlost, jaká tam zemská správa, kolik mocných králů a jak slavné komonstvo těm přeblaženým po-

sluhuje. Tito podivní obyvatelé se u nich vůbec: rudí Ebreové nazývají.

Útrpnost s těmi, jenž více obecných povídaček, nežli zdravého rozumu mají!! —

Fr. Vladislav Hek.

Zbytečné leknutí.

(Prvotiny 1816, č. 6, str. 46 n.)

Počítal Šimonovec, co za týden odprodal zboží;
starostí zapomněl krám, když noc se tu blížila, zavřít.
Náhodou znemocněl švec a baba mu radila, by si
bobky zvařiti dal. Vždyť co může, zpomůže bobek.
Neměl ubohý švec koho k židovi pro bobky poslat,
krom svých nedospělých, však noci se bojících dítek.
Bázlivým noční tma jest častěji velice strašná:
jitřní obraznost pak si i k pověře strašidla tvoří.
Bolestí vine se kmet a mladí tu kvílejí nad ním!
Láska přemohla strach; i ujmou se za ruce, táhnou
ztícha na ulici, i svého se bojíce šustu;
sotva dýchaly, šly tak, jako by šidla po zemi byla.*

---

* Tento řádek jest o jednu nohu silnější. To je tím, že děti tuze dychaly. Mám to ze zkušení, že nejednou, čím kdo více dýchá, citedlnost svou rozněcuje, a tudy svou vyvodící moc k účinku přivodí. — Abych pak povinnou slušnost k svým laskavým čtenářům zachoval, zavazuji se, že jak rychle mi se dělati dá, některý řádek o nohu kratší posadím. A to vedle práva básnířské svobody. Proč by medle člověk svobody vedlé zákona a slušnosti neužíval?

Srdéčko skákalo v nich, klap, klap, jako větrný mlejnek.
Hrůzy vrch však doplněn byl, když k kostnici přišly:
zdaleka pes tady vyl a na blízce kulišek houkal;
na věži, povětrní co je korouhev, vrzala smutně;
nebylo dušičky v nich, však do noh se vrazila pamět.
Přišly k Šimonovci do krámu otevřeného.
Však v tom okamžení něco vyskočí, dětí se chápe,
za hlavu táhne je dál, — i stane se veliký pokřik.
Sousedé vyběhli ven, nebo myslili, někde že hoří;
v tom žid židovce lál a vypustil pozadu děti.
Vyběhly pomateny, jako osidla zproštěný zajic.
Bloudily po ulici, až po chvíli k paměti přišly;
jeden druhého zří, i táže se, živ-li tu kráčí? —
Tváří udušenou je spatří nemocný otec:
sám, ač zemdlený, s krk co dělati má, by je vzkřísil.
Tatičku! — konečně dí — tam u židů měly sme zemřít:
sotva sme vkročily k nim, již do kouta vláčeli námi,
brousili nože a vráželi hřeb i provazy snesli.
Ač tomu nebylo tak, však ustrašená vidí mysl
více, než viděti jest, a věří, že viděla vskutku.
Na druhý den byla po městě řeč, co se u židů sběhlo;
právo kročivši v to, hned žida si obeslat dalo.
Pověděl žid, že u večer psal a počítal zboží,
tím se zabavil tak, že i zapomněl zavříti krámek;
náhodou šla žena ven a spatřila někoho v krámě.
Myslíc na zloděje, hned popadla za hlavu děti,
aby je vyšetřila, zdali něco jí nevzaly z krámu.
Právo vyneslo soud: že ačkoli obojí strana
velmi se poděsila, však leknutí zbytečné bylo.

Sebrání domácích prostředků proti psavosti.

(Prvotiny 1816, č. 12, str. 94 n.)

Hojný stateček zděď, byť tisíce vynesl skrovně;
více-li tisíců máš, více si v pohodlí svém.
Sázej v lotrii dost a ji přemudruj, aby si vyhrál,
více než po všechen čas saziči vyhráli kdy!
Poklad nalezni ten, jejž lakomec, boje se, ukryl
v pustou zem, ale již před smrtí bez něho mřel.
Nebo se vynasnaž tak, by tě zásluhy unesly v úřad;
jestli jej máš, tedy nechť zásluhy pohoví si.
Chceš-li však říci, co jest krásná ta zásluha? —
Moudrý
každou prospěšnou věc zásluhou pojmenuje.
Sprosták jen se tu ptá: co je dnes nebo činiti zejtra,
aby se poctivostí v hladovou uvrhl smrt.
Zásluha, věc směšná! — ji viděti, potřeba brejlí.
Největší zásluhu má, kdo sobě zasluhuje.
Sličná tvář nebo měšec stříbrem a vydutý zlatem,
slovíčko mocné a tklé zásluhy rozmnožuje.
Nejsi-li pak ani s to, tedy svět má prostředků více.
Co se ti v příhodný čas nahodí, užívej rád.
Prohlas za peníz, svět žes hotov s Mudřenou spářit,
by se i Mudřena tvá pro lidi nehodila.
Pakli co moudrého máš, prve ohledej žaludek lidský:
»Moudré pravdy moc nesnese
žaludek mdlý.«
Většího zapotřebí jest umění, peníze bráti,
nežli zplniti to, nouze co přislíbila.

Pána-li mocného máš, jenž světem poněkud vládne,
brejle mu mistrně vsaď, měšce pak jeho se chop.
Znáš-li se halabala, tedy klaň se a škorně mu lízej.
Červíček výborné má v důstatku útočiště.
Ubohý písařiček, co se za groš napíše často!
ježto co za týden psal, za plevu nestojí nám.
Psal, ano rytmoval tak, že mu slabiky na dlani mrzly:
častěji přemnoho slov maličko rozumu má.
Však co se dostane těm, jimž Mudřena kroutila perem? —
Mudřena Mudřenou jest, nosí-li obecný kroj.
Všeliký host bude vhod, když hodí se k našemu kvasu;
jestli se nehodí k nám, rádi ho vyvrhneme.
Ty pak způsobem tím, jak výše se pravidlo četlo,
pokudž se zachovat chceš, zbavíš se psavosti hned.

Trest jak trestem.

(Z Telemacha.)

(Prvotiny 1816, č. 16, str. 128.)

Terzites jazykem svým byl statečným hrdinou často;
každému odpíral rád, druhdy až bez rozumu.
Každý hřích svůj trest si rodí a po sobě táhne;
zmnožený svalí se trest na hlavu hříšníkovi.
Jednou Achyllovi, když s vážnými radil se muži,
bezstoudně odpíral tak, všem že až kypěla žluč.
Hněvem Achylles jat, tak udeřil Terzita pěstí,
že se tu skácel a duch — z mrzuté vyletěl lži.

Nalezený list.

(Prvotiny 1816, č. 26, str. 205 n.)

Níže podepsaný líbám ruce, velebný pane,
z našich vysokých hor a úředně věděti dávám,
ráčejí odpustit, dnes že tu zemřela Marie, žena
Hrubého z Nemanice, v svém stáří čtyřicet pět let.
Stonala nemocí touž, jako bába, co umřela vloni;
táta je nádeníkem, však račte ji pochovat zdarma;
dítek nedospělých jest pět, ty se žebrotou živí.
Šatky, co pozůstaly, jsme slouhovi prodali za groš,
za kolik grošů si však má mejdla a hřebenů koupit,
aby tu pozůstalost z těch šatků vypudil živou.
Dobře to jest. Tak může se pohřbiti.

Smolenský lichtář.
v. r.

Podpis.

K vědomosti dávám, komu na tomto záleží listu,
aby se přihlásil, a co od něho na poštu přijde,
hotově zaplatil hned, pak Marii obstaral pohřeb.

Sikmund Pepina,
toho času pěší posel poštovský
na Peliškovém mostě.

Pochlebenství.

(Prvotiny 1816, č. 81. a 82., str. 586 n.)

Pochlebník horší jest než zloděj. Před zlodějem se každý střeže bedlivostí a zámkem; kdo nechá všeho po různu ležet a nezamýká, snadno

bývá okraden. Před pochlebníkem však, řekne snad někdo, dosti se zbezpečit nelze, neb kdož může druhého srdce a ledví zpytovati? kdož nebude lízati mannu, která tak sladce z ust šíbala kape? kdož bude stred, nímž děcko kojí, držeti za peluňku? — I budiž opatrným a zamkni před šveholou na zámek bedlivosti — uši i srdce; nevěř, když ti kdo lahodí, že s tebou dobře míní, nýbrž měj za to, že buď hledá u tebe zisku aneb ti strojí líčku, aby tě lapil. Přítel ti vlastní tvou chválu šeptati nebude, ale veřejně ji prohlásí neb zanese tam, kde by ti k prospěchu vzrostla; a protož nenechej se šáliti marnými slovy; skutkům, a ne slovům, an větrem mizí, věř!

Dobromyslný Důvěřil lahodou šíbala puzen — o tentýž úřad se pokusil žádati, kterým se onen městknal, neb pochlebný Švehola za častěj sliboval jemu, že mu ten hubený kousíček chleba co nejdřív podstoupí, poněvadž takovým jemu se déle již baviti nelze. — Tázaný pochlebník, zdali by někomu úřadu svého, v němžto sedí, snad dobrovolně popustit nechtěl? divil se náramně tomuto důkazu oznámenému, stavě se, jakoby o ničem nevěděl, hanebně zapřel všecko, v čem se naň Důvěřil odvolal v podaném písmě.

Důvěřil podvedený byl přinucen napotom hořký

nevinně píti kalich — co lhář a svevolný šálič
zemského důstojenství; však pochlebník nebyv snad
před ním
jist — v témž úřadě dále se držeti — řemesla hudlař —
tudy tím více se na této viklavé stolici ztužil,
tím dál D ů v ě ř i l a — loupežník — odstrčil od ní.

Opravovatelům světa.

Novoroční ponavržení.
Od Františka Vladislava Heka.
(1817.)

Si iniquitates observaveris, Domine, quis sustinebit?!
Dav. in Psalm.

V nynější nejistý čas pronášejí všelicí lidé,
jak by se zkažený svět co nejlíp uložit mohl.
Svět kdo opravit chce, nechť nejprvé opraví sebe:
účinek vyvede věc, když v podstatě zdaří se dobré;
mluví se častěji dost, co na jazyk připlaví slina,
srdce a rozum však jsou němí svědkové činů.
Do světa co se tu mluviti dá! — však poctivý mluvec
častěji pomlčí, byť by blázen hovořil nazbyt:
nejeden povahu má, že se tím, co mu přebude, chlubí.
Ubohý člověče! řekni, co máš, by ti zbývati mohlo? —
Klopotně pod břemenem jsi živ, a zpupně si kráčíš;
soukromé trápení máš, a vesele do světa hledíš;
hojnost pronášíš, a s traplivou zápasíš nouzí;
peníze spravedlivé vydáš, a nepravé táhneš;
pro maličkost dáš svědomí své, a pohromu béreš;

svátky a veselé dny pronášíš, a chybí tě lávka;
sám sebe vystavuješ, však před tebou staví se mnozí:
slunce i týhodnem svým má světlost pokaždý jinou.
Slávať při penězích, a bez peněz všudy je ouve:
jméno slavné a čest jen s penězi udržet můžeš.
Kdo si poctivého žebráka tu ve světě všimne? —
Ačkoli osvícená mdlým žebrota zakalí rozum;
neboť způsobem svým i žebře i poroučí spolu:
nizkým na vrchu jest, a vysokým za podnož slouží;
němému výřečnost dá, a výřečným zůstane němcem;
hluchý má-li tu svět, hned skočí a pokřikne ryčně:
jí že náleží svět; neb zná, co se do světa hodí;
nemoudrým mudruje, moudrému však jest hotovým bláznem;
slepému ukazuje, však svou ani nevidí cestu;
rádcem ubohých jest, ale rady pro sebe nemá;
světlem bez světla jest; nebo vidí a nevidí stejně;
rozumem dvoří se vždy, ač hrabe se v pošetilosti.
Žádost nezkrocená jest vždy nevyvážlivým proudem.
Člověče! pomni, co jsi a co všecka vezdejší sláva!!! —
Máš-li cenu svou, tedy pod cenu nedej se prodat:
bláznů je na světě dost, jenž pod cenu prodají všecko.
Dole kdokoli jest, v svém způsobu zůstane dole,
jestli že rozumu dost nemá, by se vynesl vzhůru.
Koukol a sveřepec, jenž se tu žejbruje, nejprvé sběhne,
zdárné i seminčí též zlým nevrhem v podsejtí padá:
dolní všeliký hlas jen za dolní drží se vůbec! —
Darmo se z doliny své ctná poctivost vybrati hledí;
darmo se spravedlivost, když neplatí, o platnost hádá;

darmo se naklopotí, kdo zbytečnou robotu koná;
darmo i ten zpívá, když nikdo ho slyšeti nechce:
byť by i český hlas pronášel uprostřed Čechů.
Zda se tu žaludek ptá: je-li pečeně z Čech čili ze Švab?
Darmo tu růže ktve, když času, by vykvetla, nemá;
darmo se veliký muž, aby maličkým zpomohl, snaží;
darmo i sám voskář leje svíčky, by slepému svítil;
darmo tu hroznové jsou, kde lehoučké nestačí mléko;
darmo i slunce tu jest, když lidé ho nemohou snesti.
Chytrého jaký je stav, když se sprostým zápasit touží?
Nejprvé myslí, co jest a co ten, koho k zápasu volá:
silu vyměřenou vydá, a se opatrností
opatře, všelikou ctnost jen k vlastnímu užive zisku.
Svět zná potřebu svou a tím se i opatřit hledí:
aby se v pochybnostech ohlásil, co nejlépe může.
Krám svůj každý tu má: kdo vábně vyloží, prodá.
Hříčky i dětinské jsou, když dobře se vyloží — statné.
Mužem na světě jest, kdo zná v čas zůstati mužem,
svět tak daleko má, jak pohodlí uloží meze.
Tak pronáší se svět; tak kráčí a podobně jedná! —
Lidské živobytí však krátkou vine se stezkou:
proč bys, člověče, pohrdal tím, co ti k dobrému slouží?
Krátký tu pomine čas a věčnost nastane dlouhá;
víme, co dnes tady jsme, však známe-li, zítra co bude?
Krásný a příjemný sen trvá jen do času spaní:
to když pomine, sen jest snem a přestane zdání.
Pomine konečně svět i všecko pohodlí jeho:
člověku nastane žeň, aby klidil, čeho si nasil.
Všudy-li smotlachu sil, tedy pšenice nemůže klidit.

Jméno krásné si dej, však ctností se krásiti přičiň:
jméno je pro tytul tvůj a název pro zaplať Pán Bůh.
Jinák má-li tě svět, již věř, že chodí si lichou:
sláva a čest prázdná, co v masopust šatí se směšně.
Mužem-li jsi, oči otevra seber a postav se mužně.
Chlapci-li věřiti chceš, že tě kolebkou přivede k spaní?
Přidá, pakli že chceš, i cumel vyborně sladký,
učiní také, že sám ti ho do huby dá, a to dvorně.
Mnohý maličký hoch zná velkého zkrotiti muže:
velký se zapomene a stíší se závorkou sladkou.
Kdo má rozumu s to, však zná, co je dělati s cumlem;
běda člověku však, když ním se i pyšněti míní;
nebo se v nahotě své okáže a vyjeví moudrým.
»Správce pokolení zda mohl by bez toho býti,
cumlem aby si dítky své sám nevychovával???«
Toho že potřeba, ví, však zná se i v rozdělování:
němým vrátí se řeč a hluchým vetře se hlučnost;
bláznům mluvnost se dá, aby mluvili, jim co se hodí;
slepým se podají bryle a hned svou slepotu uzří;
na rozum kdo by tu čuměti měl, ten rozumu nemá.
Rozum je tak, tak, tak: nebo raději řekněme takto:
»Vidíš-li, Vojtišku, ten obrázek a co se tu staví?« —
»Vlast nám zemřela, my jsme svědkové jejího pohřbu.«*
»Máš-li co dobrého, drž, a co tobě se nehodí, svrhni:
nejprvés předmětem svým, pak všecko ti podvrhem slove.

* Viz C. k. vlast. nov. číslo 50., r. 1815, a Zvěstov. díl I., str. 91.

Na sebe kdo by tu zapomenul a si předložil jiné? —
Každý se nejlépe zná a nejprvé miluje sebe.
Láska bližního jest: když z ručky se do ručky plichtí.
Mohu-li milovat to, co mi ve všem na škodě stojí?
Osoby šetřiti té, jenž mne se šetřiti zdraháš? —
Nač bych kalich svůj měl zprzněti patrným jedem?
Šelma že šelmou jest, když znám, tedy šelmy se zbudu,
zůstanu při cestě své, jenž přivodí k spokojenosti,
zbavím se závorek všech, když k štěstí mi nemohou
sloužit.«
Takovou svět zpívá a vede se k pohodlí svému;
ctností všecko mu jest, co ho k časnému přivodí zisku;
velebí Hospodina, že mu dal dnův veselých dočkat;
pakli že těch nemá, i snadno by zlořečil jemu!!!
Svět buď, jaký si buď, jen v něm když obstojí dobře.
Tak světská převrácenost dí a k záhubě chvátá.
Kdo jsi na světě sám, bys s druhými v spojení nebyl,
vystav si v povětří chrám a buď tam pro sebe Bohem;
pokudž na světě jsi, hleď zákon a šetřiti slušnost.
Právo obecenství nechť závorkou zůstane všechněm:
člověk svobodu má, by činil, co se mu líbí,
v tom však obmezen jest: aby právu se zákonně podal.
Člověče, buď čím buď, však bližnímu na křivdě nestuj.
Chceš-li opravit svět, hleď prvé se opravit světu:
z nádobí čistého chutnější jest, když čistý je, nápoj;
cukrové na smrdutém vždyť talíři nehrubě chutná.
Ctnost když ve ctnosti jest, jen vlastně se jmenuje
ctností,
jistým i prostředkem jest, aby štěstí bylo tu s námi.

Člověče, čiň co čiň, však konečně dohledni k konci.
Účinek vyvede věc, když opravu v opravě pozná.
Vždyť jest na nebi Bůh, jenž zná, co je pravého v lidech:
všechněm i odplatí tak, jak každému náleží skutku.

Takhle to máme.

(Nový zvěstovatel 1817, díl II., str. 136.)

Na Novém Hradě jest zvyk, že se měšťané z lakomství perou;
odkudž vznikají sváry a pře, jimž konce tu není.
Jak jest nešťastný, kým jen vládnou náruživosti!
Bohatý troup, tomu věř, že se v poklidu obmezí sotně:
hodnost a ctnost, prý, panuje tam, kde jest bohatství dosti;
sprostnost a chudoba ctná jen vzbuzují ošklivost jeho.
Protož i ctnosti strom se tu nehledí — nemaje vzniku.
Svárlivý duch tak jízlivý jest, že se rozprasí vůkol.
Osady pán o to dbal, by se mír zase do města vrátil.
Nemoci ohledav srst, dal těkavým litého Švába
za sudího. Jak nám se tu zdá, že se neslušně děje,
když sudí nerozumí, co se rozhodu[a]) předloží jeho.

[a]) Rozhod (eine gerichtliche Entscheidung). — Kyž si to mnohý právník pamatuje! — Aby nezapomenul, radil bych, by si to slovo do knihy, kam športule vnáší, poznamenal, však ať dá dobrý pozor, by nenapsal rozchod. Rozchod jest to okamžení, druhdy delší chvílka, když strana po skončeném soudu od zástupce svého s prázdnou kapsou, klejíc a plísníc, se rozchází. Jest ve všem na světě rozdíl a toho jest třeba šetřiti.

Častěji v příhodě zlé zlý prostředek působí dobře.
Lakomci rvali se zas; hned povstalo na koše soudů;
radní síň ani nestačila, co tu naběhlo pánů,
žalovat žádajících. I počali mluviti svorně,
sotva se rozkřičeli, již do sebe zbírali důtky:
znáhla se závist a zlost mezi sbor ten vmísila ryčný;
kdo měl na vačku víc, ten jal se vzdorněji křičet;
z křiku strhl se svár, až i povstala pranice pěstná.[b])
Bohatý Hladolet zub, nímž málo co dobrého jak živ
zemlel — pro lakomost —, byl pohřešil jeden i druhý;
na bradě trudovité tam přibyla kostlivci boule;
vypuklý nos, nímž Drahomil častěji na chudé founěl,
nehty zhanoben tak, že ho bradýři svěřiti musil;
ucho k úrokům tklé, však ku prosbě chudoby hluché,
ránu nebezpečnou si ze síně přineslo domů;
k zisku hledivý zrak zlou pohromu na očích trpěl;
na příjem lakotný prst vychvácen a do škody vložen;
jediný — (z tolika!!!) pán[c]) byl rád, že se osoby jeho

[b]) Salustius tento kratochvílný šerm pugna palmaria, nejedni pugilatus, Řekové ἐστρακίνδα a Švábové: das Ritterspiel jmenují. Řecký význam se k německému nejlépe hodí. Viz Homerovu Iliadu, část druhou, v Praze nákladem Fr. Melantrychových dědiců, léta Páně 1999 na str. l. c.

[c]) Dle zetlelého rukopisu tohoto starožitného města se vlastně nevědělo, jak mu říkají. Učený Congius in famil. Byzant. c. 28. p. 174. nazývá ho Αγαθων Μωραβων; náš pak Asseman T. IIII. orig. Slav. p. II. cap. III. an. 13. a vedlé něho statečný Polan Okolsky T. II. orbis Polon. p. 306. Stransky reipubl. Boh. c. 2. §. 9. — Goldast. in appendice documentor. de reg. Boh. N. 2. a ostatní s Hájkem a Bečkovským ho jednosvorně Hruštinou z Hrošky jmenují. Kdo by tolika důkazům nevěřil?

neštěstí vystříhalo, ač z hlavy mu prchaly vlasy.
Ten byl bohatý tak, že kdyby mu z každého groše
skrovničkou krůpěji vzal, celý dům by se sirotčí krví
na dobro obarvit moh a ještě by pro paní zbylo.
Na hřbeti nosíval měch, kde nářek a proklení skrýval;
po předu děravou síť, kudy svědomí pomalu trousil.
V přísloví vzalť jest své: Jen pánům peníze patří;
sprostému člověku však jest hloupé svědomí dobré.
Šatlavník nástrojem svým byl přinucen vybiti poklid.
Zůstalo na bojišti: tři čamrhy, půl koše vlasin.
Pro ty se Hruština však, když uslyšel, chroptaje vrátil:
»Dám si je do podušky, snad konečně s pokojem usnu.«
Řekl a s kořistí tou k svým zavřeným pokladům chváta!.
Druhého dne, když uslyšel pán, co se na síni sběhlo,
k soudu povolal všech, však připustil každého zvláště;
každý mu povídal svou. I nechal je do syta mluvit!
Chropotem, když ustál, dí sudí: O pšemilý pšítel!
Seli mít sout? — snám šesky to ne, snal nemesky prafí,
sel tam prokurator, dal penyze, nemesky písal.
Každý se lek, když takovou řeč z ust sudího slyšel.
Ustydla k rozepřím chuť a každý se vyrovnal doma,
boje se nemeskych praf. I panoval obecný poklid.
Od toho dne[d]) se tu vzal ten pochvalný zvyk, že se sází
v Čechách pro pokoj ten, komu dosti je: — po česku jísti.

---

[d]) Georg. Prag. in dissert. de orig. Hunnar. p. 6. klade rok 845, však vedlé Annal. Fulden., pak Dittmar. lib. 3. p. 60. má rok 889. Degnignes hist. de Hun. T. I. part. II. p. 31. týž

Dva rybáři.

(Z řeckého)

(Nový zvěstovatel 1817, díl II., str. 186 n.)

Dvěma rybářům byl svěřen k lovení rybník.[a])
První založil v tom svou práci, že očistil vodu
od bahna, neřádův, jichž některý váhavý správce[b])
za mnoho nahrnul let; však druhý si počínal tak, že
čistý zakalil proud, pak bahno i rozmnožil neřád.
Hleděli na sebe; však své každý rybičky vábil.[c])
V proudě přirozeném že se plované vesele sešli,
mrzelo Kalivodu; hned zlost, pak žehřící závist[d])
v srdci se kořenila, že i konečně rozlili ocet.
Správci se přednesla pře. I první se omluvil takto:
čistý živel byl, když z vůle vynikl Páně;
bahna a neřády jen po čase nastaly; Tvůrce

---

rok, ano i tu středu, po jakémsi na Kropáčce vítězství i hodinu na celém orloji dvamecitmou jmenuje. A tak jest naše víra bezpečna.

[a]) V předležícím rukopise mám: κυλίστρα, to jest kaliště. U starých pronárodů bývalo mnoho slov obrazem.

[b]) A ti dle řečtiny, z níž tuto báseň věrným překládám pérem, μεγαβοῶντες slouli. Pro ně na ten čas dosti důstojné jméno!

[c]) V řeckém stojí βατράχιον. Ale za našich osvícených časů, kdož by se s žabkami meškal!

[d]) Ὁ ὀλαγμός. Aj, jaký to rozdíl mezi způsobem tehdejších a nynějších rybářů! — Nyní si z Jidáše vzali příklad: po předu líbají, a po zadu drápou; čím větších oukladů, tím více úlisnosti. Marná bez vnady léče! —

čistý a přesvatý sám dal mokřinu beze vší vady;
tam kdo uvodí kal, ten Boží na odpor vůli
jedná. Druhý se smál, řka: Nám to je veliké štěstí,
ryby že do kalu jdou! — vždyť tam je zahrnem snáze.
V tom se srozuměli, že správcovi z každého lovu
tučného kapříka[e]) dát chtí. Od téhož dne kalí oba.

Ďábel.

(Vlastenské noviny 1818, list 15., str. 60.)

Naši hříchové jsou jen vlastně ďábelský život:
odejmi od lidí hřích a nebude trvati ďábel.
Sílen člověku hřích, když upne se v náruživosti;
kde však ve svém ctnost, tam plzké je ďáblovi místo.
Člověk křehkostí svou dost často se v rozcestí octne:
k dobrému vede ho ctnost, a smyslnost k mnohému zlému.
Jaké účastenství má nepravost s spravedlností?
Ctnost kdo rozptýluje, ten v zkáze se patrné vzkládá:
bez ctnosti množí se zlost a ve zlosti ďábelství všecko;
náruživost slepá jest matkou ke zlému věrnou.
Ďábel již tedy jest každá zlá smrtelných vůle,
kteráž k ohavným nečistotám a k neřesti svodí.

---

e) Μολουρίδες. Co se Řekům, pohanskou slepotou raněným, hodilo, pro nás se vždy nehodí. Mně jest alespoň skrovný kapřík milejší, nežli kolik kop žabích vajec. Ostatně přijde také na chuť.

Novoroční dar.

(Vlast. noviny 1819, před 1. čís.)

Satyryk

aneb srdečné rozebrání všelikých smutných i veselých pravd. K prospěchu a jistému zpomožení všech, nyněj šího vzdělaného věku skutečně a bolestně, vesele a smutně, volně a bezděky, sudou i lichou prostředně trpících, drobných i hrubých, jakéhokoli stavu a povolání, přece však vzácně a mnoho vážených — salva venia — bláznů.

Non hoc ista sibi tempus spectacula poscit! —
Virgil. L. VI. v. 37.
Moudrost moudře se má, když zbaví se zardění nevčas.
nebo:
Blázen blázněním svým jen včas se tu pánovi líbí! —
Ten když pomine, pán však čerstvého najde si blázna.
a tak dále.

Všeliký na světě pták svou původní písničku zpívá,
nedbaje na přízvuk nic, jen když se mu písnička zdaří:
k písničce pravidlo má, aby nejprvé pro sebe zpíval.
Hana s pochvalou vždyť se tu potažně na sejtě točí.
Sitko nástrojem jest, jak k rozumu stačejí ruce.
Někde je rozumu dost, však k účinku ruce se krátí:
častěji dlouhoruká moc krátkého rozumu bývá.
Svět vždy troudí se tak, jak jiskra mu připadne
k troudu;

často je příčina troud a druhdy i příčinou jiskra,
ohně proč se tu křes ani nemohl dopídit stvůrný.
Troud jest dnešního dne věc účinku nevyhnutelná:
marnýť bez troudu křes a bez křesu nejisté světlo;
bez světla cokoli jest, však na slepou hraje si bábu! —
Všeliký na světě pták svou původní písničku zpívá,
nedbaje na přízvuk nic, jen když se mu podaří hříčka.
Příčina v účinku svém, ač někdy se nevidí, vězí.
Soják hezký je pták — však světu jest v potahu hezkost;
škůdlivec od škody jest nazván — tak smejšlejí mnozí;
škodí-li osobně však, kde ví se, že mohl by škodit?
Vlastnost účinkem svým jeň vlastně si vybude jméno.
Hejl v svůj vede se cvrk, když potravy zásobu vidí:
všickni způsobem svým vždyť do světa cvrčeti chceme.
»Hejl tedy obrazem jest, jak do světa sluší se míti;
barvou dvoří se svou, a že bez zpěvu, dvoří se také.«
Vznešenou povahu má, když z cizí sě vydrží špíže.
Ptáka kdokoli máš, o to dbej, aby, může-li s to být,
písničku švitořil tvou; když nic, tedy švitoř ty jeho:
písnička písničkou jest, když zdárně se prohodí světu;
mnohý důstojný pták, jenž sice by za grešli nestál,
za sto se postaví hned, když zná vhod zazpívat času.
Pakli se v svém nezná, nechť najme si někoho z pánův:
v hodnosti dá se mu krm a v kleci se vysedí švarné;
štěstí dovrší své, když dovede ptáčata loudit,
kteráž cvrčením svým jsou pánovi k dobrému zisku.
Jediný volavý pták jest nad sto letících lepší.
V tom kdo nechce se znát, hlas ten svůj nejlepší zmaří:

povrchní váží se Proč, a Co veliké
pod sejtem léží!! —
Všeliký na světě pták svou původní písničku zpívá,
nedbaje na přízvuk nic, jen když se mu podaří píseň.
Mnohý ztřeštěný pták chce v novém zpívati rouše,
kteréž z hříbu si sám, jak rozuměl, postavil na líc,
nadějí posílen tou, že zvyklost novotou potře.
Novota v počinku svém ač druhdy se výborně mívá,
přece v následku svém, když k dobrému nevede konci,
počte se v zlé a sotva že kdy v svém nalezne místa.
Novota bez potřeby jest svárův
škodlivých tvůrcem.
V nové převleč se jen, když ve starém
nemůžeš dále! —
Věčně-li masopust jest, tedy bláznením ustav si
chřtán svůj.
»Blázen v čemkoli jest, v svém bláznění zůstane
vždycky,«
protože povahou svou dle zvyklosti vodí se lichou:
lichou, protože rád by se nějakým dětinstvím blyštil.
Děti způsobem svým jen dětinskou hledají hříčku.
»Takový neškodí, leč že by náhle se vytrhl ze sna.«
Zdání a radostný sen i moudrého častěji těší.
»Všeliký na světě pták svou původní písničku zpívá,
nedbaje na přízvuk nic, jen když se mu podaří píseň.«
Měsičník povahu svou své zdání i obyčej mění.
»Růže před časem, byť míň voněla, přece je růží!«
Člověk způsobem svým, jak rozumí, světu se vrhne.

Rozsudek s účinkem jde, ač velmi strakatě často.
Kolo že točí se, znáš, však znáš-li i proč se tu točí?? —
Příčina v příčině své jen vládne všelikým kolem;
točení rozumí jen, kdo zná, proč točí se věcnost:*
věcnost potahem svým, však věcí i účinkem vládne.
Vidění v potahu jest, nebo čas má ke všemu brejle;
těm, kdo vyhoví, má v svém okršku vidění jasné.
Mrak i to zatmění jest jen lidským v potahu očím:
dobře vskutku se má, kdo dítětem, třeba i fantou
do světa položen jest, když k stavu se osobní svému,
sobě i záměrem jest, soud obecní polože za hřbet.
»Což tedy obecný soud?« — Jen třtina se klátící větrem:
dnes, ba vždycky je tam, kde vítr ji uložit ráčí;
všudy je na místě svém, kde místo si vybude dobré:
zná-li se příčinou svou, že pánu se účinek líbí,
proč by se na rozum ptal, na to zboží, co potažně platí? —
Co se mi líbí tu dnes, bude záměrem dnešního štěstí;
zvrátí-li zítra se sen, však naleznu předměty nové,
kteréž očerství chut a k novému zaostří zisku.
Člověk proto-li jest, aby sotně se koukolem bavil,
pšenice hledaje tam, kde vzrůstu ni vzniku jí není? —
Černá v okolí svém jen hnízdí a páří se labuť.
»Rozum člověku dán, aby ním v svou vedl se cestu:
cest pak k blahotě dost, jen očí je potřeba dobrých;
těch kdo užive včas, jest pánem všelikých věcí.«

---

* Věcnost, die Eigenthümlichkeit einer Sache.

Se všech sevřený stran má člověk zůstati pánem!!
»Zhoubcem je-li si sám, proč, medle, si na zhoubu stejská?
Všeliký na světě pták svou původní písničku zpívá,
nedbaje na přízvuk nic, jen když se mu písnička zdaří.«
Tvoří-li člověk si zlé čili v zlém již položen bývá?
Povaha náruživá je-li ním nebo vládne-li on ní? —
Bude-li příčinou věc čili stane se příčina věcí? —
Kdo tomu cesty zná, nechť blahosti opraví stezku.
Člověkem, člověče, buď, však v ctném hleď zůstati pánem:
poctivé snažení tvé ctnost konečně uloží v dobré;
Sulcius v nešlechetném i zemdlí konečně panství:
medle, co panství jest, než krásného vidění stínem,
jestliže ctnost čistá všem skutkům po boku nejde? —
Všecko, co marného jest, jen do času marnosti trvá.
Té když uběhne čas, i sláva jí uběhne také.

* * *

Všeliký na světě pták svou původní písničku zpívá,
nedbaje na přízvuk nic, jen když se mu písnička zdaří.
Arci že spokojenost v své hojnosti nalezne místo,
kdo však spokojen tak, aby nějakých žádostí neměl?
Častěji věc sladká, když dlouho ji cumleme, zhořkne;
dobré, každý to ví, že nejdříve omrzí bydlo;
vrtkavost neošitá nás s jednoho na druhé vodí,
však by i vodila dál, než konečně nemůže z bláta.

Všecko, co na světě jest, jen včas se tu užive hodně:
hodnost všelijaká však potažně k věci se mívá;
hodným zůstane pán, když v ctnosti si založí hodnost:
marnost titěrkou svou jen s námi laškuje chvílkou;
neb kdo prohraje čas, i svou v něm prohraje hodnost.
Čas vždy řemeslo své jen pravou provodí rukou;
moc kdo v pravici má, ten arci že vykove věc svou.
»Levice v prospěchu svém vždyť ráda se pravici připne,
váhou aby si tou věc k dobrému pohnala konci.
Věc bude tak nebo tak, jen nám když k prospěchu slouží:
s jara dvoří se strom a zbytečným květem se pyšní;
dospělé leto si však květ k ovoci vybére statný;
podzimek podaný list dá za hříčku každému větru,
aby je přes matku, ba i přes zrak vynesl lidský.«
Výše-li vítr je hnal, tím hloub svým upadne časem.
Pánem tedy je čas, nebo ziskem všelikým vládne.
»Všeliký na světě pták svou původní písničku zpívá,
nedbaje na přízvuk nic, jen když se mu vyvedou ptáci.«
Dán však na hlavu taz: když oudové nerovnou spřeží
k svému vedou se zvlášť a o hlavu nehrubě dbají,
zda v té směsici zná, jak hodně je zůstati hlavou? —
V hlavě je zrak i sluch i čich i výmluva také;
hlava jakožto pán má pod sebou tělesné oudy,
kteříž polohem svým jí slouží — v podvrženosti:
hlavou tělesný stroj se hýbe, a bez hlavy mrtví.
»Hlava pánem jest, když zná v čas hlavně se ozvat«.
Pán však základem svým a údové podkladem jeho!
Protož pod brky své shromážďuje, jen co mu vhod jest:

pro něho svět trvá a pro něho narostly houby;
vším jest u sebe sám, a bez něho všudy je pusto.
Vášně i náruživost jsou základem velikých ctností,
v nichž by se moc nizká ani nemohla udržet chvílkou:
nestatečnost blbá, ač vznešeným pudí se ostnem
ke skutkům dokonalým, však bez moci pozadu usne.
Svět když k šalbě se má, vší mocí se k záměru tlačí.
Pán když uloží věc svou včas, jest skutečně pánem,
leč že by příhoda líp své znala si uložit panství.
Břích jak pro tělo jest a titěrka jménem se krásí,
tak jen dokonalost v svém okršku postaví hodnost:
blázen, dej mu i stříbrnou karkuli, učiň ho rádním —
ozlať ho po čele, zbarvi mu tvář, však zůstane bláznem.
Duše vznešenost svou i v chatrném těle si hájí:
tělesné vznešení má, ach, nejednou chatrnou duši.
Všeliký na světě pták svou původní písničku zpívá,
nedbaje na přízvuk nic, jen když se mu cvrčení zvede.
Pán tedy v potahu jest! — »Jak zná sebe sám nebo čas svůj;
v svém však dobře se má, když v nejistém slaví se hlučně:
obrubou světa je hluk, když s nuznou potřebu stačí.«
Hlučným kdokoli jest, nechť pomyslí, dobře-li hlučí!! —
»Každý se způsobem svým, jak rozumí, do světa vrhne.«
Hluku je častěji dost, však při hluku rozumu málo;
více-li nádoba jest prázdná, tím zvučněji hlučí;
plná povahou svou jen mírně se dotknutím ozve.
Nejednou tropí se křik, když rozum mlčeti káže;

podruhé mlčí se tam, kde rozum křičeti velí.
Náruživost lidská, když měch svůj přeplní, plení.
Jako s vysokých hor kde voda se úprkem valí,
cokoli zastihne, hubí a v spádu se rozpění krátce:
rovně i bouřlivý duch, kde může se opříti, kácí;
kde pak sevřený, tam svou vlastní se rozetře bouří.
Světská velikost vždyť jen světským měří se loktem;
loket všeliký pak i všelijak rukou se bére:
neb kdo měřiti chce, aby vyměřil, po loktě táhne.
Rozum arci že světlostí svou vede na cestu skutky,
však když váží se čin, jak často tu zděraví váha! —
S potřebu bělí se ctnost a s potřebu také i černí;
»časem dospěje květ a v čas svůj ovoce zraje;
moudře-li ten jedná, kdo před časem takové žádá??« —
Rozum návodem hnán svou píšťalou puzeně vřeští:
svět svou píšťalu má i dech se mu k píšťale rodí,
aby se pískalo tak, jak čas, ano potřeba káže.
»Dobře se do světa má, kdo železo za horka kove;
neb když vychladne, dá i práci i vejdělek na zmar.«
Ubohý pištěc, když své nevčas vyloží kousky!! —
»Všeliký na světě pták« — Jest ptákem
a švitoří ptáčně.

* * *

Svět dnes podvrhem svým, však zítra se spravuje
jiným:
»Dnes jen pro dnešek jest, a pro zejtřek nastane
zejtra.«
Záměrem všecko je svým, jen prostředky mění se denně.

Kosa ke pšenici jen způsobným ostří se brouskem:
»Brus tedy pudidlem jest, nebo ke věci působní kosu.«
Zde kdo v rozpaku jest, jak svou si tu vyseče stezku?
»Nejprvé mysl si dej, změř nádobu, ohledej brousek;
to když na sebe jde, co ti vyrostlo, posečeš chutně.
Ve věci roztržité jen mysli je potřeba stálé.«
Mysl nestálá se ze skutků vrtkavých jeví:
muž když nemužem jest, snad peprným zhojí se lekem?
Věz, že peprný lek i každému žaludku zdravý.
»Peprný díš?« — V zlém jest, kdo léčí se v bolestnou chvíli
naruživě a pepře si dá víc, nežli mu třeba.
Tělo v složení svém jest otrokem, žaludek pánem:
všecka od něho moc vychází a životní tělo!
Bez něho tělesný stroj, ba i obrový, mžiknutím shrkne.«
Sladká směsice však i silnému žaludku škodí:
sladkost pro děti jest, a koření pro muže roste.
»Světu se zpomůže tam, kde způsobnost jeho se uzná«.
Pročež lékařství ber, jak z zkušení káže ti rozum:
nevčas výborný lék jest člověku trávícím jedem.
Světská světským chce jen zdárně se lečiti nemoc;
tělo k tělu jde, však mravnost k rozumu sáhá.
Mravní mor jest vrhem svým vždy nejstrašlivější.
»Nemoc i lékařství své jen z času si vybude jméno:
Krom času lékař a lék jsou zbytečné potřeby v domě;
zdraví neprospějí, a přec vyprazdňují měšce.«
Svět tedy nemoci své jen zvláštního lékaře hledá;
není-li moudrého zde, i Černila vezme si z nouze.
Dověra častěji víc, než umění lékařské léčí.

»Mravnou nemocí však jak duch, tak tělo se hubí.«
Člověka v spojení svém i mravně i tělesně mějme:
Mravnost bez těla nic a bez mravu tělo je mrchou.
»Mravnost neurčitá však sem tam často se klátí,
ježto by pohnutkou svou jen přímou běžela stezkou:
proto i pepř a sůl jak tělu, tak prospěje duchu;
obojí vlastností svou, kde naleznou neduhy, lečí.
Moudře-li ten jedná, kdo pernému léku se příčí?
Perníkem bude-li s to, aby zkvašený usadil rozum? —
Věčně-li veliký pták má navyklou písničku zpívat,
kteráž přízvukem svým již z dávního uběhla zvyku? — —
Již tedy mluviti čas, zrak mdlý nechť zostří se jednou!
Důtklivý spis, jejž satyrou nazvali předkové moudří,
tresce neslušnost, však tají osobu, povahy křivé
uvede v smích, ctnost hájí a ctí; tudy k mravnosti vede.
Žeť pak svět všudy má, čemu chutně se zasměje moudrý,
co z toho? — Vždyť i moudrému dost se tu vysměje blázen,
jenž jako veliký pták svou původní švitoří píseň,
nedbaje na slušnost nic, jen když se mu písnička zvede.
Koho se dotekne spis, ten arci že kysele hledí;
skladatel bez viny jest; nebo raněné osoby nezná.
Lehkosti, jichž všudy dost, si samochtíc vrážejí střely.
Bodnutí zahojí hned, kdo mravný vykvasí neduh;
mravně kdo zdráv, můž bez strachu hrát si i střelami těmi.

Dokud troudí se cit, jest znamení potěšitelné —
naděje opravy. Cit když otupí, po mravích veta! —
Satyryk důvtipem svým víc mravnému prospěje světu,
nežli i ten, jenž zásluhy ctné v svém plemení měšci,
chudobu zákonem tře a se bohatí nástrojem tímto,
uhne pravidlem však, když musil by zavadit o své.
»Zákon proto je dán, aby lidskému dobrému sloužil:
moudrý v nynější čas jen výnosným uměním moudří.«
Takovým ohlavem svět, ach nastojte! vodí se dávno.
Může-li satyryk tvůj, když tomu je tak, se tu
ozvat? —
Víc než ten, jenž krásí se tím, co bližnímu pobral;
nežli i ten, jenž pro velký nos rád soustruje brejle;
pravdu zakalí, leč pak vylíčí tak, že se líbí.
»Mistrem v řemesle jest, kdo rozumí řemeslu svému.
První ke věci krok, když řídí se opatrností,
žádanou užene věc a k zištnému přivede konci:
ten, kdo počne si v Ach, věz, druhdy že uvízne
v Ouve! —
Ne však uměním vždy, i příhodou stane se mistr.
Mnohý mudruje dost, však hluchým a mudruje slepým:
pakli že drsnatě jde, i zub svůj srazí si někdy.
Když tedy všeliký pták svou původní písničku zpívá,
kdokoli na uši zdráv, nechť přízvuku rozumí jeho.
Proto-li satyryk má, když bez brejlí užívá zraku,
mlčeti tam, kde lékaři dobrému mlčeti nelze?
Satyryk rozumem svým jest opravcem porušenosti
mravů a proto se vážiti má, že k dobrému vede:
víc než vznešený pán, jenž v svědomí pokoje nemá,

ačkoli švarný ho řád všech veřejných výčitek sprostí;
nežli i ten, jenž pána i čeledě směsičně šidí
mistrnou chytrostí svou — dle služby a úřadu svého.
Nežli i bojovník ten, jenž přeslici na místo meče
na pravý zavěsí bok a se k pokojným udatně mívá;
kterýž uměním svým ctnost hyzdí a nepravost krásí,
obrazy slaví a ctí, však živého sužuje bratra,
nečisté svědomí své mní penězi očistit svými,
o nichž se ví, že na každém trojníku sirotčí kletba
vězí a krvavé Ach! v tom prokletém pokladě straší.
Nežli i ten, jenž v úřadě svém, maje mluviti, mlčí —
mlčením častěji víc, než mluvením naloví rybář:
rovně i ptáčníka, že mluví-li, rozplaší ptáky.
Zisk již konečně chce, aby všecko se rovnalo k svému.
Cokoli čestného jest, ctnou satyryk obestře chválou;
vetchost uzřel-li kde, jen děravé směje se střeše:
protože vrabčata tam, jak mohou, se nejvíce hnízdí.
Vrabcův na vysokých co tu viděti bez brejlí —
střechách! —
Jest tedy na místě svém, ba ví, než zákoník mnohý,
který bojí se v zákoně číst, aby neviděl zlost svou;
jenž oči má, ale jen k sobě a pro sebe hleděl;
jenž uši má, však jen aby vyslyšel pochlebování;
jenž mluv má, ale cokoli dí, v zlou směřuje stranu;
jenž tělo má, však jen aby v rozkoši volně se páslo;
nežli i ten, jenž čárku hájí, a smazuje řádky:
kopytem, praví se, svým že s Parnasu svrhuje umky,
ježto se vůbec ví, že v kopytě rozumu není;
nežli i ten, jenž za peníz bůžka si upeče k snědku,

štěstí, rozum a ctnost však za ořech děravý dává;
hříčky světí a ctí, ale moudrostí povrhne směšně:
aby si v svědomí zlém jen povrchně opatřil pokoj,
oběti dá tomu, jenž ani zlata, ni mumreje nechce,
protože čistá ctnost jemu vzácnou obětí bývá,
nečisté svědomí pak, byť dosti se třpytilo, — blátem.
Než ten, jemuž svět ani nebesa předmětů tolik
obsahují, aby záměrem svým se tu uložil jednou:
Bůh sám dobrý mu jest, když dá to, co dobrého žádá;
nejde-li všecko mu vhod, všem svatým i udělí výhost.
Nežli i ten, jenž obrazem svým jest podoben lidem,
vnitř pak cokoli má, jen dravému přísluší vlku;
k tomu i užive vtip, aby bližního neslušně tejral;
pálí světlo a šeredí brk, aby oklamal bratra;
uzlík blysknavý na prsou má, aby okřičel oko,
kteréž zdravostí svou, co se skrývá pod uzlem, vidí.
Nemocí všelijakou se svět náš přebídně klící:
tělesnou přemůže smrt, však svět ani nestačí mravné,
aby se opravila a věrně se vrátila k ctnosti.
Světu jest v potahu ctnost: nebo chválí, co chváliti
sladko!
Silný se po slabém tře a chytrý si prostého sedlá:
nešlechetnost svou obranu má, když mrakotou vládne,
neb tudy způsobnost svou jen k vlastnímu zavede zisku.
Rozum položen jest mezi zboží docela cizí,
které se vycliti, však ani svobodně prodati nedá.
Všeliký na světě pták svou původní písničku zpívá,
nedbaje na přízvuk nic, jen když se mu podaří píseň! —
Není-li satyryk již tím mocným lékařem mravů? —

Navyklou zlost tepe, miluje osobu, povahy směšné uvede v smích, ctnost hájí a ctí i potěší smutné. Dobře-li ten jedná, jenž tomu se protiví muži?? —

Dobré připomenutí.

(Závěsek Vlastenských novin 1819, list 41., str. 165 n.)

Již drahně let neviděl otec svého milého syna; nemocí a protivenstvím zlých pošetilcův sevřen, již na to nepomejšlel, aby ho kdy více spatřil. I matka hořem nad nevinně trpícím manželem svým dílem zmořená, dílem i zradou ošemetnou svého milého bratra a jediné své sestry náramně usoužená, z nemoci do nemoci padajíc, snažností vší Boha jen za to prosila, aby prvé nežli svět — ten jí nevděčný — opustí, se synem svým jediným, jen maličko ještě promluviti mohla.

Bůh spravedlivé žádosti člověka, který se v potřebách svých jemu věrně na jeho otcovské lokty klade, uslyší.

Nové soužení a protivenství to nejhanebnější se opět na tuto nešťastnou čeleď uvalilo. Otec, aby svou již dosti trpící manželku ušetřil, po straně vzdychá a tajně rukama lomí; matka se žádnou rozmluvou z hoře velikého ani vyrážeti nedá; dcery nad otcem i matkou přehořce pláčí, Boha důvěrným srdcem prosíce, aby zlost nepřátelskou ze zaslepení v dobré obrátiti ráčil.

I nastane bouřlivá noc; prudkostí zuřícího větru stromy se kácí, střechy se trhají, hřmotem a hrůzou dolu padajíce; nato lijavec hustý se spustí; oheň metoucí blesk vzdáleným hromem v sousedstvu až teskno bouří a lid ze sna vytrhuje. Poctivá čeleď jsouc u všem svém při Bohu a za protivníky své srdečně se modlíc, nepoměla při takové bouři tolik strachu a hrůzy, jako někteří zlého svědomí lidé.

V tom zatluče někdo na dvéře; starší dcera, Vlasta, otevře, a aj — přichozího bratra svého radostně obejme. Otec i matka okřeje, radost traplivých starostí mračna protrhne, jasné nebe po celém se rozestře domě a nešťastná čeleď uprostřed venku vztékající se bouře blaženým potěšením oplývá.

Vždyť laskavý Bůh, když s věrným jeho dítětem nevěrný svět co nejhůře hraje, jemu nejblíže ku pomoci stojí a otcovskou rukou mocně ho chrání.

Avšak sotva se rozednilo a lapavé bezbožníkův ucho sitku svou nešlechetnou nastrojilo, již se byla pověst o synovém příchodu v sousedstvu roznesla. A co z toho medle jiného pošlo, nežli aby ta krátká nešťastné čeledi sladkost v hořkost jedovatou se obrátila. I na syna hanebně vložena léč, aby se soužení všelijak dovršilo. Tomu však, aby ubohý syn bez úrazu se uhnul, musil rodičů svých radou bez odkladu a v největší tajnosti

zase po svých odejíti. Odešel tedy od rodičův požehnán a pod ochranou Boží, kteráž spravedlivého na všech cestách jeho bezpečně provází, zdráv na své místo uveden. Při loučení požádal svých rodičův a sester, aby jemu něco na památku do tobolky napsali. I stalo se tak. Otec napsal toto

Dobré připomenutí.

Člověk v čemkoli jest, jest ve všem na rukou Božích. Cokoli svět i obloha živí i bezedné moře, všecko, co žije, tu má vždy lásky plného otce, kterýž k sobě se pnoucího rád svou oblaží láskou. Člověk dítětem jest a Bůh všech milostným Otcem: kdo Boha bez otce má, jest ubohé ztracené dítě.

Heslo: Utíkání z Egypta z moci Faraona zlého.

Bohabojnému synovi
upřímný otec
Vladislav.

Potom matka přiložila:

Myšlení matky při odchodu svého syna.

Kdo po cestě svaté ctnosti pout vezdejšího života věrně koná, putuje s Bohem a má otce i matku vždy při ruce.

Marie.

Heslo: Bůh zmaří žádost hříšníkův.

Starší sestra toto do tobolky vložila:

V každý čas
srdce hlas
od srdce do srdce zní.
Vzdálení
pomnění
v lásce i sjednocuje.

Bratru svému milému
upřímná sestra

Vlasta.

Mladší pak sestra připsala:

Od nás do světa jdeš? — buď tvé si tu zajmeme srdce, nebo naše ti dám v bratrské sjednocení.

Lidmila.

Heslo: Není na světě takového neštěstí, aby Bůh člověku z něho pomoci nemohl.

Ohlas.

(Čechoslav 1823, č. 20., str. 154.)

Vezdy pláči, vezdy darmo kvílím,
nikdy ducha přece neposílím;
krev mne jenom těší, strašný tábor —
vše pak zmizí, zvolám-li jen: L á b o r!

Rozkvete-li slunce, ranní záře,
zardí-li se plesem moje tváře,
ó, tu letím v stíny pode jávor —
plesám, neb i se mnou plesá L á b o r.

Vidím-li kde krásnou, ctnostnou holku,
vezdy myslím hnedky, bez okolků
na sňatky a na růžový fábor —
neboť napadá mi ženich: L á b o r.

POZNÁMKY.

EPIGRAMY.

Divná zvěda. Podruhé tento epigram byl uveřejněn beze změny v Kraméríusových Vlastenských novinách 1815, list. 10., str. 47. — Na konci v. 1. otazník.

Poznání sebe samého. Ve v. 5. tištěno: *na* vzdory (odděleně) věků však.

Schlubný šel krále vítat. Ve v. 1. za příteli můj otazník; *T*ak (veliké T).

Hrdý Čech. Ve v. 1. tištěno: *z*právce; na konci v. 4. čárka.

Člověk zůstává člověkem. Ve v. 1.: m*n*ě, patrně chybou tiskovou; včer*á* podle lidové mluvy.

Na novináře. Ve v. 2. před nebo dvojtečka; ve v. 4. tištěno· zvěčšilo, asi zvláštnost Prvotin.

Paření komu zdrávo. V. 1. Sulcius viz Úvod.

Na Zdirada. Na téhož. Tyto dva epigramy byly uveřejněny anonymně v Prvotinách 1813, str. 184. Vedle Heka mohly by míti za původce ještě Jos. Liboslava Zieglera; oba totiž za této doby užívali jen antických meter, ovšem podle principu přízvučného. Ziegler se však obmezoval jen na hexametr a elegická disticha, kdežto v prvním epigramu jest užito strofy sapfické, význačné pro Heka. Také myšlenkově svědčí obsah pro auktorství Hekovo, zejména v epigramu druhém. Kromě toho za této doby Ziegler každou sebe menší maličkost podpisoval. M. Zd. Poláka Hek poznal v Dobrušce a zpřátelil se s ním. — »Na téhož« ve v. 2. tištěno vlas*ť*, což jest asi jen zvláštnost Prvotin.

Ženění. Za v. 2. otazník. Táž nepůvodní myšlenka byla zpracována a znovu otištěna anonymně v Prvotinách 1813, l. 48., str. 206. s názvem »Veliký Vojtěch«:

Vojtěch postavy veliké jsa, tak malinkou ženu
uvedl do domu; hned každý se do smíchu dal,
řka, že je taková spřež divná velice. Dí jim:
»Kdo má mít věc zlou, nejmenší uchopí rád.«

Vydavateli na prenumerací. Otištěn ve zvláštním čísle Vlastenských novin 1815 z 1. ledna před 1. listem. Hek nepodepsán, ale celkový ráz svědčí pro jeho auktorství.

Zastaralá nemoc. Tento a následující čtyři epigramy jsou anonymně v listu 3. Vlastenských novin 1815. Hek je podepsán při básni předcházející, kterou snad redaktor přemístil. Básník se asi podepsal jen pod posledním příspěvkem, ale Kramérius jej i s podpisem dal jako první. Pro auktorství Hekovo uvedených pěti epigramů svědčí jednak vnější forma, jednak jméno Sulcius (Sulcík). Kromě toho třetí z těchto epigramů (»Zpěv Prstynkův«) byl znovu otištěn v Prvotinách 1815, l. 38., str. 304. s podpisem Hekovým.

Zpěv Prstynkův. Ve v. 1. tištěno *P*rstynek, ve 3. s p (malým); v. 1. tištěno: *hůlákal*, asi chybou tiskovou, ve v. 2. za výrazem pod stromem je čárka; za 3. v. vytištěna tečka místo dvojtečky.

Pokřik z omylu byl znovu otištěn v Prvotinách 1816, str. 309. anonymně. Ve v. 1. tištěno: krčm*ař*; ve v. 4.: *vždy*.

Zisk. Tato gnóma známého obsahu byla znovu opakována v Prvotinách 1815, l. 16., str. 96. též beze jména Hekova, ale ve znění trochu pozměněném: v. 1. místo: kterýž všecko zní: an vše, co se a ve v. 2. m.: co mu tištěno: jemu.

Povýšenému slamotrusovi (tištěno: *S*lamotrusovi) ve Vlast. nov. 1815 podepsáno jen H. S celým jménem Hekovým bylo znovu otištěno v Prvotinách 1816, l. 26., str. 207. Tam na začátku chyba tisková: Se ptals, proč? — Po otazníku tištěno malé písmeno: žes.

Podivná otázka. Ve v. 1.: *V*rátného, ve 2. malým v.

Peklo. Znovu otištěno v Prvotinách 1816, l. 37., str. 295.

Utěšení. Ve v. 4. psáno: Český.

Proč dívka plakala a následující dva epigramy nejsou podepsány. Třetí z nich, »Naděl Pán Bůh« byl znovu uveřejněn v Prvotinách 1815, l. 17., str. 103. se jmenem Hekovým. Pro auktorství Hekovo svědčí obsah, forma i řeč těchto tří epigramů.

Jak času užiti. Ve v. 1. tištěno chybně: dum.

Naděl Pán Bůh. Ve v. 1. před že není čárky; ve v. 5. za mluvil tištěna čárka, na konci v. bez čárky.

Jak Sulcius hosti zůve. Báseň otištěna anonymně; za práci Hekovu se hlásí smýšlením auktorovým, formou i jmenem Sulcius. Před tímto epigramem jest otištěna báseň »Pláč mladé vdovy u hrobu svého manžela« od Terezie Vlasty Hekové; patrně obě práce otec dodal do redakce najednou. Po případě by mohlo býti zpracování od Vlasty Hekové. — Ve v. 3. a 4. tištěno chybně: zustati, všude jinde však bývá vždy: zůstati.

Smutek. Ve v. 1. tištěno: politůjte, jak se tehdy častěji vyskytá tištěno podle starších knih; ve v. 4. a 5.: vždyt chybou tiskovou; ve v. 4. tištěné potěšilé je zjevné přepsání m. pošetilé.

Párek. Znovu otištěno anonymně v Prvotinách 1815, č. 12. a 13., str. 86. (ve Vlast. nov. 1815 auktor označen: H-k). Ve v. 5. v Prv.: vždyt moudrý vyhne se bláznům; ve v. 7. za prose v obojím znění dvojtečka.

Au a ou. Před tímto epigramem ve Vlast. novinách 1815, č. 22., str. 97. je prosaický článek

Kdy novoty třeba.

(Tenkrát bez satyry.)

» — » — » — » I máme tu zajisté na rozmyšlenou, jak bychom se dobře potázali, vyvyšujíce ohlaženou starobylost vedle práva obvyklosti nad všecku uprostřed nás vynikající novotu; čili slušněji se máme, činíce to naopak.

Nebudeť však mnohému začátníkovi, jako k vystraze, připomenouti zbytečné: že každá bezpotřebná novota vzniku jazyka již tím velice škodí, že ho v zrůstu svém obmeškává.

Vůbec přijaté pravidlo mluvení i psaní, zůstaň tak dlouho v způsobu svém, dokud ho jistá, od dospělých osob zdravě uvážená potřeba v něčem opraviti nekáže.[1]

Vladislav.

Smíření. V poznámce míněn překlad *Jos. Liboslava Zieglera* proslulého výchovného francouzského románu Fenelonova, »Příběhové Telemacha, syna Ulysova«, část I. r. 1814, č. II. 1815. Obsah 13. knihy překladatelem podaný zní: »Idomen vypravuje Mentorovi o své důvěrnosti k Protesilovi a zchytralostech toho miláčka, kterýž se s Tymokratem umluvil, jakby Filokla zkazili a sami zradili« ...

Nedoslechnutí. Ve v. 1.: ke mn*e* (snad chybou tiskovou).

Nezvyklý kůň. Uveřejněn anonymně; pro auktorství Hekovo svědčí smýšlení, metrum i slovo Popelka.

Odpověď. Chyby tiskové: v. 1.: přiteli; v. 5.: ze skutku (m. -ů). Věta ve v. 1.: jako si žádal není oddělena čárkami; ve v. 2. za uslyšíš rovněž není čárky; v posledním v. za tam není čárky.

Všelijací blázni. Ve v. 3. tištěno dohromady: pročto — asi chybou tiskovou; ve v. 4. věčšího, zvláštnost Prvotin.

Vrchnost. Otištěno s chybami tiskovými: v 1. v.: vrchnimi, ve 2.: pomoci; Umkám, Uměna, Uměny všude tištěno velikým začátečním písmenem; ve 3. v. tištěno: Ne jednou (odděleně). Báseň byla znovu otištěna v Prvotinách 1816, č. 21., str. 166.

Dvořané. Znovu tento epigram otištěn ve Vlast. nov. 1815, č. 50., str. 220. V. 1. ve Vlast. nov.: podobni, v Prvot.: podobní.

---

[1] Jestli se, Čechové! budete rvát, já Sulcius, věřte,
vašemu rozdvojení srdečně budu se smát.
Sulcius svým a své Popelky
mandatario nomine.

Týká se to patrně nového pravopisu, který byl zaváděn v Prvotinách od 1814 — vedle jiných novot též *ou* místo starého *au* — a od většiny starších spisovatelů odsuzován.

Rychlá zvěda. Znovu otištěn v témž čísle (50.) Vlast. nov. 1815. Ve Vlast. nov. na konci prvního verše středník.

Falešník peněz. Znovu otištěn v témž čísle (50.) Vlast. novin. 1815.

Proměny světa. Ve v. 2. slovo *na opak* tištěno odděleně.

Spravedlnost. Znovu otištěn ve Vlast. novinách 1815, č. 50, str. 220. Ve v. 2. v obojím znění tištěno chybně: *ji*.

Náhrobek. Znovu otištěn ve Vlast. novinách 1815, č. 50., str. 220.

Nemožné přátelství. Ve v. 1. před spojkou že čárka. Po otazníku malé písmeno (*není*).

Napana **** v ****. V. 1. tištěno *jménoval*, ač jinak v Prvotinách 1816 délka samohlásek nebývá označována.

Domácí prostředek proti traplivé milosti. Ve v. 1 tištěno: svrask*o*lou, asi chybou tiskovou m. svraskalou.

Dobrý zpěvák. Ve v. 1. tištěno: *P*ánovou. Myšlenka tohoto epigramu jest rozvedena v »Satyryku«, »novoročním daru« k r. 1819.

Škudlivcovo cvrčení. Ve v. 1. tištěno: *Š*kudlivce (velké *Š*), v následujícím epigramu v nadpise však malým; ve v. 2. před jak čárka (nesprávně).

Ψεῦδος (tištěno Ψευδος; po česku = lež). Ve v. 3. tištěno odpírá; patrně chybu grammatickou i metrickou (m. odpírá) je připsati na vrub redaktora Prvotin nebo jeho korrektorů; Hek dbal přísně pravidel metrických. Epigram byl uveřejněn anonymně; pro auktorství Hekovo svědčí jména Sulcius a Popelka, metrum i smýšlení básníkovo.

Na známého. Na konci 3. v. dvojtečka; ve v. 4. *s*rojily m. strojily (chybou tiskovou).

Láska k vlasti... Podobné myšlenky Hek vyslovoval i v jiných básních. Ve v. 6. a 8. tištěno: vlas*t*, což byla zvláštnost Prvotin.

Laudon. Ve v. 2. před zdaž dvojtečka, ve 3. za Laudon není čárky; ve v. 3.: skušený.

Epigramy »Na známého«, »Láska k vlasti častěji od žaludka pochází« a »Laudon« byly v Prvotinách uveřejněny anonymně. Auktorství Hekovo lze dokázati ze stejných myšlenek, vyjádřených podobně v jiných básních, i z metra. Kromě toho jsou s nimi spojeny pod společný název »Míšeniny« epigramy »Připomenutí«, jenž byl předtím otištěn s jmenem Lidmily Hekové ve Vlast. novinách 1815, list 1. a »Pokřik z omylu«, předtím anonymně uveřejněný ve Vlast. novinách 1815, l. 3.

Přízvučná otázka těm, jenž přízvuku nešetří. Tento a následující epigram »Komu platí přízvuk« obírají se stejným námětem. Druhý jest podepsán »Vladislav«, t. j. Hek; k prvnímu z nich si asi Hek volil úmyslně pseudonym »Žerotín z Dobrovice«. V. 2. *zdyšti*, slovo asi Hekem nesprávně utvořené z přítomného času: dýši; má asi význam = skandovati.

Komu platí přízvuk. Míněny pokusy českých překladatelů o I. zpěv Iliady. Slovo Agamemnon jim dělalo zvláštní nesnáze.

Jan Nejedlý před překlad I. zpěvu Iliady, r. 1801 samostatně vyšlý, položil »Pravidla, podle kterých tyto hexametry jsou složeny«. Ač překlad byl proveden hexametry přízvučnými, Nejedlý slovo Agamemnon skandoval pod vlivem časoměrného verše řeckého: ⏑ ⏑ — —, ne podle české výslovnosti. Čte na př.: sám Aga | memnon – jako dvě stopy: — ⏑ ⏑ | — — t. j. podle Heka »jmě na prahu zkrátil«.

Jiří Palkovič v »Muze ze slovenských hor«, vydané r. 1801 ve Vacově, vytiskl překlad I. zpěvu Iliady rovněž v šestiměrech přízvučných. Slovo Agamemnon měří hned jako dva trocheje, nebo s koncovkou jako trochej a daktyl: — ⏑ — ⏑ nebo — ⏑ — ⏑ ⏑; na př.:

Ale ne | Atreides | Aga|memnon rád | řeči té | slyšel;

nebo:

Snad, bys | výtržnost | spatřila | Aga'memnona | krále,

jindy nakládá s tímto slovem stejně, jako Nejedlý a čte je: ⏑ ⏑ — ⏑ (na př.:

Atreides | rek Aga|memnon, | veliký | národů | vladař.

Jako Palkovič počínal si i třetí z překladatelů I. zpěvu Iliady, Ant. Puchmajer. Jeho překlad byl uveřejněn s názvem »Homerova Iliada. Píseň první« v posledním svazku jeho sbírek (Nové básně, V. sv., 1814, str. 148 n.). Také Puchmajer čte slovo Agamemnon s českým přízvukem na první slabice a měří je dvěma trocheji, přibylo-li v jiných pádech o slabiku, trochejem a daktylem; na př.:

Ze všech | Achejských | ne, i byťs | Aga|memnona | řekl,

Také Puchmajer však čte způsobem Jana Nejedlého: ⏑ ⏑ — ⏑:

Toliko | Atřeje|vic Aga|memnon | v mysli se | zdurdil

nebo:

odpo|vídaje | král Aga|memnon, | takto mu | pravil:

Epigram svědčí o vytříbeném smyslu Hekově pro správný rythmus v českém verši.

Lidská kapitola je první ze šesti epigramů, uveřejněných v Palkovičově Týdenníku 1816 pod společným názvem »Vtipná a jemná povědění«. Byly podepsány: Frant. Vladislav Hek, Čech. Tento epigram byl znovu otištěn v Hýblových »Rozmanitostech« 1818 N, str. 94. V druhém znění odchylky: ve v. 1. kníže, ve v. 3. chlubná m. schlubná, jak bývá u Heka pravidlem. Třetí verš metricky kulhá; chybu lze opraviti přesmyknutím: i čtenáře.

Žebrota. Znovu otištěn v Rozmanitostech 1818 N, str. 92.

Nebezpečná násada. Auktor v »Novém zvěstovateli« označen H***, vzadu v »Obsahu« uveden plným jmenem. Snad původce v epigram vložil allegorický smysl.

Rozdíl ve svědomí. Ve 2. v. před pak dvojtečka.

Klenot. V Rozmanitostech tištěno: Klénot, ale v jiných básních Hekových bývá krátké *e*.

Jak se kdo vyzradí. Na konci v. 4. je tištěna dvojtečka.

Pro množství těžko uhodnout. Ve 3. v. za pravila tištěna dvojtečka, za ní *Tím*.

EPIGRAMY LIDMILY HEKOVÉ A VLASTY HEKOVÉ.

P ř i p o m e n u t í. Bylo znovu otiskováno: v Prvotinách 1815, č. 18., str. 110. a v Prvotinách 1816, č. 39., str. 309., po obakrát anonymně; ve Vlast. novinách podepsána Ludmila Heková. Ve v. 2. za řezej dvojtečka.

P o ž í v á n í. Poprvé otištěn ve zvláštním »Přívěsku k listu 14.« Vlast. novin z 1. dubna 1815. Opakován v týchž novinách č. 40. (z 30. září), str. 176. Ve v. 3. za rozmnoží dvojtečka, *Z*lou pak tištěno velikým písmenem začátečním.

M á l o a m n o h o. Ve v. 2. tištěno: vevšem (dohromady).

M a r n á s c h l o u b a. Na konci v. 1. tištěna čárka.

Ž i ž k a a h r b e k. V Prvotinách rozvedeno v prósu. V nadpise: Žiška. Zajímavo, že slovo žižka zde má ještě význam jména obecného = jednooký. Ve v. 3. za jde čárka.

N ě k d o. Ve v. 2. *na opak* tištěno odděleně.

L á s k a a p ř á t e l s t v í. Ve v. 7. tištěno: j*i*, patrně nedopatřením. Báseň psána první strofou Archilochovou.

P l á č m l a d é v d o v y u h r o b u s v é h o m a n ž e l a. Ve v. 3. tištěno: ta*k* kde Jakub, chybou tiskovou m. tam, kde; ve v. 18. tištěno: za zl*e* chybou tiskovou; ve v. 22. před vok. lidé není čárky; ve v. 30.: *tam hle* (odděleně).

HEKOVY ROZLIČNÉ BÁSNĚ.

T o u h a p o š t ě s t í. Ve v. 4.: *jak mile ji* dojdou.

Š t ě s t í. Ve v. 7. tištěno: řídě*ji* (chybou tiskovou); ve v. 15. za Cihlík není čárky; ve v. 19. před Petře není čárky; ve v. 41. Barab*uš*, ve v. 1. -*áš*; ve v. 45. před co není čárky; ve v. 47. tištěno: Z krátka (odděleně); ve v. 48. vynasn*áží* asi chybou tiskovou.

Ž i v o b y t í p o d l é s v ě t a. Ve v. 1. věta: co jen mohu není oddělena čárkami; ve v. 13. tištěno nesprávně: *mě* m. mně; ve v. 17. Na to (odděleně); rovněž ve v. 47.

z těžka, ve v. 50. z krátka; na konci v. 25. není čárky; ve v. 26. *u* koho (malé u); na konci v. 37. dvojtečka; na konci v. 51. není čárky.

Soužení. Ve v. 7. tištěno: *d*ivka asi chybou tiskovou (jinde bývá -í-); ve v. 13. za imp. Hospodaři a na konci v. není čárky; ve v. 15. tiskovou chybou: příčiny; ve v. 18. za soud je čárka.

Spokojenost. Na konci v. 9. tištěna čárka (nesprávně).

Nápis. Ve v. 2. před komu a na konci v. 8. není čárky; nesprávně je tištěna čárka ve v. 9. za vysoce a ve v. 15. za lží.

Jaký to div! Ve v. 2. tištěno: *z*volat — nesnadno rozhodnouti, chybou-li tiskovou čili z vůle auktorovy.

Volání pastýřovo na Dafnyšku. Překlad není zvláště podepsán Hekem. Ale práce zařaděna mezi dvě jiné básně (epigram »Očky« a báseň »Leknutí a smích«); pod poslední z nich jest teprve Hek podepsán, jak bývá při několika jeho drobných příspěvcích pravidlem. Hek z řečtiny překládal. Pro auktorství Hekovo při překladu svědčí, že zachovává antickou formu, jakož i výběr básně se satirickým přihrocením na konci a ráz poznámky. Ve v. 6. a 8. tištěno: *z*dělím. V poznámce tištěno: *r*oterodámský a *n*užkám. Πέκω = češi; deglubere = loupati. Předlohu Hekovu jest nesnadno zjistiti.

Leknutí a smích. Slovo *P*án ve v. 1., 3., 22. a j., když znamená vrchnost, tištěno velikým začátečním písmenem; ve v. 43. a 47.: plačící; ve v. 60.: *s*pamatovav. Několik tiskových chyb: rovn*í* (m. -í, v. 5.), s vyřízenou (v. 18.), slůn*é*čko (v. 20.), s n*a*strojem (v. 31.; jindy vždy s -á-), pos*í*le (m. -í, v. 43.) a j.

Strašidlo. Za v. 3. není čárky; chyby tiskové: spátřil (v. 2.), z mozk*u* (m. -ů, v. 13.).

Rozjímání na den prvního ledna. V ř. 1. když podle lidové mluvy; čárka v ř. 3. za slovem nýbrž a v ř. 4. za tento; v ř. 10. příp*a*dnostmi. V ř. 14. a 15. *Miloslavem* míněn asi Josef Miloslav Rautenkranc (1776 až 1818). V ř. 16.: A však (odděleně); v ř. 34. nemohu se j*i* (m. j*í*) *vykleci* = snad slovo původu dialektického;

ve starší mluvě je vykléceti (vyklíceti) = kulhavě vyjíti (Jgm. Slov.); tedy zde = namáhavě uniknouti; v ř. 37. za prvním Here není čárky; v ř. 44.: vyhradou (*ý* by tu asi znělo jako *ej*, jako ve slově předcházejícím: s vejslovnou); v ř. 49. za koledu čárka; v ř. 65. za příčin čárka; v ř. 76.: vyborně; v ř. 77.: *pozi*skati; v ř. 86.: tam hle (odděleně); v ř. 94. za nedvěd čárka; v ř. 95. chybně: *ji*; v ř. 98.: *příj*mu; v ř. 105. za obyčejné čárka (zbytečně); v ř. 125.: *líbuje*; v ř. 133.: *h*ospodina; v ř. 137.: z řídka (odděleně); v ř. 142. za svědomí čárka.

Ve v. 1.: *l*ekařům (jinak s *-é-*); ve v. 5. málo kdy (odděleně); na konci v. 14. tištěn středník; ve v. 15.: *ch*raň (malé ch); ve v. 23.: *rozům* (chyba tisková); ve v. 25. za dost čárka; ve v. 26.: *div*čici (asi chybou tiskovou, v téže básni a jinde s *-í-*); ve v. 34. za hněv čárka; ve v. 42. asi chybou tiskovou: mám-li *to* m. co; ve v. 44.: *K*rahuleček (slovo krahuleček zde patrně v přeneseném smyslu = uchvatitel dívčí nevinnosti); ve v. 51. za svém tištěna čárka; ve v. 53.: Že (veliké ž); chyby tiskové: *můž*ovi (v. 58.); *pýš*nit (v. 59.); ve v. 63.: mniž*s*tvo (chybně); na konci v. 64. tištěna čárka; ve v. 70.: *fant* (též *fanta*) = fučidlo, pošetilec, blázen (Jgm. Slov.); ve v. 71.: plýnul (chybou tiskovou); ve v. 73.: I nu (odděleně); ve v. 74.: *S*lovanské (velké *S*).

Jak v Čechách. Ve v. 1. a 7. tištěno: *B*aron (velké *B*); ve v. 3. z blízka, ale v témž verši: zdaleka (dohromady); *lítali* (chybně); na konci v. 7. a 14. není čárky; ve v. 16.: *P*án (velké *P*), ale v následujícím v.: *p*ánové.

Rądĕji zahvizdl sám. Ve v. 1. a 7.: *z*právce; ve v. 5.: Jak mile (odděleně); ve v. 7. za nehvízdal čárka.

Co jest pan starý. V básni vytištěno poměrně mnoho chyb tiskových (sed*l*ak, ml*í*nář, zmoku, dokrčem, věci nás oblažil*i* a j.). Ve v. 5. před jako čárka; na konci v. 9. není čárky; na konci v. 13. tištěna čárka; ve v. 30. za náš čárka. Ve v. 32. otištěno, jak jest ve Vlast. novinách: na doby (plur. jako se říká: včera v ty doby = na delší čas); po případě možná pokládati za trojí tiskovou chybu m. *nádobí*; rozhodl jsem se pro první znění. Na konci v. 35. není čárky, rovněž na konci v. 45., ve v. 46. za slovem sládek a ve v. 47. za slovem tak; ve v. 53. tištěno: *z*právného; ve v. 63. za vážit je středník, ale ná-

sledující slovo *T*am tištěno velikým *T*; před kde není čárky.

Bitva u Lipska. Ve v. 1. tištěno: *S*pojenci (velkým písmenem); ve v. 24. tištěno: jak mile (odděleně), jako bývalo tehdy pravidlem; ve v. 27. před syčel není čárky; ve v. 29. tištěno: *zmožen*, asi chybou tiskovou m. zmnožen — sloveso u Heka dosti běžné); na konci v. není čárky; na konci v. 37. tištěn středník; ve v. 48. tištěno: zapotřeby (asi chybným čtením rukopisného zapotřebj); ve v. 70. a 79. tištěno chybně: *ji*; ve v. 75. za svůj a má čárky; ve v. 76.: *s*proštěného; ve v. 77.: *Z* místa. V poznámce v ř. 3. tištěno: a však (odděleně). Verš v poznámce je citován z novoročního čísla z epigramu Hekova. Báseň uveřejněna anonymně. Pro auktorství Hekovo svědčí její duch, satirický ráz, metrum, jméno Sulcius a j.

Jak lze znamenitým býti. Ve v. 3. spočítat podle výslovnosti v živé mluvě; ve v. 4. tištěno: na vačku; ve v. 9. psáno že (malým *ž* na začátku); ve v. 12. tištěno: slunečko, jinde však sluněčko; ve v. 14. povahou = uvážením; ve v. 15. před příteli není čárky; na konci v. 18. středník a pomlčka (byla však tam část básně v č. 13. Vlast. novin ukončena; pokračování v č. 14.); ve v. 19. tištěno: peči (asi chybou tiskovou); ve v. 20.: do řečí (chybně); ve v. 21. za tak dvojtečka; ve v. 30. znění: »si v bohatství větší« je podle druhého otisku tohoto místa v Prvotinách 1815, str. 96.; dává lepší smysl nežli první znění ve Vlast. novinách 1815: bohatší, věčší, jež auktor asi chtěl míti opraveno; ve v. 32. tištěno: *S* každého strop si; ve v. 37. za set čárka; ve v. 39. za pracoval čárky není; na konci v. 45. bez znaménka rozdělovacího; ve v. 47. věta vedlejší »by se nechlubil více« není oddělena čárkami; ve v. 49. tištěné jíž může býti gent. podle podobných vazeb ve starší češtině; ve v. 50.: *s* paměti, ale ve druhém znění v Prvotinách 1815, str. 95. je: z paměti; ve v. 54. za dám čárka; ve v. 60. tištěno: *S*krýtkem a *K*útkem, jak bylo i v jeho předloze. V »Příbězích Telemacha«, od Heka pilně čítaných, v I. díle, na str. 270. v poznámce 16.) překladatel Ziegler vykládá o »ochranných bůžcích penates« i »lares«. Uvádí pak analogii u našich předků: »Domácí bůžkové neb Diblíkové, jež staří Čechové doma chovali a pod jichž ochranu sebe a

své jmění poroučeli, jmenovali se: Škřítek, Skřítek (Křístek), Šetek (Šotek), Tříbek, Mořena, Vel. Ještě se říká: Není ani Skřítka doma, to jest: že ani toho Hospodáříčka doma nenechali.« Vylíčiv ještě jiné pohanské bytosti božské našich slovanských předků, Ziegler pokračuje: »Jméno bůžka Kutka se podnes zachovalo. Hra na Kutka vůbec byla známa. Děti obojího pohlaví se sešly, udělaly daleké kolo, vzaly se za ruce, skákaly a zpívaly:

Kutek leží mezi sudy,
pil by pivo, neví kudy.
Hoň Kutka
do koutka.
Skákejte, děvčátka!

Při tom posledním slovci každé dítě se vytrhlo, jedno za druhým se hnalo, jedno druhému utíkalo. Kdo koho uhonil a přemohl, vedl přemoženého na místo umluvené, kteréž sloulo pitačka. Zde musilo zajaté dítě tak dlouho býti, dokud se po skončeném honění fantem čili zástavou nevykoupilo. Jmenované verše podnes děti ve městě Dobrušce si zpívají.« Zieglera se Hek držel, když psal slova *Skřítek* a *Kůtek* velikými začátečními písmeny. Dobrovský píše je malým. Srovn. jeho článek »Slawische Mythologie« ve Slawin, 1806, str. 406: »Bei den Böhmen heisst ein solcher Hausgott šetek, šotek oder auch nur hospodaříček, střítek, den man im Deutschen Schradel nennt.« Na konci v. 61. není čárky; ve v. 74. vzech, patrně místo: vzdech; ve v. 75. před proč čárka.

Báseň »Jak lze znamenitým býti« ve Vlast. novinách 1815 jest označena šifrou -o-. O auktorství Hekově svědčí nejen duch a smýšlení básníkovo, výraz a forma, nýbrž i důkazy přímé. Hek totiž některé myšlenky z této skladby uveřejnil znovu jako samostatné epigramy, a to v. 26.—28. s názvem »Kdo neví, jak hledět« v Prvotinách 1815, l. 19. a 20., str. 125., verše 29.—33. a obměnu v. 60. a 59. v samostatný epigram »Kdo by rád, a neví jak« v Prvotinách 1815, l. 16., str. 96. a posléze v. 44.—52. v samostatný epigram »Kvapnému platiči« v Prvotinách 1815, l. 16., str. 95. Epigramy »Kvapnému platiči« a »Kdo by rád, a neví jak« jdou v Prvotinách za sebou a jsou společně podepsány plným jmenem Fr. Vlad. Hek; epigram »Kdo neví, jak hledět«: Vladislav, nejčastějším básnickým jménem Hekovým. Epigram »Kdo neví, jak hledět« je

znovu otištěn beze změny; epigram »Kvapnému platiči« s malými odchylkami jazykovými: ve v. 44. — čísla veršů jsou podle básně »Jak lze znamenitým býti« — Jestli si vypůjčils věc, ve v. 45. m. tudy psáno: *světu* se pochlubił; ve v. 49.: již zapůjčil, ve v. 50.: půjčka mu z paměti; ve v. 51.: být; ve v. 52. za vraceti otazník, za blázne! vykřičník. Třetí epigram »Kdo by rád, a neví jak« je zkombinován, jak bylo vytčeno nahoře. Ve v. 30.: že jsi *v bohatství věčší* m. že si bohatší, věčší, jak bylo v celé básni původní; ve v. 31.: *dobrého* haléře m. drobného (asi chybou tiskovou); ve v. 32. dosyta (dohromady); poslední dva verše (60. a 59. celé básně) »Kdo by rád, a neví jak« zní v druhé úpravě:

mnohý se hříčkou stkví a je u svých Skřítkem a Kutkem;
víc-li si vyložíš sám, tím více tě na slovo vezmou!!

Na husu. Ve v. 2.: z místa; ve v. 3.: spomůže; ve v. 20. za Pánem tištěna čárka (nesprávně); ve v. 22. před i a za je tištěna čárka; ve v. 29. tištěno: Jakž koli (odděleně); ve v. 34. tištěno: ji, chyba u Heka dosti častá. V poznámce dole tištěno: v Češtině. V latinských citátech otiskli Hekovi hojně chyb; latinsky Hek uměl dobře.

Jaká ctnost bez ctnosti. Ve v. 1. otištěna chyba: šumaří, patrně přehlédnutím básníkovým i redaktorovým a korrektorovým; Hek jinak zná českou mluvnici. Na konci v. 4. otazník; zde otištěn až na konci celého souvětí; ve v. 7. po dvojtečce tištěno: Dobře; ve v. 11. před jako čárka; ve v. 13. za hle čárka. V poznámce v ř. 1. tištěno: Krahulecký (s čárkou na konci); v ř. 5.: i hned (odděleně); v ř. 6. tištěno: z podsejt m. zpod sejt (t. j. síto) a zbíral. — Báseň uveřejněna anonymně, ale Heka lze bezpečně poznati jako auktora podle známek častěji uváděných.

Lakomec a marnotrátce. Báseň byla znovu otištěna v Novém zvěstovateli 1817, díl I., str. 44 n. V Prvotinách otištěny chyby: hruza (v. 2.), noci (v. 3.), tvořic (v. 15.) a j., ve Zvěstovateli jsou opraveny. Ve v. 6. v Prvotinách urok (tištěno: vrok), ve Zvěstovateli: ourok; za v. 9. tištěna dvojtečka; ve v. 11. v Prvot.: strachu, v druhém znění správně: strachy; ve v. 16. v Prvot.: neštastna, ve Zvěst. neštastná; ve v. 18. v obojím znění: statku (malé s); ve v. 20. v obojím znění chybně:

zamíká; ve v. 23. v Prvot. chybně: *ním*, a dále: *nikdy*, kdežto v druhém znění: nikdý; ve v. 26. v obojím znění za boháč čárka; ve v. 29. za patříme není čárky v obojím znění; ve v. 30. v Prvot.: jakž nesprávně, jaký ve Zvést. odpovídá metru (rukopisné ý čteno bylo za ;); ve v. 35. v Prvot.: kdyby byl *z*dvojitý -m. i dvojitý ve Zvést., tak i z příčiny metrické (rukopisné ỳ redaktor Prvot. četl jako ;, t. j. i); ve v. 36. v Prvot.: jej m. ho, jak ve Zvést.; ve v. 38. v Prvot.: b*y*t m. být, jak ve Zvést.; na konci v. není čárky v obojím znění; ve v. 42. v Prvot.: mysli*t*; na konci v. 49. v Prvot. pomlčka, ve Zvést. čárka; ve v. 51. ve Zvést. za maličko není čárky; ve v. 56. v Prvot.: zahr*a*t, ve Zvést.: zahrát.

N ě c o o b y č e j n é h o. Za v. 1. tištěna dvojtečka; ve v. 2. proto že (odděleně) a *z*bor; ve v. 8. *s*působem; ve v. 11. tištěno chybně: *j*i; za oč ve v. 12. není čárky; ve v. 19. za lakomý čárka; ve v. 22. tištěno zýtra (Prvot. 1815 mají pravopis analogický — zýtra podle obecné výslovnosti: zejtra); ve v. 24. *s*působu; ve v. 25. za opravíš čárka; ve v. 29. za věř není čárky; ve v. 31. výraz uměním svým oddělen čárkami. Kromě toho v této básni Prvotiny otiskly několik zjevných chyb tiskových, jichž netřeba vytýkati.

Ř í d í - l i s e s v ě t n o v ý m r o k e m? Skladba vyšla v samostatné knížce. V rozšířeném nadpise ř. 3. tištěno: *Tří*; za místem data: V Praze tištěna čárka. Slova za datem: Čtenáře... až: spisovatel jsou otištěna na rubu titulního listu. Tiskárna neudána. Vyslovuji domněnku, že báseň byla původně otištěna v novoročním čísle 1816 Vlastenských novin, jako podobné básně Hekovy v ročníku 1815, 1817 a 1819. Nenašel jsem jí však v žádném exempláři pražských knihoven; ani v úplném exempláři knihovny strahovské; rovněž jsem marně pátral po úplném exempláři ročníku 1818, v němž předpokládám podobnou báseň Hekovu.

Ve v. 8. *předvrh* bylo utvořeno Jungmannem ve smyslu = předmět; *podvrh* = podmět, podle Slovníku Dobrovského. Ve v. 14. před co není čárky; ve v. 20. před že není čárky; ve v. 25. snad vypadla předložka *v* m. v nevědomost; ve v. 27. tištěno: Egipčanům, t. j. Ejipčanům, ve v. 30. za však čárka; ve v. 33. tištěno chybně: podvod*u*; ve v. 39. tištěno: *v čas, v čas*; ve v. 41.

tištěno: plychtí; ale dále ve v. 99.: zplichtím správně; ve v. 46. před být čárka; ve v. 51. *učenec* = učedník; v tom významu jsem toto slovo poznal též v našem dialektu (mezi Jičinem a Turnovem); ve v. 53. za vidíme není čárky; ve v. 59. tištěno chybně: v pamětí; ve v. 62. tištěno zákon, ale zakonodárce a zakonně; těžko zde určiti, chybou-li tiskovou čili úmyslně, ale jindy bývá -á- vždy; před aby tištěn středník; ve v. 65. před jen čárka; ve v. 70. před co není čárky.

K v. 78.—83. výklad věcný: v. 78. míněn Kain a Abel. V. 79. míněna Sara, které tři andělé ve stanu Abrahamově zvěstovali, že bude míti ještě v stáří syna; smála se tomu. I. kn. Mojž., kap. 18. V. 80. dcery Lotovy, jež vínem opojily otce, aby s nimi spal a je oplodnil (schopnily = učinily schopným). Měly s ním po synu. I. kn. Mojž., kap. 19. V téže kap. o vyvrácení Sodomy (v. 81.). V. 82. míněna oslice Balaamova (Bileamova). IV. kn. Mojž., kap. 22.

Ve v. 89. chyba tisková: nástroj*u*; na konci v. 91. středník; ve v. 96. b*e*re, ale jinde všude bývá bére; ve v. 99. za S. (k sobě) není dvojtečky, jako v následujícím nikde za závorkou; ve v. 101. chybně: (k ním:); ve v. 102. tištěno: výborně, ale jindy zpravidla: vyborně (na př. hned dále ve v. 113. a j.), doklad to kolísání v kvantitě předpony vy- v tomto slově; ve v. 103. za hned tištěna čárka; v. 106. zní: k*o*lným přepustí k*o*l svůj; kolný (od kolu) uvádí Jungmann v Slovníku (od kolu = co se dá kláti); kol bylo by k tomu utvořeno podstatné jméno. Místo toto však vykládám za chyby tiskové: m. k*a*lným přepustí k*a*l svůj; tuto opravu lze přijmouti, máme-li zejména na mysli předcházející oppositum: světlým světlosti má a k v. 104.: svůj lov má v zakalenosti. Ve v. 115. za Mějte si není čárky; ve v. 118. před čili je čárka; na konci v. 121. není čárky; ve v. 123. před jak není čárky; potom tištěno dohromady; ve v. 130. nedor*u*stek asi chybou tiskovou; ve v. 132. vok. povrchní člověče není oddělen čárkami; ve v. 139. před co není čárky; ve v. 143. tištěno: *r*evnímu, asi chybou tiskovou m. řevnímu; ve v. 152.: *z* místa; ve v. 160. za smekne dvojtečka; ve v. 167. *tomu* tištěno dohromady; za chutného není čárky; ve v. 175. tištěno: ne*o*dejde, ale tomu je naodpor i smysl i metrum (m. nedojde); ve v. 177.: *v čas*; ve v. 190. před čili pomlčka a před či čárka; na

konci v. 199. není čárky; ve v. 206. před cožkoli čárka (v následujícím verši nikoli); ve v. 209. odbyti nelze pokládati za chybu tiskovou; ve v. 210. tištěno odděleně: na přesrok.

V ř. 11. za vyprostitel čárka; v ř. 15. za rozptýlených není čárky, zato je za slovem údů; v ř. 25. zed, ale zde možná připustiti, že se háček na konci řádku urazil; čeled však bývá pravidelně; v ř. 27. a 28. tištěno: Kananejská, Pražské; v ř. 41. tištěno: vučihledě (m. -ů-) podle lidové výslovnosti; v ř. 53. tištěno: na jednou (odděleně); v ř. 54. čárka za hlas, před slovem který jí není; tištěno: záhubeného m. záhubného; v ř. 57. tištěno: dvamecítma, jinde s -í- (Takhle to máme, pozn. d); v prosaických pracích Hekových však vždy s -i-; v ř. 61. za Sambathion není čárky.

Původce skladby se svým jménem označil až na konci poznámky, pro něho jako osvícence charakteristické. Pseudonym na titulním listě (Dobrota Smíchorád) byl již v Jungmannově Historii literatury české vykládán za Heka.

Zbytečné leknutí. Skladba byla znovu otištěna v »Knize zlaté anebo Novém zvěstovateli«, II. zbírka, 1817, str. 188 n. Text zde podán podle opraveného znění ve Zvěstovateli; Prvotiny 1816 měly svůj pravopis, který se Hekovi příčil, jako většině současných spisovatelů. — Ve v. 3. před by tištěna dvojtečka; ve v. 4. tištěno: spomůže; ve v. 11. ve Zvěst. tištěno: ztícha, snad podle výslovnosti v živé mluvě Hekově; ve v. 12. a nsl.: dýchali, šli, přišli psáno s -i, ale dále od v. 23. při témž podmětě děti psáno většinou s -y; opravuji v -y všude. Poznámka k verši 12. ve Zvěstovateli jest proti Prvotinám rozšířena o větu: Mám to... a na konci o poslední dvě věty (A to vedlé práva...). Ve v. 13. v Prvot.: klop, klop; ve v. 23. zajic podle výslovnosti v živé mluvě; ve v. 28. Tatíčku podle výslovnosti v živé mluvě; měli sme, vkročili sme (v. 28.); ve v. 32.: v skutku; ve v. 35. před že a nsl. čtyřmi verši uvozovky; na konci v. 37. ve Zvěst. středník, v Prvot. tečka; ve v. 39. tištěno ji a nevzali i ve Zvěst.

Sebrání domácích prostředků proti psavosti. Délku samohlásek v některých slovech nesnadno určiti, protože Prvotiny v I. půlleti 1816 tiskly všecky samohlásky bez označování délek. Podávám text podle nynějšího pravopisu; Hek byl by asi psal: slovíčko

(v. 16.), červíček (v. 28.), písařiček (v. 29.), napiše (v. 29.). Rovněž zvláštnost Prvotin: nejvěčší (v. 14.), věčšího (v. 23.) upravuji podle psaní Hekova v jiných časopisech (s -*t*-). Ve v. 3. před aby dvojtečka, na konci v. není čárky; ve v. 19. za slovem peníz dvojtečka, na konci v. středník; na konci v. 25., ve v. 34. za jest a na konci v. 36. tištěna dvojtečka; ve v. 35.: *v* hod.

Báseň jest uveřejněna anonymně, ale duch Hekův hlásí se z obsahu i z formy a výrazu.

Trest jak trestem. Na konci v. 5. není čárky.

Nalezený list. Podpis Hekův až pod následujícími dvěma epigramy. Ve v. 6. tištěno z darma (odděleně).

Pochlebenství. V ř. 3. tištěno: nezamíká (chybně); v ř. 6. tištěno: *s*pytovati. Ve v. 1. tištěno: *p*úzen; ve v. 4. po*d*stoupí podle řeči lidové; na konci v. středník; ve v. 12. sv*e*volný podle výslovnosti v živé mluvě.

Báseň není Hekem podepsána, ale celý duch její svědčí pro auktorství jeho.

Opravovatelům světa. Báseň byla bezpochyby určena za novoroční číslo Kramériusových Vlastenských novin. Při kusých exemplářích Vlasten. novin v pražských veřejných knihovnách jsem jí však nenalezl, nýbrž o sobě o dvou listech přivázanou k Hromádkovým Vídeňským novinám 1815 a 1816 v knihovně Musea království českého (84 E 14). V tomto exemplář jest opravováno perem; možná, že rukou Hekovou. Oprav bylo užito při mém vydání.

Ve v. 16. fráze »a chybí tě lávka« neznám; možná, že ji Hek vzal z živé mluvy tehdejší; nebo snad si volně rozvedl běžné přísloví: chyba lávky! Ve v. 18. pokaždý podle lidové mluvy; ve v. 22. tištěno: zak*o*lí, ale opraveno pérem: zakalí; ve v. 23. tištěn jiný pořad slov: způsobem i svým žebře i, opraveno pérem: způsobem svým i žebře i; ve v. 24. *n*izkým není asi chyba tisková: v pravopise bratrském se tisklo í jako j; *n*izký u Heka vyskýtá se i jinde, vždy; ve v. 27. *j*i tištěno s obvyklou chybou; za svět tištěna dvojtečka; ve v. 31. za jest dvojtečka; ve v. 34. za pomni není čárky; ve slově všecko chyba tisková opravena perem ve: všecka; ve v. 39. před jenž není čárky; ve v. 40. tištěno chybně: zdárně (m. zdárné),

semyňčí; za též čárka. K objasnění smyslu: při žejbrování (t. j. čištění obilí) užívalo se nakloněného podlouhlého síta (žejbra), na něž se házelo lopatou obilí; špatným vrhem dostalo se do prostoru pod sítem (»podsejtí«) i jadrné zrno. Ve v. 44. m. zbytečnou robotu opraveno perem: nevděčnou; ve v. 46. bytby tištěno dohromady (nahoře ve v. 8. odděleně); u prostřed (odděleně); ve v. 48. za vykvetla není čárky; ve v. 49. tištěno: spomohl; ve v. 52. v inf. snesti, e krátké bývá zpravidla; ve v. 55. sílu podle lidové mluvy; ve v. 58. před co není čárky; ve v. 61. chyba tisková zdá opravena pérem ve: zná; ve v. 65. imp. člověče není oddělen čárkami; ve v. 67. před co není čárky; ve v. 72. tištěno klídit (asi nedopatřením, před tím ve v. 71.: klidil); ve v. 76. tištěno: masopůst, bezpochyby nesprávnou etymologií (půst — postiti se), jinde bývá s -u-; ve v. 78. před že dvojtečka; ve v. 82. *závorkou* = odporem; ve v. 86. tištěno: zprávce; ve v. 94. vok. Vojtíšku není oddělen čárkami. — Poznámka k v. 95.: Patrně míněn ve feuilletonu uvedeného čísla Vlasten. novin na str. 217. článeček B. Roda »Obrázek«, začínající se slovy: »Vidíš, Vojtíšku! obrázek?« Je prý to přešlechetný rek Budovec z Budova na stinadle krvácející, ženská postava při něm že je láska k vlasti; »chtěltě malíř tím vyznamenati, jakoby se s ním (vlast) byla stíti dala, jížto od těch krutých časů není více k spatření«. — Ve v. 100. psáno: plychtí; ve v. 115. za jsi není čárky; ve v. 119. tištěno bez čárek: Člověče buď si čo buď však; tamže: nestuj podle výslovnosti lidové; ve v. 121.: z nádoby (chybou tiskovou); za je není čárky; ve v. 125. za člověče není čárky.

Takhle to máme (tištěno: Tak hle — odděleně). Ve v. 1. tištěno: Na novém Hradě (asi narážka na Nový Hrádek, ne příliš vzdálený od rodiště Hekova; míval v okolí pověst Kocourkova). Ve v. 6. před spojkou *a*, i za ctná čárka; ve v. 10. lítého podle výslovnosti v živé mluvě; tištěno: švába; ve v. 13. za zlé čárka; ve v. 17. zbírali m. vzbírali; ve v. 21. tištěno: hladolet, ale patrně se slovu má rozuměti allegoricky, jako v následujícím v. 24. slovu Drahomil (t. j. kupec); ve v. 22. za druhou pomlčkou není čárky; na konci v. 37. tištěna dvojtečka. Přímá řeč v této básni (ve v. 37.—38. a ve v. 42. jest tištěna latinkou, ve v. 47.—49. tučněji). Poznámky při-

pojené k básni mají ráz zřejmě parodistický. V pozn. b): ὀστρακίνδα znamená vlastně hru střípky.

Dva rybáři. Pod názvem básně tištěno podle tehdejšího zvyku pravopisného: (Z Řeckého); ve v. 7. před že tištěna čárka; *plovaně* vykládám za slovo utvořené Hekem (nom. jedn. plovan), ač Hek zřídka tvořil nová slova; básník by je byl utvořil od slovesa plovu a byl by měl oporu v Dobrovského nesprávném výkladu jména Slovan od slovu; Hek asi jeho rozpravu znal. Slova: *Páně* (v. 11.), *Tvůrce* (v. 12.), *Boží* (v. 14.) tištěna velikými písmeny, jakoby byla báseň skládána v duchu náboženství křesťanského; naopak ve v. 15. malým písmenem v přímé řeči za řka: *nám*. Chyby tiskové: rybyčky (v. 6.), neřady nastali (v. 12.), bezevší (dohromady, v. 13.), a je-li výklad slova plované správný, i sešly (v. 7.). Řecká slova v poznámkách tištěna nesprávně: κυλισρα (v pozn. a) m. κυλίστρα, což znamená vlastně místo, kde se válejí koně; v pozn. b): tištěno μεγαβοοντος (m. μεγαβοῶντες = velmi křičící); v pozn. c): βατραχιον (m. βατράχιον, jehož vlastní význam jest (u Hippokrata) botanický = ranunculus asiaticus, pryskyřník, Froschkraut); v pozn. d): Ὁ ὔλαγμος (m. Ὁ ὀλαγμός = štěkání); v pozn. e): μολουρίς znamená jakousi žábu nebo ještěrku. Původ básně jest pochybný; možná i, že se pod rouškou překladu kryje hekovská ironie.

Ďábel. Ve v. 1. tištěno: Naší hříchové — asi podle nesprávné analogie s přídavnými jmeny určitého zakončení; ve v. 3. tištěno: sílen; ve v. 8.: rozptýluje.

Novoroční dar. Satyryk. Skladba otištěna před 1. číslem Kramériusových Vlastenských novin 1810, beze stránek anebo jsou v exemplář knihovny Musea království českého odříznuty. V rozšířeném titule tištěno v ř. 2.: spomožení a v poslední řádce: — Bláznů; rovněž v mottu ve v. 3. a 4. tištěno: Pánovi, Pán; i v textu v. 31., 34., 74. a j.; naproti tomu ve v. 84., 85. a 93. pán. Ve v. 3. motta a jinde: v čas. V. 4. tištěn proloženě; ve v. 17.: v potahu = relativní; ve v. 26. za máš není čárky; ve v. 27. za tvou čárka; v. 37. tištěno: proč malým začátečním písmenem, ale Co velikým; dále chybou tiskovou: po sejtem.

V. 38.—47. mohou se vztahovati na pokusy v české literatuře, reformovati pravidla prosodie české, jak je stanovil Dobrovský. Frase »kteréž z hříbu si sám postavil na líc« není mně známa. Možná přijmouti výklad — sdělil jej se mnou ústně — p. dvor. rady J. Krále, který se obíral velmi důkladně dějinami české prosodie, že je to narážka na nezdařený pokus Václ. Fr. Hříba. Hřib chtěl místo pravidel přízvučné prosodie zavésti pravidla nová, jakési spojení přízvučných veršů a časoměrných; přirozeného přízvuku v nich málo dbáno. Srovn. o něm J. Král, O prosodii české v Listech filol. XX (1893), str. 428 n. Když Hek, jenž se držel přísně prosodických pravidel Dobrovského, psal svou báseň, právě v tehdejší české literatuře budil veliký rozruch spis »Počátkové českého básnictví, obzvláště prozodye«, vydaný v dubnu 1818 v Prešpurku Šafaříkem a Palackým. V. 48. za jest a na konci v. 40. není čárky; výrazy ve v. 50. dle zvyklosti, ve v. 52. způsobem svým, ve v. 57. povahu svou jsou odděleny čárkami; ve v. 57. *měsíčník* podle Jungmannova Slovníku = člověk »tržený na mysli«; ve v. 61. za Kolo čárka; ve v. 64. za věcnost čárka; ve v. 68. tištěno: *v* skutku (odděleně); ve v. 69. *osobní* sloveso; ve v. 80. tištěno: *jí* chybným pravopisem, jak vidno z celé souvislosti (kdyby byla chyba syntaktická, zněla by věta: (ona) není; ve v. 85. sevřen*ých* snad přepsáním m. sevřený; ve v. 93. za vok. člověče není čárky; ve v. 97. jestli že (odděleně); ve v. 99. zase chyba: *jí* a na konci čárka.

Ve v. 108. tištěno: užíve (chybou tiskovou; ve v. 305. *-i-*); ve v. 114. arci odděleno čárkami, jinde (na př. ve v. 171. a 233.) bez čárek; ve v. 128. m. tištěného zde jest patrně čísti: zda; ve v. 130. výraz jakožto pán jest oddělen čárkami; ve v. 131. chybně: *jí* slouží; na konci v. 132. jest tištěna čárka; ve v. 150. za nejednou tištěna čárka; ve v. 155. před když není čárky (chybou tiskovou, v předcházejícím v. jest); ve v. 164. tištěno: *z* vysokých hor; ve v. 165. *z*pádu; na konci v. 171. není čárky; na konci v. 179. tištěna dvojtečka.

Slova: lék, lékař, lékařství v několika verších po sobě jdoucích v této básni — právě tak jako v jiných — psána nestejně; l*e*k ve v. 193., 194. 221.; lék ve v. 204. a 200.; l*é*kař (jen!) v. 200. a 211., 261. a 320.: l*é*kařství (jen!) ve v. 203. a 208.; l*e*kařské ve v. 213.; l*e*čiti (jen!)

ve v. 195., 205. a 213. Na konci v. 201. tištěn středník; ve v. 209. výrazy: lékař a lék jsou odděleny čárkami; ve v. 220. před kde není čárky; ve v. 225. tištěno *za*stří, patrně chybou tiskovou m. zostří; na konci v. 229. není čárky; ve v. 234. před nebo tištěna dvojtečka; ve v. 254. za ten není čárky; ve v. 259. tištěno: *J*eho (asi chybou tiskovou); ve v. 277. tištěno: rozpláší (asi chybou tiskovou); ve v. 282. před co čárka; na konci v. 287. tištěna tečka; ve v. 290.: *z* Parnasu; ve v. 291. za ví dvojtečka; v kopitě, ač ve v. 290. s *-y-*; poslední slovo tištěno: mění asi chybou tiskovou m. není; ve v. 292. za výrazem: za peníz čárka; ve v. 293. před spojkou však čárka; ve v. 309. *klíci* (též kleceti i kléceti, zejména ve starší době běžné) = klátivě nebo churavě choditi, klesati (Jgm. Slov.); ve v. 321. tištěno: tebe (chyba tisková) m. tepe.

Dobré připomenutí. V ř. 23. kácí m. kácejí, chyba u Heka řídká; v ř. 24. dol*u* u Heka vždy — podle výslovnosti v živé mluvě; v ř. 31. za dcera není čárky, za Vlasta je; v ř. 45. tištěno: *s* toho, chybně; v ř. 47. za vložena čárka; v ř. 63. tištěno: *s*tracené.

Práce byla uveřejněna anonymně, ale jsou v ní uvedena všecka vlastní jména rodinná i tehdejší poměry Hekovy.

Ohlas. Auktor označen pod názvem: (Od Vladislava). Forma (báseň rýmovaná) u Heka nezvyklá. Ve v. 8. tištěno: semnou (dohromady); ve v. 10.: bez okolk*u* (asi chybou tiskovou).

Na konec »Poznámek« jsem zařadil dvě básně, jež Hekovi mohu připsati více pro vnější okolnosti, nežli z důvodů vnitřních.

První z nich »Na Fílí« jest uveřejněna v Kramériusových Vlastenských novinách 1815, l. 17., se stejnou značkou (-o-) jako několik jiných básní, které jsou beze vší pochyby od Heka. Obsah její — milostná touha — i forma — slohy rýmované — odporují duchu jiných prací Hekových z této doby. Možná však připustiti, že báseň pochází z mladších let básníkových.

U druhé básně »Z Bakchylidesa« proti auktorství Hekovu mluví její forma: rýmované slohy při překladu z řečtiny. Ale básnička jest uveřejněna uprostřed mezi dvěma jinými pracemi auktorovými a z řečtiny Hek překládal.

Na Fílí.

(Vlastenské noviny 1815, list 17., str. 78 n.)

Kdybych od ní sladoučké
slovíčko jen slyšel;
kdybych k dívce zlatoučké
blíže jenom přišel!

Tu bych zdál se v nebi být,
s bohy stejnou rozkoš mít.
Však ty vroucí žádosti
hořejí jen v tajnosti.

Kdyby ach! jen jedenkrát
libě na mne vzhledla;
kdybych moh jak větřík vát
vůkol ní, kdež sedla!

Tu bych zdál se v nebi být,
s bohy stejnou rozkoš mít.
Však ty vroucí žádosti
hořejí jen v tajnosti.

Kdybych směl jí zvěstovat
toužení své kvítím,
bolest si jí stěžovat,
kterouž pro ni cítím.

Tu bych zdál se v nebi být,
s bohy stejnou rozkoš mít.
Však ty vroucí žádosti
hořejí jen v tajnosti.

Z Bakchylidesa.

(Prvotiny 1816, list 34., str. 272.)

Nechcit stáda mnohá
bujných volů míti,
nechcit pánem zlata,
ani králem býti.

Raděj dobrou duši
nebe ať mi přeje,
nechť pak se mi Muza
s vínkem sladkým směje.

V Prvotinách tištěno: Z Bachylidesa. Řecký lyrický básník Bakchylides žil v V. století př. Kr. jako vrstevník a sok Pindarův. Uvedená básnička jest vzata ze »Zlomků« (Fragm. XIX.).

OBSAH.

str.

ÚVOD . . . . . VII—XXVIII

EPIGRAMY . . . . . 1—26

Břich a hřích 3
Skrbec 3
Divná zvěda 3
Laciná učenost 4
Přátelé 4
Poznání sebe samého 4
Na hezkou, ale špatnou zpěvačku 5
Na lékaře 5
Schlubný šel krále vítat 5
Hrdý Čech 5
Člověk zůstává člověkem 6
Jak slávy dojdem? 6
Na novináře 6
Očky (Brejle) 7
Paření komu zdrávo? 7
Na Zdirada 8
Na téhož 8
Ženění 8
Vydavateli na prenumerací 8
Zastaralá nemoc 9
Moudré slovo 9
Zpěv Prstynkův 9
Pokřik z omylu 9
Zisk 10
Na tlachala 10
Povyšenému slamotrusovi 10
Podivná otázka 10
Peklo 10

str.

Utěšení 11
Sedlák u malíře 11
Proč dívka plakala 11
Jak času užiti 12
Naděl Pán Bůh! 12
Jak Sulcius hosti zůve 12
Smutek 13
Párek 13
Au a ou 14
Smíření 14
Potěšení 14
Nedoslechnutí 14
Nezvyklý kůň 15
Odpověd 15
Všelijací blázni 16
Vrchnost 16
Dvořané 16
Rychlá zvěda 16
Falešník peněz 17
Proměny světa 17
Potu tváře jak rozuměti 17
Spravedlnost 17
Na lháře 17
Náhrobek 18
Vetření se v úřad 18
Vnitř a zevnitř 18
Zvon 18
Nemožné přátelství 18
Jak se časy mění 19
Na pana **** v **** 19
Odpověd na schloubu 19
Domácí prostředek proti traplivé milosti 19
Dobrý zpěvák 19
Škudlivcovo cvrčení 20
Nemocný škudlivec 20
Ψεῦδος 20
Na známého 20
Láska k vlasti častěji od žaludka pochází 21
Laudon 21
Přízvučná otázka těm, jenž přízvuku nešetří . . . 21
Komu platí přízvuk 22
Lidská kapitola 22

str.

Žebrota 22
Neprodajné zboží 22
Opatrný včelař 23
Novotnost 23
Brzké navrácení 23
Nebezpečná násada 23
Muž na holičkách 23
Myšlení u hrobu přítele 24
Rozdíl ve svědomí 24
Klenot 24
Jak to bývá 24
Náhrobek 24
Hlas a ohlas 25
Přátelství 25
Světský běh 25
Vezdejší hra 25
Nebezpečné učení 25
Jak se kdo vyzradí 26
Pro množství těžko uhodnout 26

EPIGRAMY LIDMILY HEKOVÉ A VLASTY HEKOVÉ . . . . . 27—32

Připomenutí 27
Známost 27
Požívání 27
Málo a mnoho 28
Hříčka 28
Marná schlouba 28
Žižka a hrbek 28
Někdo 29
Rozum a žaludek 29
Pluh a rozum 29
Nedobrý podpis 29
Přítel 29
Náhrobek ospalému 30
Láska a přátelství 30
Stařecí věk 30
Krása bez ctnosti 31
Zbytečnost škodí 31
Pláč mladé vdovy u hrobu svého manžela . . . 31

str.

HEKOVY ROZLIČNÉ BÁSNĚ . . . . . 33—118

Touha po štěstí 35
Štěstí 35
Živobytí podlé světa 37
Soužení 39
Přetvařování 40
Spokojenost 41
Nápis 42
Nesnášelivost 42
Jaký to div! 43
Volání pastýřovo na Dafnyšku 43
Leknutí a smích 44
Strašidlo 46
Rozjímání na den prvního ledna 47
Jak v Čechách 55
Raději zahvizdl sám 56
Co jest pan starý 57
Bitva u Lipska 1814 60
Jak lze znamenitým býti 63
Na husu 66
Jaká ctnost bez ctnosti 68
Lakomec a marnotrátce 69
Něco obyčejného 71
Řídí-li se svět novým rokem 72
Zbytečné leknutí 85
Sebrání domácích prostředků proti psavosti . . 87
Trest jak trestem 88
Nalezený list 89
Pochlebenství 89
Opravovatelům světa 91
Takhle to máme 96
Dva rybáři 99
Ďábel 100
Satyryk 101
Dobré připomenutí 114
Ohlas 117

POZNÁMKY . . . . . 119—143

BINDING SLIP
NOV 0 8 1979

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PG
5038
H355
1917
sv.1

Hek, Frantisek Vladislav
Sebrane spisy